

The background of the entire image is a stylized Union Jack flag, featuring red, white, and blue diagonal stripes forming a cross.

BREXIT

ARTIKLER
FRA
RÆSON

INDHOLD:

PETER NEDERGAARD OM FREMTIDENS EU: DROP "ONE SIZE FITS ALL"-MODELLEN	3
BREXIT: CAMERONS DANSKE VÅBEN	6
STORBRITANNIENS EU-AFSTEMNING: SYV DÅRLIGE MULIGHEDER EFTER ET "NEJ"	13
PETER WIVEL: ER ET OPLØST EU VIRKELIG I DANMARKS INTERESSE?	20
MORTEN MESSERSCHMIDT OM LANDSKABET EFTER BREXIT: JEG TROR IKKE ET SEKUND PÅ, AT EU BLOT VIL LADE UK FORLADE SAMARBEJDET UDEN VIDERE	30
STANISLAV STANCHEV: NEJ, MORTEN MESSERSCHMIDT – BREXIT BLIVER EN KATASTROFE FOR STORBRITANNIEN	33
JENS ROHDE OM CAMERON: MAN KAN IKKE BEDE FOLK SIGE JA TIL ET FÆLLESSKAB, MAN SELV UDTRYKKER FORAGT FOR	36
EUROPÆERNE HAR GLEMT DERES HISTORIE KOMMENTAR AF STANISLAV STANCHEV	39
JAKOB TERP: BREXIT OG ÆLDREBYRDEN SKRIGER PÅ ET EUROPÆISK UNGDOMSOPRØR	42
HVIS IKKE EU DROPPER ARROGANCEN ER DET SLUT KOMMENTAR AF MERETE RIISAGER	45
HENDRICKS, VESTERGAARD, RENDSVIG OG PEDERSEN: BREXIT, TRUMP OG DET POSTFAKTUELLE DEMOKRATI	48
ANDREW MORAVCSIK: LIGEGYLDIGT HVAD RESULTATET AF AFSTEMNINGEN VAR BLEVET, KOMMER DER IKKE ET BREXIT. PUNKTUM.	54
BREXIT KAN BLIVE VÆRST FOR DANMARK KOMMENTAR AF NIELS WESTY	61
DET UMULIGE ER IKKE LÆNGERE UMULIGT – DER ER FAKTISK EN RISIKO FOR, AT EU BRYDER SAMMEN I 2016: EUROPA EFTER EU	65

Peter Nedergaard om fremtidens EU: Drop "one size fits all"-modellen

07.12.2015

Danskernes "nej" har vist, at der er brug for en ny dansk doktrin om europapolitikken, hvor Dansk Folkeparti og Liberal Alliance spiller en større rolle, og hvor vi sender et signal til EU om, at tiden er inde for et opgør med "One size fits all"-modellen.

KOMMENTAR af Peter Nedergaard, professor i statskundskab, Københavns Universitet

I de sidste 25 år har den implicitte danske europapolitiske doktrin været – uanset om regeringen har været rød eller blå – at man skulle arbejde på at være tæt på kernen af samarbejdet i EU. Det indebærer, at man faktisk har været forpligtet til at arbejde hen imod afskaffelsen af de danske forbehold angående forsvarssamarbejdet, ØMU'en og det retlige samarbejde i EU. Den hidtidige doktrin har med andre ord indebåret, at placeringen udenfor dele af samarbejdet i EU kun var af midlertidig karakter. Det var således bare et spørgsmål om tid, før man skulle med i kernen. Det har været doktrinen uden, at man har været særligt opmærksomme på, om danskerne havde samme ambition. Man har tilsyneladende blot antaget, at det havde de, når de fik lidt mere tid til at tænke sig mere om.

I samme moment har dansk udenrigspolitik i stigende grad i det seneste tiår været præget af, at man er vendt tilbage til en tyskorienteret udenrigspolitik på alle andre områder end med hensyn til sikkerhedspolitikken. De skiftende danske regeringer har i de fleste henseender lagt sig tæt på den tyske politiske position. Nogle vil måske endda hævde, at forholdet til Tyskland på det seneste er blevet lige lovlig underdanigt i takt med, at den sydlige nabo har slået sig op som EU's omtvistede leder. Den danske accept af at stå for langt hovedparten af finansieringen af Femern Bælt-forbindelsen og den manglende danske afstandtagen fra den kaotiske tyske håndtering af flygtningekrisen kunne måske ses som konkrete udtryk for de danske regeringers hidtidige linje.

Den danske europapolitiske doktrin har givet sig udslag i et tæt samarbejde mellem Socialdemokraterne, Venstre, Konservative Folkeparti, Radikale Venstre og efterhånden også Socialistisk Folkeparti. Det gælder både i forhold til det daglige samarbejde i Europaudvalget (hvor man omtaler partierne som det europapolitiske flertal) og i aftaler mellem Folketingets partier om f.eks. grundlaget for den netop afholdte folkeafstemning.

Spørgsmålet er imidlertid, om ikke den netop afholdte folkeafstemning er en god anledning til at gentænke den eksisterende doktrin. For anden gang har den danske befolkning nægtet at gå med til at ændre på de danske forbehold i forhold til det europæiske samarbejde. Det betyder i praksis, at de danske forbehold må fastholdes i en overskuelig fremtid med måske en enkelt ændring vedrørende en dansk tilslutning til et overstatsligt samarbejde i Europol.

En delvis drejning af dansk EU-politik i retning af Storbritannien ville kunne sikre en afbalancering i forholdet til Tyskland på det europapolitiske område. Det ville endda til dels bringe dansk EU-politik på det spor, som oprindeligt var baggrunden for, at Danmark søgte medlemskab af det daværende EF

Samtidig har magtforholdene i dansk politik ændret sig markant. Dansk Folkeparti er blevet et parti med en langt større folkelig forankring end de fleste andre af partierne i det hidtidige europapolitiske flertal. Det ville være i overensstemmelse med dansk tradition for et bredt samarbejdende folkestyre blandt de store partier, at man også tog hensyn til Dansk Folkepartis styrke og også inddrog Liberal Alliance i den fremtidige tilrettelæggelse af dansk europapolitik.

Endelig er der et vist opbrud på vej i europapolitikken i flere af vore nabolande. Polen er efter det seneste parlamentsvalg slået ind på en mindre EU- og tyskvenlig europapolitik. Storbritannien er også i gang med forhandlinger med partnerne i EU om at få flere undtagelser angående EU-samarbejdet, som kan give grundlag for udskrivelsen af en folkeafstemning om britisk EU-medlemskab à la den, de havde i 1975. En delvis drejning af dansk EU-politik i retning af Storbritannien ville kunne sikre en afbalancering i forholdet til Tyskland på det europapolitiske område. Det ville endda til dels bringe dansk EU-politik på det spor, som oprindeligt var baggrunden for, at Danmark søgte medlemskab af det daværende EF.

Sammenlagt kan det næppe undgås, at EU-samarbejdet fremover får en mere fleksibel karakter. I mange år har EU-samarbejdet været præget af trangen til det, som svenskerne kalder "enhetliga" løsninger på alle de politiske problemer. Det kan måske være meget godt, når talen er om enhedsmarkedet – det indre marked. Det kan imidlertid vise sig at være politisk problemfyldt i andre tilfælde, hvor der må tages større hensyn til de nationale forskelle.

"One size fits all"-løsninger er generelt blevet opfattet som langt mere "europæiske" end de fleksible løsninger, hvor de enkelte medlemslande kan flekse ind og ud af visse dele af EU-samarbejdet. Medlemslande med undtagelser på samme måde som Danmark er blevet italesat som problem-lande. Medlemslande, der er med i det hele, er til gengæld blevet

kaldt kerne-lande. EU's retlige udtryk herfor er begrebet "acquis communautaire", der består af hele EU's rets- og reguleringsgrundlag, og som nye medlemslande i princippet har at gennemføre (i hvert fald formelt) til punkt og prikke.

Denne "enhetliga" struktur blev i mange år betragtet som EU's virkelige styrke og det, der gjorde EU til en stor succes med en betydelig tiltrækningskraft i forhold til lande uden for samarbejdet. Meget tyder imidlertid på, at det som muligvis i mange år var en fordel, i stadig højere grad er ved at udvikle sig til en ulempe, og at det danske "nej" blot er det seneste af mange eksempler herpå. Kernelandenes fælles "løsning" af eurokrisen og flygtningekrisen har i hvert fald ikke ført en bølge af beundrende blikke med sig.

Alt i alt er det åbenbart, at "One size fits all"-modellen i EU må revideres. Det bør være den danske regerings opgave at formulere en sådan revision i positive termer i en ny europapolitisk doktrin. Det danske "nej" og en bredere forankring af dansk europapolitik med inputs fra Dansk Folkeparti og Liberal Alliance er sammen med de kommende britiske krav om en revision af modellen nogle af elementer, som doktrinen må tage hensyn til. Dermed ville den måske endda kunne få betydning ud over de danske grænser.

Brexit: Camerons danske våben

08.01.2016

David Cameron står over for sin livs udfordring: inden folkeafstemningen om fortsat britisk EU-medlemskab skal han overvinde modstand fra både de øvrige EU-lande og egne partifæller. For at overbevise EU-skeptikerne derhjemme kræver Cameron en aftale om et "forbedret" EU og et stop for velfærdsturisme. Kan de danske undtagelser bruges som forbillede og løsningsmodel?

ANALYSE af Ole Aabenhus, RÆSONs EU-redaktør

David Cameron blev Storbritanniens yngste premierminister i mere end 100 år, da han trådte til i 2010. Med hans uddannelse på Eton og Oxford har man kaldt ham arrogant og indbegrebet af britisk overklasse. Men i maj 2015 blev han som den første premierminister siden Margaret Thatcher genvalgt med et større flertal end dengang, han trådte til.

I år står Cameron over for et Waterloo, der kan få afgørende betydning for hele Europas fremtid.

I juleferien har han vandret rundt med gummistøvler i et oversvømmet Yorkshire for at vise sin deltagelse. Gummistøvlerne var ganske almindelige, indkøbt i et supermarked – i modsætning til sidste gang, hvor han rykkede ud til en oversvømmelse med designerstøvler. Britisk presse, der har det med at være personfikseret og sladdervorn, anførte dengang, at Eton-drengens gummistøvler kom fra en af Londons fineste modeforretninger. David Cameron er særdeles pressebevidst, så den slags fejltagelser gentager han ikke.

I år står Cameron over for et Waterloo, der kan få afgørende betydning for hele Europas fremtid

Tilbage i 10 Downing Street, er der gang i den politiske trykkoger. "Vi kæmper hårdt for at ordne de elementer i vores EU-medlemskab, der forårsager så megen frustration i Storbritannien – så vi kan få en bedre aftale for vores land og sikre vores fremtid", sagde Cameron i sin nytårsvideo 2016, skødesløs i hjemmet, med juletræ i baggrunden.

Tre dage senere fik han et åbent brev fra seks "unge" konservative parlamentarikere, førstegangsvalede i maj 2015, der har besluttet sig for at stemme "Nej" til fortsat britisk medlemskab af EU. Den ene af dem, Anne-Marie Trevelyan fra Berwick-Upon-Tweed, udtalte: "Jeg ønsker ikke, at Storbritannien skal forsvinde, ædt op af en superstat, som ikke

har det samme system som vi, når det gælder justits og skat. Desværre mener jeg, at David Cameron er blevet underkendt af de øvrige EU-ledere, som ikke vil befri os fra en stadig tættere union og give os magten tilbage". Dermed udtrykker hun en skepsis, der bliver mere og mere udtalt.

Briterne delt på midten

Briterne er delt i to mellem et "Ja" og "Nej" til fortsat medlemskab af EU, og tendensen trækker mere og mere mod et "Nej". En større undersøgelse lige før jul (YouGov) angav, at 42 procent af briterne ville ud af EU, mens 41 ville blive. Men den siger også, at 55 procent *regner med*, at slutresultatet alligevel bliver et "Ja" til EU.

Nu, nogle dage inde i januar, siger en ny opinionsmåling (OBR), at 43 procent ønsker Storbritannien ud, mens kun 36 procent vil blive i EU. Tilbage står, i begge undersøgelser, ca. 20 procent, der endnu ikke har besluttet sig.

**En ny opinionsmåling
siger, at 43 procent af
briterne ønsker
Storbritannien ud af
EU, mens kun 36
procent vil blive i
unionen**

OBRs direktør siger i en kommentar, at "gennem de seneste 12 måneder har flere følt sig mere og mere frastødt af EU, end tiltrukket". Forklaringen hænger bl.a. sammen med flygtningestrømmen, der får flere briter til at sige at de ikke ønsker at være en del af EU's problem med flygtninge.

Camerons opfattelse af, hvordan flygtningestrømmen svinger hen over året, får formentlig indflydelse på, hvornår han vælger at afholde folkeafstemningen. Der er masser af gætterier, og britisk presse citerer den ene og den anden politiker for, om det bliver i år eller næste år. De fleste siger "i juni" eller "i efteråret" 2016, men reelt ved vi kun, at afstemningen finder sted inden udgangen af 2017.

Camerons udfordring

Cameron er en mester i ikke at sige noget for tidligt, men at lade andre spekulere over, hvor han helt præcist står. Han er en "balancer"- en person, der forsøger at holde sammen på modsætninger, men ikke nødvendigvis har så stærke meninger selv. Han har fra starten af sin karriere haft et ry for at være euroskeptiker, men bliver af euroskeptikerne beskyldt for i virkeligheden at ville beholde Storbritannien i EU for enhver pris.

Cameron har selv skabt sit livs udfordring. I januar 2013 udskrev han en folkeafstemning, hvor han gav folket mulighed for at de skulle få lov til at stemme for eller imod britisk medlemskab af EU. Det var et dristigt forsøg på at vise, at han ville give briterne den folkeafstemning, som Tony Blair havde lovet, men aldrig gennemførte. Og et mindst lige så vovet forsøg på at lukke den kløft for/imod EU, der havde drevet ham rundt i manegen

som ung statsminister.

Cameron gjorde sit løfte betinget: Hvis han vandt valget i 2015 – hvad han efterfølgende gjorde – så ville han senest i 2017 udskrive en folkeafstemning. Og først – dvs. nu – ville han forhandle om en ny traktat, et ”reformeret” EU, så valget skulle stå mellem et ”forbedret” eller et ”brexit” – et britisk exit fra EU.

Skt. Georg mod dragen

Der er sket en del siden 2013: det højreorienterede parti UKIP (United Kingdom Independence Party) vandt stort ved valget til Europa-Parlamentet i 2014, og de konservative parlamentsmedlemmer er nervøse for opbakningen i deres valgkredse og fra deres økonomiske støtter. Derudover har EU-lederne sagt blankt nej til en traktatændring.

Alle afventer spændt, om David Cameron alligevel vil kunne aftvinge EU-lederne på kontinentet noget konkret – i det mindste kravet om, at fremmedarbejdere fra andre EU-lande skal have arbejdet i fire år i Storbritannien, før de kan opnå sociale ydelser på linje med britiske statsborgere. Hvilket i givet fald vil være en oplagt diskrimination og på koalitionskurs med et af grundprincipperne i EU: Arbejdskraftens frie bevægelighed.

I sine taler forsøger han at fremstille sig selv som lidt af begge dele – som en slags St. Georg, der skal overvinde dragen, dvs. de 27 EU-lande på fastlandet, og aftvinge dem ”reformer” og ”a better deal for Britain”.

St. Georg vandt første træfning i Bruxelles, på topmødet den 18.-19. december. Mødet førte ikke så langt som overskrifterne i de store aviser havde lagt op til, men alle var ”positive” efter mødet. Angela Merkel erklærede, at man nu så muligheden for at ”finde en vej”, og det samme gjorde Cameron.

Han vil på den anden side ikke have siddende på sig, at han er alt for positiv, så han lod straks sin tro væbner tilbage fra studieårene i Oxford, Boris Johnson, gå i pressen. Boris Johnson, borgmester i London, ”advarede” EU-lederne om, at de ”tager gruelig fejl”, hvis de tror at Cameron ønsker Storbritanniens forbliven i EU ”for enhver pris”. Kommer de ikke Storbritannien i møde, risikerer de at måtte se landet trække sig ud.

Eller med andre ord: Vi vil gerne blive i EU, men det bliver ikke gratis.

Der forhandles på livet løs i Bruxelles og rundt om i hovedstæderne, og næste station på vejen er et topmøde den 18.-19. februar, hvor Storbritannien er et hovedpunkt på dagsordenen. I britisk presse antager man, at der må komme en aftale dér, og at folkeafstemningen så kan finde sted i juni eller august/september i år. Men reelt aner vi ikke, hvad Cameron vil. Vi ved blot, at han er nødt til at fremtræde som én, der efter hårde kampe har ”reformeret” EU, og nu giver sit folk mulighed for at vælge til eller fra.

Stop for velfærdsturisme som ufravigelig krav

Camerons krav til EU har ændret sig en del, siden dengang i 2013 hvor Cameron præsenterede sit oplæg om en folkeafstemning ”senest i 2017”. I dag er *sociale ydelser til udlændinge fra andre EU-lande* blevet et hovedpunkt: Man skal arbejde og betale skat i Storbritannien i mindst fire år, før man kan få arbejdsløshedsunderstøttelse og andre sociale goder. Dette var slet ikke på dagsordenen i 2013, men i dag er velfærdsturisme

blevet til et afgørende *make-or-break* punkt for Cameron.

Velfærdsturisme er blevet til et afgørende *make-or-break* punkt for Cameron

Det, at britiske borgere skal have fordele, som tilvandrende arbejdskraft først får efter fire år i landet, er hidtil blevet set som umuligt at gennemføre. Det er traktatstridigt, sådan som reglerne om fri bevægelighed tolkes i dag – og klart imod østeuropæiske interesser. Men måske er situationen ved at ændre sig. Her i nytåret sagde den polske udenrigsminister, Witold Waszczykowski, til Reuters, at Polen er villig til at støtte det britiske ønske, hvis landet til gengæld får britisk støtte til, at der placeres en permanent NATO-base i Polen!

Waszczykowskis formulering bærer præg af kontante forhandlinger i forbindelse med Camerons besøg i Polen i december: "Det vil være meget vanskeligt for os at acceptere nogen form for diskrimination", siger han, "- medmindre Storbritannien ville hjælpe os med de polske forsvarsønsker på topmødet i Warszawa", det vil sige det kommende NATO topmøde i juli. Polen har tidligere lagt billet ind på, at NATO skulle placere 3-5.000 mand i Polen som markering over for Rusland. Problemet er, at en permanent NATO-base i Polen ville være i strid med NATO-Rusland aftalen fra 1997 om placering af styrker i de tidligere østbloklande. Men britisk støtte vil være en stor sejr for den ny polske regering.

De nationale parlamenter skal kunne blokkere for EU-lovgivning

De øvrige krav, Cameron har stillet op, er sandsynligvis lettere opnå. Storbritannien vil gerne have mulighed for en "*opt-out*" løsning, dvs. en undtagelse fra princippet i Rom-traktaten om "*en stadig tættere union*". Cameron mener, at de nationale parlamenter skal kunne blokere for EU-lovgivning. Det var ikke noget stort problem, at fjerne EU-hymnen og EU's flag fra Lissabon-traktatens tekst, da Holland gjorde det til et kardinalpunkt efter afstemningen om forfatningstraktaten i 2005. Og de nationale parlamentet har allerede i dag mulighed for at gøre indsigelse over for Kommissionen, før den kan fremsætte et lovforslag.

Forestillingen om, at Frankfurt, Den Europæiske Centralbanks hovedsæde, skal overtage London City's rolle, er et mareridt for briterne

Cameron ønsker også, at EU skal lægge *større vægt på øget konkurrenceevne*, hvilket nok heller ikke bliver svært at få igennem. Til sidst kommer det tilsyneladende uskyldige krav om *større fleksibilitet*, men som når det præciserer kan få vidtrækkende konsekvenser: Det skal officielt anerkendes, at euroen ikke skal være den eneste valuta i Europa på længere sigt. Britiske erhvervsinteresser ikke stilles dårligere end andres, selv om landet ikke er med i euroen.

Cameron frygter nemlig de 19 eurolandes planer om et langt tættere samarbejde. Eurolandenes forhandlinger forventes først at gå rigtigt i gang, når den britiske folkeafstemning er overstået. Det vil sige, at vi får et samlet "kerne-Europa" på 19 lande og ni, der er udenfor. De ni lande uden for euroen er ikke enige om ret meget. Danmark har fx fra starten afvist Camerons forsøg på at skabe en fælles "ydre blok", og den nuværende regering siger som den tidligere, at Danmark knytter sig til "kerne-Europa". Men Storbritannien er i dag Europas finanscentrum, og det er helt afgørende for britisk økonomi. Forestillingen om, at Frankfurt, Den Europæiske Centralbanks hovedsæde, skal overtage London City's rolle, er et mareridt for briterne.

Danmark som forbillede

Alt tyder på, at Camerons folk vil forhandle hårdt og kontant i den kommende tid, lige som de har gjort i Polen. Omvendt står det klart, efter topmødet i december, at de øvrige EU-lande vil gøre, hvad de kan, for at holde sammen på EU. Problemet er bare at finde en løsning, der er politisk og juridisk farbar.

Cameron henviste direkte til de danske forbehold i sit oplæg til topmødet i december

Men her spiller Danmark faktisk en rolle. Cameron henviste direkte til de danske forbehold i sit oplæg til topmødet i december, "Dear Donald", stilet til formanden for Det Europæiske Råd, Donald Tusk. Her fremhævede han både det danske sommerhusforbehold, og de fire forehold fra Edinburgh-aftalen.

Det danske sommerhusforbehold, fra optagelsen i det daværende EF i 1972, viser, at EU-kredsen sagtens kan acceptere undtagelser, når omstændighederne er til det. Sommerhusforbeholdet siger, at kun danskere må købe sommerhus i Danmark. Argumentationen handlede om det ramaskrig, det ville have vakt, hvis "tyskerne skulle kunne genbesætte den jyske vestkyst". Der er altså præcedens for, at man kan tage hensyn til nationale stemninger, når et lands medlemskab står på spil.

De fire danske forbehold, der blev formuleret efter at Danmark havde stemt "Nej" til Maastricht-traktaten i juni 1992, blev "konfirmeret" på et topmøde i Edinburgh i december samme år. Her blev det aftalt, at forbeholdene ville blive skrevet ind i næste traktat, Amsterdam-traktaten – forudsat at danskerne stemte "Ja" til Maastricht-traktaten og de fire forbehold i maj 1993. Det vil sige at det også er præcedens for, at man kan lave et politisk forlig, der egentlig har traktatkarakter, uden at ændre traktaten. Forliget skal bare skrives ind i næste traktat.

Thatchers lange skygge og modstand fra egne rækker

Cameron får brug for hele sit våbenarsenal, hvis det skal lykkes ham at opnå et ”Ja” til et – ”reformeret” Europa. Hans tungeste modstander er nemlig hans eget parti, hvor euroskeptikerne tæller omkring 100 af de konservatives 330 medlemmer af parlamentet.

Fløjkrigen går tilbage til 1980’erne, da Margaret Thatcher svingede over fra at være EU-positiv til at blive EU-skeptiker. Det førte til ”Maastricht-oprøret” i 1992, da en snes konservative ”backbenchers” protesterede mod, at EF skulle omdannes til en Union, og det er i høj grad politikere og partistøtter fra dengang, der er omdrejningspunktet i modstanden mod EU i dag.

Den gamle splid fik ny vind i sejlene, da Cameron kom til i 2010 og som relativt ung skulle manøvrere mellem nogle af de gamle ”ronkedorer” (enlige hanelefanter, red.) i gruppen. En af hans første handlinger var at markere sin euroskeptiske side ved at flytte partiets medlemmer i Europa-Parlamentet ud af EPP (European Peoples’ Party), der domineres af EU-glade kristendemokrater, og danne en ny, konservativ, euroskeptisk gruppe i Europa-Parlamentet – European Conservatives and Reformists group (ECR). Her sidder bl.a. Morten Messerschmidt og hans partifæller i Dansk Folkeparti – og regeringspartiet i Polen, det nationalkonservative Lov og Retfærdighed.

Camerons udspil om en folkeafstemning om EU kan ses som et forsøg på at samle sit eget parti, og samtidig få bekræftet, at Storbritannien stadig er en stormagt, der kan tvinge sin vilje igennem i Europa

Camerons udspil om en folkeafstemning om EU kan ses som et forsøg på at samle sit eget parti, og samtidig få bekræftet, at Storbritannien stadig er en stormagt, der kan tvinge sin vilje igennem i Europa. Men det er højt spil: Det *kan* stadig blive et ”Nej”. Hvis det sker, skal Storbritannien ud at finde nye markeder. Men ”Commonwealth of Nations” (sammenslutning af Storbritannien og en række tidligere britiske kolonier, red.) og ”the Anglosphere” (den engelsksprogede del af verden, red.) er ikke meget at bygge på; de er ”værdifulde tillæg til et [EU] medlemskab snarere end et realistisk alternativ”, som det hed i en kommentar i Financial Times i slutningen af sidste år.

I værste fald risikerer Storbritannien at gå delvis i opløsning. I Skotland truer partilederen fra SNP (Scottish National Party), Nicola Sturgeon, med en ny folkeafstemning om skotsk selvstændighed, hvis Storbritannien trækker sig ud af EU. Og senest er der lignende toner fra Nordirland. Resultatet kan blive en stærkt amputeret britisk løve.

Men måske kan Cameron sætte sin lid til historien. I 1975 udskrev Labour-lederen Harold Wilson en folkeafstemning om fortsat britisk medlemskab af det daværende EF, kun to år efter den britiske indtrædelse i 1973. En overgang så det ud til at blive et "Nej", men det endte med, at 67 procent af briterne stemte "Ja" til at blive i EF.

Storbritanniens EU-afstemning: Syv dårlige muligheder efter et "nej"

25.02.2016

Der er syv muligheder for briterne, hvis de stemmer "Nej" til EU ved den folkeafstemning, alle venter på. Problemet er, at de alle er dårlige for briterne selv, viser et papir fra EU's tidligere cheffjurist. Men hvad betyder et "Nej" for det øvrige Europa?

ANALYSE af Ole Aabenhus, RÆSONs EU-redaktør

"Blackmail" – pengeafpresning – lød det, da premierminister David Cameron for første gang skulle fremlægge sine krav over for de øvrige 27 stats- og regeringschefer til EU-topmødet i december 2015. Ordene kom fra Dalia Grybauskaitė, Litauens præsident og tidligere sort bælte i karate, kendt for sin skarpe tunge.

Storbritannien var ikke i krise, men Cameron var så hårdt trængt af EU-modstanderne i sit eget konservative parti, at han som en anden Al Capone havde opfundet nogle krav, som han præsenterede for sine 27 kolleger af stats- og regeringschefer. Den underliggende besked var: Opfylder I dem ikke, kan jeg desværre ikke svare for følgerne. Så kan briterne finde på at stemme Storbritannien ud af EU.

Det er dér, vi er nu: "Ja" og "Nej" til EU har bevæget sig vildt op og ned i de britiske meningsmålinger. Men som det ser ud lige nu, er der en reel mulighed for, at det ender med et "Nej". Siden sidste år har meningsmålingerne ligget lige omkring 40 pct. "Ja", 40 pct. "Nej" og knap 20 pct. "ved ikke".

Men efter Camerons offentliggørelse af datoen for folkeafstemningen den 20. februar er vi kommet ind i en ny fase: EU-modstanden har været et markant træk i britisk politik i mange år, men uden større konsekvenser. Nu skal briterne til stemmeurnerne torsdag den 23. juni. Og stemmer de "Nej", er Storbritannien ude af EU.

Magtbalancen efter Brexit – Nordblokken vil tage terræn

Ender det med Brexit, vil det være første gang nogen sinde, at et land melder sig ud af EU (Grønland, der meldte sig ud i 1985, har aldrig været et selvstændigt medlemsland). Britisk udtræden vil i givet fald blive et voldsomt prestigetab for Unionen. Det vil svække EU markant over for omverdenen og ikke mindst over for Putins Rusland. Og det vil ændre den indre magtbalance i EU mellem nord og syd fundamentalt. "Nordblokken", som Danmark hører til, vil miste sit "blokerende mindretal" i Ministerrådet.

Det er ret afgørende, for med Lissabontraktaten er der kommet nye afstemningsregler, og de skaber en balance mellem de store og de små lande i EU, så stormagterne på den ene side ikke kan presse en sag igennem alene, mens de små lande på den anden side heller ikke kan presse noget igennem, hvis ikke de har mindst én af stormagterne med. (Systemet kaldes dobbelt flertal; det indebærer, at et flertal i Ministerrådet skal bestå af mindst 16 lande, og disse lande skal repræsentere mindst 65 pct. af EU's befolkning; omvendt kan et

hvilket som helst forslag blokeres af et mindretal bestående af mindst fire lande med tilsammen 35 pct. af EU's befolkningstal, red.).

Britisk udtræden vil i givet fald blive et voldsomt prestigetab for Unionen. Det vil svække EU markant over for omverdenen og ikke mindst over for Putins Rusland

Balancen er særdeles vigtig for et land som Danmark. Siden danskerne, briterne og irerne kom ind i EU i 1972, har Storbritannien fungeret som den tredje stormagt ved siden af Tyskland og Frankrig, og dermed som førerhund i en gruppe af ligesindede lande – Danmark, Holland, Sverige m.fl. – der står for et mindre centralt styret, mere frihandelsvenligt og mindre bureaukratisk Europa.

Afpresning virker

Sidste uges EU-topmøde, der fandt sted torsdag til lørdag, der også omhandlede genforhandling af det britiske EU-medlemskab og resulterede i en aftale og Camerons udmelding om datoen for den kommende folkeafstemning, varede i godt 40 timer. Det har naturligvis været en del af spillet, at briterne skulle se deres premierminister kæmpe til det sidste. Det reelle har været, at man skulle lave en aftaletekst, der på den ene side imødekom briternes ønske om et "nyt" Europa, men på den anden side i virkeligheden ændrede så lidt som muligt.

Var der tvivl om, at Cameron kunne få et resultat igennem? Nej. Afpresningen har virket. Ingen – ikke en gang Frankrig – har på noget tidspunkt markeret, at man ønskede Storbritannien ud og Cameron hen, hvor peberet gror, selvom Alexis Tsipras, den græske statsminister, utålmodigt skal have sagt, at "Vi er nødt til at hjælpe Storbritannien, men briternes folkeafstemning er først i juni. Vi står i en krise, der rammer os hver dag".

Fra start har ikke mindst Angela Merkels Tyskland markeret imødekommenhed over for Camerons projekt. For som det er i dag har Merkel en mulighed for at spille sammen med briterne, når det ikke passer hende at følge Frankrig.

Omvendt vil et EU uden Storbritannien betyde, at Frankrig og dermed "sydblokken" bliver mere dominerende. Det er nemlig ikke utænkeligt, at Frankrigs præsident fra maj 2017 hedder Marine le Pen fra det højre nationale Front Nationale. Merkels EU-politiske chef Martin Kotthaus har tidligt gjort den tyske position helt klar: "Vi hader tanken om, at Storbritannien skulle træde ud, og vi vil gøre snart sagt hvad som helst for at forhindre det".

Eller med andre ord: Operation afpresning var i og for sig nem nok. På topniveau er EU en klub, hvor medlemmerne vil gøre, hvad de kan for at støtte hinanden, især i vanskelige valg

og afstemningssituationer.

Hvad Cameron fik

Spørgsmålet er så, om Cameron har fået nok ud af sin afpresning. Eller med andre ord, om aftalen er stærk nok til, at "Nej"-siden kan lade sig overbevise.

Det kan man bestemt godt betvivle. Nigel Farage, leder af UKIP, United Kingdom Independence Party, sagde umiddelbart efter aftalen var i hus, at Storbritannien fortsat står åbent for Europas 500 millioner mennesker. Og at briterne fortsat skal betale "50 millioner pund om dagen" (bruttototal, red.) til EU. "Det er de ting, folk vil lægge til grund, når de skal stemme ved folkeafstemningen," sagde Farage. Spørgsmålet om velfærdsydelse til vandrende EU-arbejdere – hovedhjørnestenen i Camerons forhandlingsresultat, og det, der gav sved på panden til det sidste – finder Farage bare "perifert".

Andre vil påpege, at Cameron har fået langt mindre, end det han lagde ud med, da han holdt sin såkaldte Bloomberg-tale, januar 2013. Det var her han, hårdt trængt af det euroskeptiske bagland i det konservative parti, lovede briterne en folkeafstemning inden udgangen af 2017, forudsat at han blev genvalgt som premierminister i 2015. Hvilket han gjorde.

Den EU-kritiske fløj omfatter omkring 100 medlemmer af parlamentet i den konservative gruppe, og de har siden Margaret Thatchers tid været imod EU's politisk-økonomiske overbygning og siden Maastricht-traktaten trådte i kraft i 1993 haft den som hadeobjekt. Derfor var der logik i, at Cameron i Bloomberg-talen for tre år siden talte om traktatændringer, der skulle ændre hele EU, og om at "rulle EU tilbage" til Det Indre Marked.

Den aftale, Cameron nu er kommet hjem med, er kompromis på kompromis

Men den aftale, han nu er kommet hjem med, er kompromis på kompromis. Først har han indsnævret sine krav til fire punkter, der hver især ikke har været særlig svære at få igennem. Der er fx en enkelt traktatændring, men den er rent symbolsk. Dernæst har han måttet forhandle sætning for sætning med de 27 andre lande, som har været opsat på at give Cameron noget, han skulle kunne vinde afstemningen på, men samtidig på en måde, så det ændrede mindst muligt ved den måde, EU fungerer på i dag.

Tilmed er det blevet sådan, at hele aftalen bortfalder, hvis briterne stemmer "Nej" – et krav, som Belgien, der ofte spiller rollen som super-føderalister i EU, havde insisteret på. Bortfaldet gælder selv den detalje, som Lars Løkke Rasmussen lagde så stor vægt på efter topmødet – at børnechecken reguleres efter prisniveauet i det land, hvor børnene bor.

Camerons krav

Camerons krav bliver altid fremstillet som fire, men det ene er tvedelt, så der er reelt fem:

1) Sikre Storbritanniens fortsatte adgang til Det Indre Marked.

Et interessant punkt på den måde, at det viser, at den britiske regering forventer at eurolandene finder sammen om at danne et tættere, finansielt samarbejde for de 19 eurolande alene. Sker det, skal London City kunne fortsætte med at sælge sin finansielle tjenester – en af de store indtægtskilder på det britiske nationalbudget – overalt i EU.

– Bevilget. Laver eurolandene regler, der kan skade London City, kan den britiske regering forlange sagen taget op på et topmøde.

2) Mindre bureaukrati og større vægt på konkurrenceevne.

– Bevilget. Har stået på EU's dagsorden i mange år. I EU-Kommissionen har man for længst sat næstformanden, hollænderen Frans Timmermans til at lede en oprydning i EU's regelsæt.

3) Princippet i Rom-traktaten om ”en stadig tættere Union” fjernes.

– Delvist bevilget. Topmødekonklusionerne opregner alle de undtagelser, Storbritannien allerede har og noterer så, at landet ikke er forpligtet til yderligere integration i EU. Men der er intet om, at princippet fjernes for de andre medlemslande.

Tværtimod har Storbritannien nu accepteret en passus om, at Storbritannien ikke vil modsætte sig, at andre lande i EU uddyber samarbejdet. Denne del af aftalen er mere eller mindre skrevet af fra den Edinburgh-aftale i 1993, der ligger til grund for de fire danske forbehold.

4) Rødt kort til de nationale parlamenter.

Nationale parlamenter skal kunne forlange et lovforslag fra EU-Kommissionen kasseret, hvis de finder, at man bedre kan lovgive nationalt end overnationalt på området.

– Bevilget. Men kravet skal bakkes op af parlamenterne i 55 pct. af EU's medlemslande, dvs. 16 lande. Men vil EU-Kommissionen, Ministerrådet og EU-Parlament ikke have reageret for længst, før 16 nationale parlamenter fik forhandlet sig til rette?

5) Fireårsreglen: Udenlandsk arbejdskraft skal have tilbragt fire år i landet, før de kan få del i sociale goder i Storbritannien.

– Bevilget, men med nogle interessante tilføjelser, der skal vise, at her blot er tale om en undtagelse fra det fortsat gældende princip om arbejdskraftens fri bevægelighed:

Cameron havde oprindeligt lagt op til en permanent regel, som Storbritannien suverænt selv kunne iværksætte. De 27 stod fast på, at reglen kun kan bruges i særlige tilfælde, og med særlige begrundelser over for EU-Kommissionen. Næste udspil lød på, at reglen skulle gælde i syv år og kunne forlænges to gange tre år. Den kommer nu til at gælde i syv år og ikke mere. Topmødet har så opfundet en begrundelse for, at Storbritannien kan få lov at indføre fireårsreglen allerede nu; mens andre lande lukkede af for østarbejdere i syv år efter EU's store udvidelse i 2004, hævdede briterne frihedsprincippet og slog dørene op. Det er så det, de siden har fortrudt, fordi der nu er 1,3 millioner migrantarbejdere i landet,

og det er blevet det helt store omdrejningspunkt i den britiske debat. Børnechecken, der er et socialt gode, som udbetales i penge, indekseres efter leveomkostningerne i det land, hvor barnet bor – ikke efter det land, hvor pengene er tjent.

Østlandene

Det var ventet, at i hvert fald Visegrad-landene – Polen, Tjekkiet, Slovakiet og Ungarn – ville sige totalt nej til fireårsreglen. Og hvorfor gjorde de ikke? Det er der flere teorier om: Den ene er, at lønningerne i fx Polen nu er stigende, så emigration ikke længere er så attraktivt som før. Den anden, at den nye regering i Polen er bekymret for, at alle de kvikke hjerner i landet skal lade sig lokke til mere velstående lande (brain drain). Den tredje, at de har fået andre løfter under bordet.

Cameron og hans regering har været særdeles aktive i Østeuropa. I nytåret sagde den polske udenrigsminister Witold Waszczykowski til Reuters, at Polen var villig til at støtte det britiske ønske om en fireårs optjeningsperiode – hvis landet til gengæld fik britisk støtte til, at der placeres en permanent NATO-base i Polen!

”Det vil være meget vanskeligt for os at acceptere nogen form for diskrimination”, lød det, ”- medmindre Storbritannien vil hjælpe os med de polske forsvarsønsker på [NATO]topmødet i Warszawa” i juli i år. Hvortil er at bemærke, at Polen tidligere har lagt billet ind på, at NATO skulle placere 3-5.000 mand i Polen som markering over for Rusland. Problemet for polakkerne er, at en sådan udstationering vil være i strid med NATO-Rusland aftalen fra 1997 om placering af styrker i de tidligere østbloklande. Men her har de altså noget at handle med.

7 dårlige alternativer for briterne

Hvad nu hvis briterne trods alle Camerons bestræbelser stemmer sig ud af EU. Den tidligere chefjurist i Det Europæiske Råd, Jean-Claude Piris, der har fået en orakelfunktion i EU-debatten svarende til Hans Jørgen Bonnichsens, når det gælder PET-spørgsmål i dansk presse – har netop rundsendt en gennemgang af ”syv alternativer” for, hvad der vil ske ved et Brexit. Ingen af dem ser ud til at være særlig attraktive for briterne:

1) Plukke kirsebær? Mange forestiller sig, at briterne kan være ”halvt medlem” af EU, men den løsning findes ikke, siger Piris. Der kan gives undtagelser og forbehold i særlige tilfælde, men tanken om, at briterne skulle kunne vælge noget til og noget fra efter for godt befindende er ikke mulig. ”Cherry-picking” er et fyord i Bruxelles.

2) Kunne man tænke sig en ”norsk” løsning – altså, at Storbritannien melder sig ind i EØS, Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsråd, der i dag omfatter Norge, Island og Lichtenstein?

EØS-ordningen er et ”fotokopi”-medlemskab uden indflydelse på ny lovgivning. Det ville netop ikke give Storbritannien den suverænitet, det søger. I øvrigt er EU utilfreds med den måde, EØS fungerer på i dag, fordi alt for mange regulativer ikke implementeres, så Det Indre Marked, der skulle omfatte både EU og EØS, reelt fragmenteres.

3) Hvad så med EFTA (Economic Free Trade Agreement), som Storbritannien, ligesom Danmark, var medlem af i 1960’erne, indtil optagelsen i EF/EU i 1973?

”En tom skal”, mener Piris. EFTA består i dag af EØS-landene plus Schweiz. Rummer kun handelsaftaler, mest for fisk og landbrugsvarer, og ingen aftaler for tjenesteydelser.

4) En ”schweizisk løsning”? Den er der mere perspektiv i, mener Piris. Men Schweiz har kun en aftale med EU, som gælder varer, ikke tjenester, og Storbritannien har netop brug for en aftale, som også omfatter tjenester, idet indkomsterne fra City of London’s finansielle ydelser spiller en større og større rolle i britisk økonomi. EU er i øvrigt heller ikke tilfreds med den måde, aftalen med Schweiz fungerer på.

5) En selvstændig frihandelsaftale med EU? Måske det mest sandsynlige scenarie efter Piris’ opfattelse, fordi nogenlunde halvdelen af britisk udenrigshandel er med det øvrige EU (selvom EU-eksporten er faldet lidt på det seneste, på grund af de faldende oliepriser).

Men frihandelsaftaler handler normalt ikke om de tjenesteydelser, der er så afgørende for Storbritannien. Og skal de med, er vi ovre i et regelsæt, der stort set er det samme som Det Indre Marked. Skulle briterne lukkes ind her, ville det betyde, at de måtte fotokopiere hele regelsættet for Det Indre Marked – uden indflydelse på, hvordan reglerne skal se ud.

6) En toldunion a la Tyrkiet? Heller ikke særlig attraktivt. Dels rummer den ikke tjenesteydelser. Dels er den skruet asymmetrisk sammen: Tyrkiet får nemlig ikke del i de frihandelsfordele, EU opnår i handelsaftaler med fx Kina, Brasilien eller Korea. Men omvendt kan disse lande sælge deres varer i hele EU’s told- og handelsområde, herunder Tyrkiet.

7) Tilbage er kun én mulighed: At Storbritannien træder helt ud af alle (mulige) aftaler med EU. Dermed bliver landet på den anden side Kanalen som ethvert andet tredjeland i forhold til EU, dvs. de må nøjes med de regler, der ligger i Verdenshandelsorganisationen WTO. Det vil betyde, at Storbritannien i en lang overgangsperiode vil stå helt uden for handelsaftaler med 60 lande i verden, heriblandt fx Kina og Rusland, fordi de er indgået af EU på alle EU-landes vegne. Storbritannien kan selvfølgelig forhandle nye aftaler hjem, men det tager tid, og et land med 64 millioner indbyggere har næppe samme slagkraft i den slags forhandlinger som et EU med 500 millioner indbyggere.

Konklusion: Det er ”make or break” – Storbritannien er enten helt inde eller helt ude i forhold til EU. Og der er koldt derude.

Den skotske trussel

Jean-Claude Piris indlæg kan selvfølgelig ses som et forsøg på at føre skræmmekampagne. Men det lægger i hvert fald op til den nye debat, der er ved at rulle i gang, og som kommer til at vare frem til den 23. juni.

... på et tidspunkt må briterne stille sig det spørgsmål, hvad det er for en suverænitet, der ventes forude, hvis de vælger at stå alene

Hidtil har debatten fokuseret på immigrationsspørgsmålet og på suverænitæt i forhold til Bruxelles, men på et tidspunkt må briterne stille sig det spørgsmål, hvad det er for en suverænitæt, der ventes forude, hvis de vælger at stå alene. Og hvad det er for et Storbritannien.

Skotterne vil blive i EU næsten for enhver pris, og den skotske regeringsleder, Nicola Sturgeon, truede allerede søndag den 21. februar – dagen efter at Cameron udskrev folkeafstemningen – med at Skotland vil kræve en ny folkeafstemning om skotsk uafhængighed, hvis folkeafstemningen ender med et Brexit.

”Skotland har altid set sig selv som et europæisk land. Hvis vi bliver bragt uden for EU, vil det føre til en afstemning nr. to om skotsk selvstændighed. Det er helt uundgåeligt”, sagde Sturgeon i et referat i Sunday Express. ”Jeg vil føre kampagne for at blive i EU”.

Der var engang en konge af England, der blev kaldt Johan uden Land – John Lackland – fordi han mistede Normandiet. David Cameron kunne risikere et lignende øgenavn, hvis han kikker sit sats på en folkeafstemning, mister Skotland og ender med at måtte sejle i sin egen sø i Atlanten.

Ole Aabenhus er RÆSONs EU-redaktør. Tidligere DR-korrespondent i Bruxelles, nu konsulent for demokratiprojektet My!Europe, der omfatter syv lande i Europa.

Peter Wivel: Er et opløst EU virkelig i Danmarks interesse?

02.04.2016

Hvis et flertal af Storbritanniens vælgere til juni stemmer deres land ud af EU og gør et Brexit til virkelighed, vil de allerede veludviklede utopier om Danmarks fremtid uden for et EU, ja helt og holdent uden et EU, blive et lige så centralt emne i den offentlige diskussion, som flygtninge er det i dag.

KOMMENTAR af *Peter Wivel*

AL MANAGEMENT, også udenrigspolitisk management, hviler på to søjler. Den første søjle hedder "analyse", den anden hedder "anvendelse". Vi kan også bruge de græske ord "teori" og "praksis". Interesser og indflydelse er ikke det samme. Hvis man ikke nøje bestemmer de overordnede, analysebaserede interesser, træffer man ikke de rigtige politiske valg og når ikke sine præcise mål. Det er så meget desto vigtigere at holde sig det for øje, når midlerne, som i Danmarks tilfælde, trods alt er begrænsede.

I et demokratisk samfund med frie medier er såvel analyse som anvendelse genstand for en offentlig debat. Analysens konklusioner må sættes til debat, kritiseres og retfærdiggøres i Folketinget og i offentligheden. Retfærdiggørelsesprocessen er en politisk proces. Her kæmper værdier imod hinanden. Synspunkter skal begrundes, det være sig med økonomiske, sikkerhedspolitiske eller værdipolitiske argumenter. Men de ultimative begrundelser, den ultimative retfærdiggørelse handler altid om det samfund, vi vil have. De sidste grunde er metafysiske, hvad enten de er oprigtige eller påståede.

Kan vi nå vores mål med en mindre udenrigstjeneste? Det kunststykke kan kun lade sig gøre ved et voldsomt forstærket internationalt samarbejde, først og fremmest i EU, som Danmark siden Maastricht-traktaten i 1992 har haft et faretruende løst forhold til

Kan vi nå vores mål med en mindre udenrigstjeneste? Det kunststykke kan kun lade sig gøre ved et voldsomt forstærket internationalt samarbejde, først og fremmest i EU, som Danmark siden Maastricht-traktaten i 1992 har haft et faretruende løst forhold til. Men den internationale vej følger Danmark ikke. Hvis et flertal af Storbritanniens vælgere til juni stemmer deres land ud af EU og gør et Brexit til virkelighed, vil de allerede veludviklede utopier om Danmarks fremtid uden for et EU, ja helt og holdent uden et EU, blive et lige så centralt emne i den offentlige diskussion, som flygtninge er det i dag. Inden for rammerne af sine strategiske visioner for en udenrigspolitik i det 21. århundrede kan regeringen uden vanskelighed placere Danmark på den side af strengen, hvor den følte løsning ikke bare er et Danexit, men et "Eurexit" – et farvel til EU og et gensyn med nationernes Europa, som det blev støbt efter den Westfalske Fred i 1648. Mikkel Vedby Rasmussen skriver allerede i et gennearbejdet scenarie EUs nekrolog i det nye nummer af RÆSON [se forfatterens artikel i RÆSONs trykte udgave, marts 2016].

Den politiske kursændring som regeringen lægger op til, synes at gå i den westfalske retning. Er det rigtigt fortolket, forbliver de erklærede mål uopfyldte og uopfyldelige. En mindre udenrigstjeneste er skadelig for danske interesser. Regeringens strøtanker er populistiske, og for populisme gælder, at resultaterne oftest bliver de modsatte af de erklærede. Svikmøllen fortsætter, når man smider gode penge efter dårlige i stadig mere fortvivlede forsøg på at rette op på sine egne selvskabte problemer.

DANMARKS UDENRIGSPOLITIK er værdibaseret. Uden det kan den ikke retfærdiggøres. Vores udenrigspolitiske mission er at arbejde for Danmarks interesser og værdier, som man kan læse på udenrigsministeriets hjemmeside. Hjemme skal missionen sikre frihed, tryghed og velstand, ude skal den sikre en mere fredelig og retfærdig verden med udvikling og økonomisk vækst for alle. Nøgleord i den gamle målsætning for udenrigsministeriets virke er interesser og værdier, økonomisk vækst hjemme og ude, fremme af en international retsorden, universelle menneskerettigheder, demokrati og god regeringsførelse. Demokrati og menneskerettigheder kaldes oven i købet danske værdier. Det er universelle værdier, der har fået dansk indfødsret i erkendelse af, at vi tilhører et internationalt og historisk værdifællesskab, der bygger på oplysningstidens landevindinger.

De universelle menneskerettigheder er ikke som sådan værdier. De er normer. De står nedskrevet i FN's erklæring om Menneskerettighederne, som vi har skrevet under på. Værdier har til forskel fra normer to betydninger. Den kontante og den moralske. De har det til fælles, at de er genstand for en værdifastsættelse. Kursen svinger både på aktiemarkederne og i samfundsdebatten. Hvad er fx mest værd? Frihed eller sikkerhed? Novo Nordisk eller Maersk? Det afhænger af konjunkturer og efterspørgsel. Normer er "lovenes ånd" for nu at genbruge titlen på oplysningsfilosoffen Montesquieus berømte værk. Normer kan give et samfund og dets borgere værdighed. Det kan materielle værdier som sådan ikke.

Ved at tale om demokrati og menneskerettigheder som værdier, oven i købet *danske* værdier, relativiserer vi deres "værdi". Vores demokrati er nøje beskrevet i vores love. Menneskerettighederne står på tryk. Vi har forpligtet os til at respektere dem både i FN og i EU traktater. De er normer. Det er farligt at reducere dem til værdier, og endnu farligere at reducere dem til kontante værdier.

STATSMINISTEREN vil fremme danske værdier ved at shoppe i de internationale organisationer, vi er medlemmer af, altså EU, NATO og FN, og handle mere selvstændigt, når vi varetager vores økonomiske interesser. Det kommissorium, ambassadør Peter Taksø-Jensen sigter på at opfylde med sin kommende betænkning, fordyber sig mildt sagt heller ikke i metafysiske spekulationer. Der tales om vækst og markeder, magtforskydninger, trusler og alliancer.

**EU er et politisk
fællesskab. EU's
medlemslande
forsvarer de etiske
værdier, der har fundet
udtryk i deres egne
forfatninger**

Hermed sker der en totalforskydning af de overordnede værdier, der omtales på ministeriets hjemmeside. Det er vigtigt. For EU er i modsætning til fx EFTA, som vi tidligere var medlem af, et værdifællesskab. Her spiller retfærdiggørelse en vigtig rolle. EU er et politisk fællesskab. EU's medlemslande forsvarer de etiske værdier, der har fundet udtryk i deres egne forfatninger. De har konkrete udtryk.

I EN SAMTALE MED POLITIKEN fokuserede Peter Taksø-Jensen på de nærområder, der har størst betydning for vores interesser, altså især forretnings- og erhvervsinteresser. Bag det lurer et udtalt opgør med statsminister Anders Fogh-Rasmussens aktivistiske udenrigspolitik, stikord: Irak og Afghanistan.

EU er slet ikke nævnt i ambassadør Taksø-Jensens kommissorium. I kommissoriet tales der om globale magtforskydninger og nye aktører, som Danmark må forholde sig til. Disse omvæltninger foregår for øjnene af os og med en hastighed, der sætter Taksø-Jensen-kommissionen en pistol for tindingen. Europa er ved at bryde sammen af angst for, at vi skal blive "oversvømmet" af flygtninge fra slagmarkerne i Syrien, hvor et folkemord er under udvikling.

Myrderierne i Syrien og Irak giver os mindst tre aktuelle anledninger til eftertanke. De kan suppleres efter behag med eksempler fra andre dele af verden. Det vil være synd at sige, at vores væbnede interventioner i Afghanistan, Irak og Libyen har været en ubetinget succes. Den tid er forbi, hvor Vesten kunne sætte magt bag agt.

VORES FØRSTE ERFARING er, at vi i dag ikke har en global ledelse. Selve slagmarken i Syrien besættes i øjeblikket af en række aktører, der ikke kan blive enige om, hvem de bekæmper og hvorfor. Foreløbig har ingen kunnet skaffe noget, der bare ligner fred. Den erfaring købte vi også for dyre penge, da Putin i foråret 2014 besatte og indlemmede Krim og gav sit imperium en ny fastfrosset konflikt i det østlige Ukraine. USA måtte overlade mæglerrollen til Tyskland og Frankrig, der med beskedent held forsøgte at få våbnene til at hvile. Hele to gange. Merkel er, mod sin egen vilje, blevet Europas uanfægtede leder. Ingen misunder hende den plads. Briterne så lidt, at de i surhed truer med at forlade EU.

Rusland støtter den lokale despot, Assad, der foreløbig kan have myrdet mindst en kvart million af sine egne borgere, sendt 11 millioner i internt eksil og 4,5 millioner i eksternt eksil og på flugt. NATO-landet Tyrkiet har indledt en krig mod kurdere inden for og uden for Tyrkiet og har foreløbig skudt et russisk kampfly ned, da det ville bombe tyrkiske folk i Syrien. NATO står på gloende pæle. Arabiske og europæiske lande blander sig hel- og halvhjertet, med hver deres sekteriske interesser. Det er således langt fra afklaret, om konflikten skal afgøres på landjorden eller ved forhandlingsbordet i Genève. På jorden bekæmper diverse terrorgrupper hinanden og undertiden også borgere i andre lande, herunder Europa, som vi så det i Bruxelles den 22. marts, i Paris i november sidste år, over Sinai-ørkenen 14 dage tidligere, i Ankara 10. oktober i fjor, i Istanbul 12. januar og i Ankara 13. marts i år. I alt blev omkring 480 civile tyrkere, russere og franskmænd dræbt ved disse terrorhandlinger.

EN ANDEN ERFARING, vi har gjort, gælder os selv. Flygtningestriden tolkes af nogle som et vidnesbyrd om, at EU allerede er klinisk død. EU har i mere end et halvt år ikke kunnet enes om at hjælpe flygtningene i Europa selv. Tyskland, Sverige og Østrig måtte i 2015 bære den store byrde, og EU-landene strides stadig om fordelingen af absurd små kvoter af mennesker på flugt fra død og elendighed. Som fællesskab havde EU uden at gøre vold på sig selv kunnet optage og fordele de under en million syriske asylsøgende, der kom til Europa i fjor. Efter den skrøbelige aftale med Ankara 18. marts spiser vi nådensbrød hos den tyrkiske præsident Erdogan. Tyrkiet bliver ikke optaget i EU i denne omgang, men de nedfrosne optagelsesforhandlinger genoptages, og tyrkiske statsborgere kan rejse til EU-lande uden visum, hvis Tyrkiet opfylder sin del af aftalen. Et mini-Schengen, der mere og mere ligner et reelt tyrkisk medlemskab. De flossede Dublin-overenskomster får nyt liv: Tyrkiet bliver i realiteten det første land, hvorfra flygtninge fra Syrien og andre østlige muslimske lande skal søge om asyl i EU. Aftalen skal afskære så mange syriske flygtninge som muligt fra at nå Grækenland og EU fra Tyrkiet. Prisen er milliarder af euro til det korrupte regime i Ankara, og det er stadig uklart, hvorledes vi – om overhovedet – skal omfordele de omkring 180.000 flygtninge, der nu samlet kan gøre krav på asyl i EU.

**Tyrkiet bliver i
realiteten det første
land, hvorfra flygtninge
fra Syrien og andre
østlige muslimske lande
skal søge om asyl i EU**

Her må Horst Seehofer, den tyske delstat Bayerns ministerpræsident og formand for CSU, et søsterparti til kansler Angela Merkels CDU, bringes ind på scenen. Seehofer er fra dag ét gået til yderligheder i sin kamp mod kanslerens flygtningepolitik. Seehofer har for 2016 krævet en tysk overgrænse på 200.000 asylansøgere. Dette tal siger alt om EU's beslutning om at omfordele 180.000 asylansøgere i hele Europa. Magten ligger i dag i hænderne på EU-nationalister, der er mere yderliggående end Seehofer, den mest yderliggående tyske toppolitiker. Der er tale om en kapitulation over for ikke bare europæisk nationalismen og fjendtlighed over for fremmede, i særdeleshed muslimer, men også over for EU's værdier og interne solidaritet. Nils Muiznieks, Europarådets ansvarlige for menneskerettigheder,

kalder i New York Times den del af planen, der handler om tilbagesendelse af flygtninge fra Grækenland til Tyrkiet, for åbenbar uforenelig med den Europæiske Menneskerettighedskonvention og FN's flygtningekonvention.

Det er prisværdigt, at EU på en donorkonference i London i februar forhøjede bistanden til flygtninge i Syriens nabolande. Men de summer, der nu stilles til rådighed, lader meget tilbage at ønske, set fra FN-målsætningernes perspektiv. De syriske flygtninge, der nåede frem til Europa i fjor fra flygtningelejre i Libanon og Jordan, var drevet af fortvivlelsens selvhjælp. António Guterres, FN's daværende flygtningehøjkommissær, sagde i en samtale med Frankfurter Allgemeine Zeitung i november i fjor, at årsagen var drastiske fald i den humanitære hjælp. "I det forgangne år måtte FN med et slag nedskære sin understøttelse af flygtninge i Syriens nabolande med 30 procent. Det gav syrerne det indtryk, at det internationale samfund lod dem i stikken", sagde Guterres.

Var vi gået til lommerne tidligere, havde presset været langt mindre i dag [...] Beløbet havde under alle omstændigheder været uendelig meget mindre end det tab, vi lider, når grænsebommene går ned og lysene slukkes i Europa

Var vi gået til lommerne tidligere, havde presset været langt mindre i dag – fattigdommen og håbløsheden i lejrene var afhjulpet en smule. Beløbet havde under alle omstændigheder været uendelig meget mindre end det tab, vi lider, når grænsebommene går ned og lysene slukkes i Europa. Årsagerne er rent irrationelle. Europa kunne til enhver tid beherske flygtningeproblemet, hvis vi ville.

DEN TREDJE ERFARING er, at globale uligheder står for fald. De store internationale organisationer, IMF, Verdensbanken og OECD har i årevis forudsagt en storstilet migration fra fattige lande til rigere og oplyst os om, at migrationen ikke er en trussel, snarere tværtimod.

I 1980'erne sagde kloge hoveder, at Sovjetunionen ikke overlevede udbredelsen af elektroniske informationer via vestlig radio, tv og båndoptagere. I dag er mobiltelefonen et masseoplysningsvåben. Vi bør ikke være overraskede over, at den 3. Verden banker på døren. Og den bliver ved. I en rapport fra november 2015 forudsagde Verdensbanken, at mellem 35 og 122 millioner mennesker i årene op til 2030 risikerer at blive ramt af klimakatastrofer og uhørt fattigdom. I den situation er det ikke det mest oplagte at skære i ulandsbistanden. Men skal det partout gøres, må der sættes mange flere penge af til at modtage fattigdomsflygtninge i Danmark – eller "socialturister", som de kaldes i populistiske kredse.

Tænk, hvis regeringen havde bedt Michael Møller, den danske generaldirektør for UNCHR, om at bistå Taksøe-Jensens kommission i dens arbejde. Det havde været et fremadrettet skaktræk.

VERDEN VENTER IKKE på Taksøe-Jensens betænkning. Det gør ikke engang stats- og udenrigsministeriet. Besparelserne er allerede identificeret, ambassader lukkede, medarbejdere afskediget og indsatsområder indskrænket.

Det er heller ikke nødvendigt at vente. Der er allerede mængder af materiale at øse af, hvis vi vil analysere, hvad forudsætningerne for en ny dansk og europæisk udenrigspolitik skal være. Lad mig nævne tænketanken Eurasia Group, en af verdens førende rådgivere i politiske risiko-scenarier. Gruppen beskæftiger mere end 150 medarbejdere og støttes ifølge egne oplysninger af 500 eksperter i 90 lande. Et lille udenrigsministerium i sig selv. Eurasia Group deler sin viden med investorerne i Wall Street og omgås altså ikke løsagtigt med sine forudsigelser. Man skal kunne investere efter dem. Eurasia Groups råd er derfor ”værdifulde” i dansk statsministeriel forstand.

På Eurasia Groups prognose for såkaldte ”Top Risks 2016”, frigivet i januar, indtager det atlantiske samarbejde, ”den hule alliance”, førstepladsen, skarpt forfulgt af det, rapporten kalder ”det lukkede Europa”. De to alvorligste risici i indeværende år. De atlantiske fællesskabsinstitutioner har været en hjørnesten i verdensordenen i hele efterkrigstiden. De udgøres af NATO, Bretton Woods-aftalerne, FN, WTO, OECD, IMF og Verdensbanken. I dag er deres magt svagere end nogensinde siden Marshall-planen i 1948. Eurasia Group spår, at europæerne og amerikanerne i stigende grad vil slippe taget i hinanden. Den splittelse truer verdenshandelen og den globale sikkerhed. Jeg citerer fra prognosen: ”Der er bare ikke længere nogen som helst international brandmand: Dette år vil opleve både en tøvende verdensleder og en svagere vestlig koalition. Hvis man tror, at Mellemøsten gav problemer i 2015, så velkommen til 2016.”.

Af mere snæver interesse for Danmark er toprisiko nr. 2, det ”lukkede Europa”. Eurasia Group advarer ikke længere mod et sammenbrud i eurozonen, men mod ”populismens og nationalismens vækst, undermineringen af retssamfundet og truslen mod den samlede Schengen-aftale om åbne grænser. Risikoen begynder i toppen.”. Merkel står ifølge rapporten som den stærkeste tilhænger af et åbent Europa. Men kan hun overleve modstanden fra populistere – og udfordringen fra et Storbritannien, der truer med at forlade EU? ”Et helt og frit Europa er det største demokratiske eksperiment, der nogensinde er taget initiativ til. Det handler om at bygge åbne samfund og forankre fælles værdier i lov for at undgå krig. Europas økonomi vil ikke bryde sammen i 2016. Dets dybere mening og dets sociale grundlag vil”, skriver den amerikanske tænketank.

Europæerne vil være meget mindre tilbøjelige til at beskæftige sig med problemer uden for Europa end tidligere. EU vil skærme sig af udadtil og indadtil, og protektionismen vil gribe om sig. Det er ikke afgørende, om nationalpopulister sidder med i europæiske regeringer, som de fx allerede gør i Norge og Schweiz (to ikke-EU-lande), Finland, Polen, Ungarn og Grækenland. Eller om de tvinger regerende partier til at danse efter deres pibe, som tilfældet er i en hel række andre EU-lande, først og fremmest Frankrig og Storbritannien, lande, der er truet af Brexit og Frexit, som briterne kalder en mulig fransk udtræden under Marine Le Pen. Det afgørende er derimod det pres som UKIP (UK Independence Party)

leder Nigel Farages EU-fjendtlige og fremmedfjendske britiske uafhængighedsparti, lagde på Camerons konservative parti forud for parlamentsvalget i maj i fjor. Cameron brugte sit løfte til at købe sig stemmer for. Resultatet kan blive en katastrofe.

Det er risikabelt for Danmark at tage skridt, der kan bidrage til at svække vores tilhørsforhold til EU og vores venskab med Tyskland. Det tjener ikke Danmarks interesser

Det er risikabelt for Danmark at tage skridt, der kan bidrage til at svække vores tilhørsforhold til EU og vores venskab med Tyskland. Det tjener ikke Danmarks interesser. Internationale institutioner er og bliver en del af løsningen, ikke en del af problemet. At Rusland, og med det talrige diktaturer og uretsstater, ikke ser en løsning i EU's fredelige samarbejde, siger sig selv. De, der måtte tvivle på det, kan konsultere Transparency Internationals årlige rangliste over de mindst og de mest korrupte lande i verden. Ud af de 168 lande på listen er Danmark nr. 1. De tre grundlæggende medlemmer af Putins Eurasiske Økonomiske Union, EEU, indtager ranglistens nr. 107 (Hviderusland), nr. 119 (Rusland) og nr. 123 (Kazakhstan). Kommende medlemmer er Armenien (nr. 95), og Kirgisistan (nr. 123). Ukraine, som Putin også vil tvinge med ind i forsamlingen, ligger i bund med nr. 130. Disse nationer er i alt overvejende grad kleptokratier, der skyer ret som Fanden skyer vievand. Det er intet tilfælde, at Putin lægger al sin snilde i at vride EU fra hinanden. Han finansierer og støtter populistiske partier i Unionen, Front National mest af alle. Frankrig er den sten, der skal brækkes ud af muren, for at den vælter.

Frem mod det globale Go

Men hvis de vestlige internationale sammenslutninger, herunder ikke mindst EU, mister sammenhængskraft og global indflydelse, er den oplagte danske strategi så ikke netop den, regeringen foreslår: At liste lige så stille ud, koncentrere sig om nicher, shoppe rundt blandt venner og fjender, sætte diplomatiet på vågeblus og håbe, at ingen opdager os, hvis vi lader være med at skramle med døren?

Ikke, hvis vi skal tro Ian Bremmer, øverste chef for og grundlægger af Eurasia Group. Bremmer skrev i 2012 bogen "Every Nation for Itself: Winners and Losers in a G-Zero World". Dens konklusioner er ikke opmuntrende læsning af den enkle grund, at de har stået prøven de efterfølgende fire år. Her følger nogle af Bremmers hovedkonklusioner, der præsenterer os for det internationale miljø, Danmark skal overleve i de næste par år, hvis alle gør som vi og svækker fællesskabet: Med begrebet en Go-verden hentyder Bremmer til betegnelsen for de stormagtsmøder, der har fundet sted med regelmæssige mellemrum, siden G7 blev grundlagt på slottet i Rambouillet syd for Paris i 1975. På deres møder forsøger parterne at forpligte sig selv og hinanden til at styre verden uden om alvorlige kriser, at koordinere initiativer og optræde på en sådan måde, at mindre lande har en vis

respekt for deres autoritet. G7 – USA, Rusland, Storbritannien, Frankrig, Canada, Japan, Italien (med EU som observatør) – blev til G8, da Rusland kom med i 1998. Desværre røg Rusland af i svinget efter annekteringen af Krim i 2014. Under alle omstændigheder er G7 historie. Allerede i 1999 udvidedes kredsen af verdens mest indflydelsesrige lande med deltagere fra Asien, Latinamerika, Afrika og Australien til det G20, der holder sit næste møde i Beijing til september. De forberedende møder hertil har allerede kørt et halvt år.

Ingen påtager sig det ansvar, som USA tidligere har haft, og som Sovjetunionen på pervers vis røgtede i Østeuropa

Bremmer kaster et pessimistisk blik på verdenssamfundets tilstand. Han mener ikke, at G20 fungerer. Dertil er modsætningerne for store, interesserne for forskellige og udsigterne til radikale magtforskydninger i verden for fristende. Derfor styrer vi mod et Go. Ingen påtager sig det ansvar, som USA tidligere har haft, og som Sovjetunionen på pervers vis røgtede i Østeuropa. Bremmer kalder sit Go for ”et begreb, der i enorm udstrækning kan forårsage kriser, ikke mindst uventede”.

Go er udtryk for en lammet verden uden ledelse. Ingen sidder bag rattet, ingen overtager det. Netop derfor går det helt galt

Det er interessant at se, at ingen, heller ikke Bremmers Eurasia Group, forudså det totale sammenbrud i Syrien i 2015 og trækket af flygtninge, der søger mod Europa. Merkel var den eneste internationale leder, der reagerede hensigtsmæssigt og fremadrettet. Go er udtryk for en lammet verden uden ledelse. Ingen sidder bag rattet, ingen overtager det. Netop derfor går det helt galt, når statsledere som Putin sætter al sin ødelæggende kraft ind på at understøtte endnu en fejlslagen stat i Syrien og øge presset på sine fjender – på Europa.

Go er en overgangsfase, mener Bremmer. USA er stadig hovedaktionær i den globale virksomhed. Men flere af de andre aktionærer er så stærke, at de kan blokere ethvert forslag, der mishager dem. Sådan sætter man hinanden skakmat. Det er end ikke mere muligt at hindre spredningen af atomvåben. I en Go-verden skærpes gnidningerne mellem allierede, løsninger bliver stadigt mere komplicerede og umulige. Den ene ulykke river den næste med i faldet. Kriserne påvirker hinanden og forstærkes gensidigt. I Europa truer grænserne med at blive lukke, Schengen bliver pulveriseret, økonomien kommer i krise, alle bliver fattigere og mere aggressive. Protektionismen breder sig og med den korrupsion

og retsløshed, alle de gamle, forældede og forladte løsninger bliver pudset af og skaffer populisternes nye vælgere. Bremmer siger: ”Den største risiko er den, at det, der begyndte med frygt, ender i idioti”. Det har han også et G for, nemlig et G Under Nul. Men som han siger, Go er ingen permanent tilstand, det er en overgang. Magten får aldrig lov at ligge på gaden. Der er altid nogen, der samler den op. Vi kan håbe på, at de, der gør det, er Danmark venligt stemt.

DEN BEDSTE MÅDE at forudsige fremtiden på er nu engang selv at være med til at forme den. Kommer Danmarks udenrigspolitik til at følge de tyndt skraverede retningslinjer, statsministeren fremlagde i fjor, er vi blandt dem, der fremmer uorden og svækker kompetent ledelse. Vi er ikke engageret i bestræbelserne på at skabe og værne om civile og fredelige institutioner, der kan modstå og modvirke centrifugalkræfterne og fastholde Europa som et hjemsted for humanisme og lighed for loven. Vi sætter pris på institutionerne, vi deltager i deres møder, men vi er ikke engagerede.

”Hjemme skal missionen sikre frihed, tryghed og velstand, ude en mere fredelig og retfærdig verden med udvikling og økonomisk vækst for alle”, skriver udenrigsministeriet på sin hjemmeside. Vil vi det, må vi medvirke aktivt til at skabe en retfærdig verden. Det sker ikke ved at shoppe rundt og forsømme de lande og folk, der har allermest brug for vores bistand.

Danmark har længe kørt med på trinbrættet i EU og nydt godt af, at andre tog skraldet og viste vejen. Vi har ikke lagt os i selen for at komme den tyske kansler til undsætning. Mange af de såkaldte EU-skeptikere her i landet, også på regeringsbænkene, kaster sikkert blikket lidt længere frem ad vejen, frem mod det punkt, hvor Merkel måtte snuble og således befri os for et eksempel, der peger i en anden retning end det danske. Det kommer de til at fortryde.

**Danmark vil have den
bedste af alle verdener –
ligesom David Cameron
– og får den værste,
ligesom David Cameron**

DER ER NU to praktiske muligheder. Den ene er den udenrigspolitik, man aner konturerne af hos statsministeren. Det er lille Danmark, der lader de store slås for sig, mens vi indretter os i vores skammekrog. I den verden, ved dette alternativ, er der brug for mere diplomati, mere kultureksport, mere værdi- og imageeksport, end et nedtrappet udenrigsministerium kan præstere. Den anden mulighed, den konstruktive, er, at vi engagerer os i det europæiske projekt. Det kræver modige ledere, der tør stå ved deres synspunkter og idéer. Her kan et forstærket samarbejde i EU måske kompensere for de krævede besparelser hjemme. Måske. Lad mig citere Bremmer: ”Aldrig var nødvendigheden af et internationalt samarbejde så stor som i verden i dag, hvor der findes så mange grænseoverskridende problemer: Fra verdensøkonomiens stabilitet over klimaforandringer, cyberangreb og terrorisme til sikring af næringsmidler og vandforsyning. Men samarbejde forudsætter ledelse”.

Danmark vil have den bedste af alle verdener – ligesom David Cameron – og får den værste, ligesom David Cameron.

Læser man den kronik om fremtidens danske udenrigspolitik, som statsministeren publicerede i september i fjor, mærker man en ulykkelig forskydning i betydningen af ordet 'værdier'. Normer er reduceret til værdier. Vægten af det metafysiske, af det almene, mindskes umærkeligt til fordel for den kontante betydning af ordet, altså værdier, der kan gøres op i rede penge. De frister. Men glæden kan blive stakket.

Sådan kan små ord dække over barske kendsgerninger. Det private amerikanske sikkerhedsfirma, der engang hed Blackwater, beskæftiger titusinder af lejesoldater, der, væbnet til tænderne, arbejder på kontrakter for det amerikanske forsvarsministerium. Det ærlig talt lidt ildevarslende navn gjorde Blackwater verdenskendt under Irakkrigen, og ikke altid for det gode. Men det gjorde ingen skår i glæden. Blackwater er back in business som det største amerikanske private sikkerheds- og militærfirma. Dog under nyt navn. Det hedder ikke Blackwater mere. I dag bærer firmaet det opløftende navn Academi.

Dets bredskuldrede snigskytter har dog næppe alle akademisk borgerbrev. Den slags går deres kunder ikke efter. Danmark skal også være væbnet til tænderne, men i vores tilfælde med de svages styrke. Lad være, at vi er fattige, men dumme behøver vi ikke at blive, som Frederik VI skal have sagt. For resten er vi ikke fattige. Om vi er dumme, afgør vi selv.

Peter Wivel (f. 1943) er fast freelancekorrespondent for Politiken i Berlin, hvor han har boet siden 2004. Han har været chefredaktør for Information, Weekendavisen og Berlinske Tidende. Han har udgivet bøger om George Orwell, Benjamin Constant, Jean-Jacques Rousseau og Petra Kelly.

Morten Messerschmidt om landskabet efter Brexit: Jeg tror ikke et sekund på, at EU blot vil lade UK forlade samarbejdet uden videre

17.06.2016

I skrivende stund er det umuligt at forudse, hvem af de to sider der vil vinde afstemningen 23.juni i UK. Det er og bliver nervepirrende. Den opløftende nyhed er imidlertid, at uanset hvem der vinder, så kan det være til fordel for Danmark og alle andre lande, der ønsker et reformeret EU – og reelt faktisk også for dem, der elsker det nuværende EU.

KOMMENTAR af Morten Messerschmidt, MEP (DF), cand.jur.

ENHVER kan se, at EU befinder sig i en eksistenskrise. At euro-økonomien krymper. At den folkelige opbakning forsvinder. At de åbne grænser sejler. Selv den mest forhærdede føderalist bør derfor hilse den britiske folkeafstemning velkommen. Fordi den bringer EU og (den britiske) befolkning tættere på hinanden. For én gangs skyld er det ikke bureaukraterne i Bruxelles, men det britiske folk, der afgør landets skæbne. Uanset udfaldet vil fremtidens britiske relation til EU endelig hvile på en folkelig legitimitet. Spørgsmålet er følgelig, hvordan Danmark bør agere i de to mulige scenarier:

ANTAGER VI FØRST, AT BRITERNE STEMME ”REMAIN” og således beslutter sig for at blive i EU, betyder det, at den aftale, som David Cameron har indgået, vil få virkning. Det er godt nyt for Danmark, da den på en stribe områder løser de problemer, som Danmark har oplevet. Metock-dommen ophæves, således at det fremover er danske familiesammenføringsregler, der gælder. Udbetalinger af børnepenge kan indekseres, så de ikke kan bruges som indirekte løntrykker-værktøj. Ikke-euro-zonen anerkendes på niveau med euro-zonen, hvilket vil gøre det lettere for Danmark at forsvare realkreditte mv. De nationale parlamenter får mere indflydelse og ret til reelt at nedlægge veto mod nye EU-forslag. Alt dette er godt. Og det kommer umiddelbart også til at gælde for Danmark. Men det er ikke nok.

**Vælger briterne at blive
[...] så må vi kræve, at
den danske regering
med samme
engagement og iver som
den britiske tager til
Bruxelles og også
kræver en sær aftale**

Vælgerne briterne at blive, skal den danske regering ikke bare læne sig tilbage og tage

imod, hvad Cameron har kæmpet hjem. Nej, så må vi kræve, at den danske regering med samme engagement og iver som den britiske tager til Bruxelles og også kræver en sær aftale. Der er masser af områder, hvor vi kunne have glæde af en sær aftale som den, Cameron lykkedes med. Bedre grænsekontrol. Medlemskab af Europol. Bedre beskyttelse af arbejdstagere, vores aftalesystem og miljøbeskyttelse. Stop for Tyrkiets medlemskab. Og meget mere. Den danske regering bør straks efter et "remain" fra UK meddele Det Europæiske Råd, at Danmark ønsker en genforhandling efter samme model. Og vi bør alliere os med de mange lande, som deler denne ambition; med Finland, Østrig og Holland, samt en hel stribe østeuropæiske lande – så vi ikke står alene. Den proces kan føre til et reformeret EU. Til et EU, hvor grebet om magten løsnes. Og medlemslandene styrkes.

ANTAGER VI DERPÅ, AT BRITERNE STEMME "LEAVE", ER USIKKERHEDEN STØRRE. Men mulighederne er også større. Jeg tror ikke et sekund på, at EU blot vil lade UK forlade samarbejdet uden videre. Det absolut mest sandsynlige vil være, at man vil indlede en ny forhandling og derefter vil EU komme med et endnu bedre tilbud til briterne end det, Cameron fik forhandlet hjem. For et EU i den nuværende forfatning vil det ganske enkelt være en katastrofe at miste Storbritannien – verdens femtestørste økonomi, eneste EU-land som overholder NATO's budgetforpligtelser og eneste EU-land med ægte internationale handelskontakter. EU vil simpelthen være tvunget til at give briterne endnu en chance. Og heri ligger store muligheder for, at Danmark allierer sig med briterne for at fremføre vore krav.

Skulle briterne ende med at takke nej til et nyt tilbud eller reelt vælge at indlede udmeldelsesforhandlingerne, indeholder det også perspektiver for Danmark. Endog på lidt længere sigte. Det mest sandsynlige her er, at UK vil vende sig mod de øvrige ikke-EU-vesteuropæiske lande: Island, Norge, Schweiz og Liechtenstein. Muligvis også Færøerne og Grønland. Flere briter, jeg har talt med, taler åbent om at lave et frihandelsområde med disse lande. Måske flere. At lave det, som man egentlig blev lovet med EF. Et frihandelsområde – ikke den politiske monolit – som EU i dag har udviklet sig til. I takt med at euro-zonen, også i de mange år, der venter, vil opleve recession og nedgang, vil en sådan frihandelsunion med stor sandsynlighed opleve fremgang og vækst. Den vil kunne indgå frihandelsaftaler med Kina, USA, Indien og andre voksende økonomier – og helt grundlæggende gøre det bedre for sine indbyggere end EU magter for sine "unionsborgere". I den situation skal vi i Danmark naturligvis gøre, hvad der er bedst for os. Vi vil skulle tage stilling til, om vi fortsat vil være lænket til den politiske dødvægt, som eurozonen udgør. Eller om en eventuelt ny handelsunion – en slags EFTA+ – kan være et bedre bud. Jeg ved ikke, hvad der til den tid vil være det rette. Men jeg er åben for, at Danmark altid skal være der, hvor vore interesser varetages bedst. Og hvem ved?

**Begge scenarier
indeholder gode
muligheder og
perspektiver for
Danmark**

Under alle omstændigheder vil tiden efter folkeafstemningen den 23. juni være en anden.

Enten får vi de lavthængende frugter, som naturligvis skal plukkes. Eller vi får en proces, som grundlæggende vil forandre EU. Begge dele er godt. Begge dele indeholder gode muligheder og perspektiver for Danmark. Hvis vi tør. Dette er egentlig det afgørende. 23.juni er briternes afgørelse. Den 24.juni er danskernes – tør vi gøre, hvad der er nødvendigt?

Stanislav Stanchev: Nej, Morten Messerschmidt – Brexit bliver en katastrofe for Storbritannien

20.06.2016

Morten Messerschmidt skriver den 17. juni i RÆSON, at Brexit kan være til gavn for både UK og Danmark. Dette lyserøde billede er langt fra virkeligheden.

KOMMENTAR af Stanislav Stanchev, *stud.scient.pol*

DER KAN IKKE herske nogen tvivl om, at en afsked mellem Storbritannien og EU vil være en smertefuld proces for begge parter. **Messerschmidt argumenterer for**, at Brexit vil være et langt mere katastrofalt udfald for EU, end det vil være for Storbritannien. Derfor forventer han, at de øvrige europæiske ledere kryber til David Cameron med et nyt og ”endnu bedre tilbud” end den aftale, der blev forhandlet færdig i februar. Denne forhåbning bygger på en forestilling om, at UK betyder mere for EU, end EU gør for UK. At det forholder sig netop omvendt, er der imidlertid en lang række tegn på.

FOR DET FØRSTE udgør britisk eksport til resten af EU 13 pct. af landets BNP, mens det øvrige EU's eksport til UK blot udgør 3 pct. af de 27 landes samlede velstand. Alt i alt går knap halvdelen af briternes produktion af varer og tjenester til kontinentet. Forlader Storbritannien EU's indre marked, som 'Leave'-siden ønsker, venter der store omkostninger for britiske virksomheder, arbejdstagere og forbrugere. Det vil selvsagt også skade resten af EU, men i relativ forstand vil smerten være væsentligt mindre.

**Der er ikke noget, der tyder på, at de øvrige europæiske ledere står på spring med et nyt og ”endnu bedre” tilbud til briterne, hvis de stemmer 'Leave'.
Tværtimod**

FOR DET ANDET hviler løftet om øget britisk eksport uden for Europa på et meget tyndt grundlag. Briternes gamle kolonier som USA, Canada og Australien får ikke dollartegn i øjnene ved tanken om den forhenværende imperiale overmagts løsrivelse fra EU. I bedste fald er de ligeglade, idet de for længst har vendt blikket mod mere nære og dynamiske vækstmarkeder i Asien. De øvrige EU-lande vil fortsætte – med ikke færre end 53 eksisterende frihandelsaftaler med lande over hele verden. Melder briterne sig ud, skal de genforhandle dem alle. Med en økonomisk tyngde, der er over seks gange større, vil EU selvfølgelig også fremover have en stærkere forhandlingsposition over for tredjelande som Kina og USA, end Storbritannien egenhændigt kan håbe på at opnå.

FOR DET TREDJE er der ikke noget, der tyder på, at de øvrige europæiske ledere står på spring med et nyt og ”endnu bedre” tilbud til briterne, hvis de stemmer ’Leave’. Tværtimod. Stats- og regeringschefer fra Tyskland, Frankrig, Italien og Holland er i gang med at forberede en ”plan B” i tilfælde af Brexit . De ønsker blandt andet at styrke EU-samarbejdet på områder som sikkerhed, terrorbekæmpelse og EU’s ydre grænser. Snarere end at trygle briterne om at blive og dermed danne præcedens for en kaskade af nye særordninger, vil de europæiske ledere statuere et eksempel for, hvor langt et Europa a la carte kan trækkes.

MESSERSCHMIDT taler varmt for den handelsunion, et ”frigjort” Storbritannien kan stå i spidsen for. Denne frihandelszone ville efter sigende lokke både Norge, Schweiz og Island – ja måske også Danmark – til. Men hvordan skal denne zone kunne matche EU’s frie bevægelighed for varer, tjenester, arbejdskraft og kapital? Hvordan skal den realiseres i praksis uden gensidigt bindende regler, fælles institutioner og mekanismer for håndhævelse? Disse konkrete og ubekvemme detaljer udebliver – som altid – fra visionen om et alternativ til EU.

Der kan tværtimod ikke herske den store tvivl om, at det i tilfælde af Brexit vil være i dansk interesse at fastholde og udbygge EU’s indre marked, som i dag modtager 2/3 af vores samlede eksport, og som 500.000 danske jobs er direkte afhængige af . Tyskland, Sverige og resten af EU betyder langt mere for Danmark i både økonomisk og politisk forstand, end UK gør.

De konkrete og ubekvemme detaljer udebliver – som altid – fra visionen om et alternativ til EU

ENDELIG er der de direkte konsekvenser af et eventuelt Brexit, som Messerschmidt heller ikke nævner. Det kan ikke anfægtes, at det vil skabe både økonomiske, juridiske og politiske hovedpiner i resten af EU. Men konsekvenserne for Storbritannien vil være langt værre. Økonomisk vil UK’s vækst falde på kort sigt. Fremtiden er sværere at spå om, men både det britiske finansministerium , IMF og en række af Nobelprisvindende økonomer advarer om permanent forværret britisk vækst og konkurrenceevne som konsekvens af Brexit.

I juridisk forstand vil en udmeldelse af EU øjeblikkeligt kaste UK ud i en forfatningsmæssig krise . Europæisk lovgivning og domstolspraksis er en inkarneret del af det britiske lovkompleks. Derudover indgår tilhørsforholdet til EU som en integreret del af de love, der stadfæster selvstyret i hhv. Skotland, Wales og Nordirland. Londons ophævelse af europæisk lovgivning vil derfor i praksis være betinget af accept i Edinburgh, Cardiff og Belfast, hvor EU-begejstringen er markant større end i England. Brexit kan derfor let føre til nye krav om uafhængighed fra Storbritanniens konstituerende nationer, hvilket i yderste konsekvens kan føre til det Forenede Kongeriges opløsning. Det er næppe en skæbne, der vækker misundelse hos de øvrige EU-lande.

STEMMER BRITERNE sig ud af EU på torsdag, skal man derfor ikke lade sig narre af løftet om en lys og smertefri fremtid for Storbritannien. Det er et fatamorgana. Man bør heller ikke tro, at London får en fordelagtig løsning serveret med bånd og sløjfe af det øvrige EU. Der findes ikke nemme løsninger. Den svære løsning er til gengæld den, som er i både Storbritanniens og Europas interesse: UK skal blive i klubben og kæmpe konstruktivt for de værdier og visioner, der er til gavn for landet og dets befolkning. Det vil utvivlsomt også gavne Danmark, hvis vi sammen med briterne kan kæmpe for et mere smidigt, konkurrencedygtigt og sikkert Europa. Det vil kræve hårdt slid, svære forhandlinger og ufuldkomne kompromisser. Men det er – i virkelighedens verden – disse elementer, der udgør grundpillerne i et moderne demokrati. Ønsketænkning, hurtige genveje og magiske løsninger hører eventyrene til.

Stanislav Stanchev (f. 1991) studerer statskundskab ved Københavns Universitet og er i gang med sit speciale om internationale økonomiske sanktioner. Uden for studiet arbejder han som studentermedhjælper i Dansk Industri. Stanislav har tidligere været formand for Europæisk Ungdom Danmark, og er meget engageret i den danske europapolitiske debat – ikke mindst på blogsiden Kandestøberiet.dk.

Jens Rohde om Cameron: Man kan ikke bede folk sige ja til et fællesskab, man selv udtrykker foragt for

24.06.2016

KOMMENTAR af Jens Rohde, Medlem af Europa-Parlamentet (RV)

DET ER EN GYLDEN REGEL, at man ikke skal skrive hverken mails eller læserbreve, når man er vred. Men jeg har lovet RÆSON at skrive et indlæg, og så må jeg jo til tasterne.

Brexit er i skrivende stund et par timer gammel. Og jeg indrømmer det gerne: Jeg er vred. Ikke på briterne. De traf deres demokratiske legitime valg. Det skal man respektere fuldt og helt.

Jeg er vred på David Cameron, og jeg fnyser også af alle de ledere og kommentatorer, som udråber den britiske afgørelse som et chok og en overraskelse. Hvordan kan nogen med bare en smule historisk og politisk indsigt være overrasket over resultatet af den britiske afstemning og Camerons afgang som premierminister? Ja, bagklog kan vi jo alle være, tænker du sikkert som læser. Men jeg skrev og sagde det første gang allerede en time efter, at David Cameron d. 23. januar 2013 havde holdt sin tale, hvori han lovede en folkeafstemning: "Det bliver et farvel til Storbritannien i EU, det bliver et farvel til Storbritannien i sig selv, og denne tale vil gå over i historien som David Camerons svanesang, nøjagtig som det skete for Thatcher og siden Major, da de begav sig ud på den umulige færd at forsøge at komme de EU-skeptiske backbenchere i møde og satte sig mellem to stole".

At David Cameron, som ellers på lange stræk har været dygtig, driftssikker og haft evnen til at satse højt og rigtigt i flere tilfælde, totalt overså sit partis historie, giver ham et eftermæle som historieløs. Samtidig troede han, at han gennem sine seks år som premierminister kunne italesætte EU som et kæmpe centralistisk, næsten altomfattende og samtidig dysfunktionelt problem og herefter på tre måneder vinde befolkningens tillid til sine argumenter for at blive i EU. Dét er udtryk for en helt ufattelig arrogance over for befolkningen. Man kan simpelthen ikke bede folk om at sige ja til et fællesskab, som man selv udtrykker foragt for. Man kan ikke vinde folkets tillid ved at gå ind for noget, samtidig med, at man bruger al sin tid på at fortælle, hvorfor det man går ind for, er noget skidt.

**Man kan ikke vinde
folkets tillid ved at gå
ind for noget, samtidig
med, at man bruger al
sin tid på at fortælle,
hvorfor det man går ind
for, er noget skidt**

David Camerons tale til nationen 23. januar 2013 varede ca. en halv time. Han brugte 25 minutter på at fortælle, hvor dårligt fællesskabet fungerede, hvor centralistisk unionen havde udviklet sig, og i hvor høj grad magten gennem årene kun var gået én vej – og det var mod Bruxelles. Ja, sådan sagde han. At det sidste var og er faktisk forkert, eftersom lovgivningen er mere end halveret siden 2010 og at magten i høj grad er sivet ud af Bruxelles og til Berlin, lod han sig ikke distrahere af. Han brugte fem minutter på at forklare, hvorfor han alligevel gerne forblev i EU, såfremt han fik en ny aftale. Eklatant fejl!

Hans egen store fejl var selve præmissen om en ny aftale for Storbritannien. Det var dømt til at gå galt på forhånd. Man kan ikke sælge Coca-Cola, hvis man starter med at fortælle, at det giver dårlige tænder, og den desuden er lunken og afbruset. Heller ikke, selvom man finder en ny flaske til indholdet. Folk vælger naturligvis den rene vare. Det gjorde briterne også i EU-spørgsmålet. Som det er tilfældet i Danmark, hvor borgerlige konstant taler om det europæiske projekt på nationale præmisser, hvis partiformændene da ikke ligefrem nedgør EU, og dermed sender vælgerne i armene på nationalistene. I Danmark er det Dansk Folkeparti. I England er det UKIP med Nigel Farage i spidsen.

Derfor var det givet på forhånd, at uanset hvad Cameron kom hjem med af aftaler, ville han aldrig nogen sinde kunne tilfredsstille sit eget EU-skeptiske bagland. Deres vare måtte nødvendigvis være lige så ren som den, Farage havde at tilbyde.

Uanset hvad Cameron kom hjem med af aftaler, ville han aldrig nogen sinde kunne tilfredsstille sit eget EU-skeptiske bagland

Den tredje og mest utilgivelige kapitalbrøler, som Cameron begik, var, at han valgte at spille hasard med Storbritannien som sådan for at redde sit eget personlige skind før det britiske parlamentsvalg. Han satsede hele imperiet – og tabte. Sandsynligheden for at Skotland og Nordirland melder sig ud og dernæst ind i EU, er overvejende stor. Den risiko vidste Cameron alt om. Man kan simpelthen ikke sætte sig selv og sit eget parti så højt, at man er villig til at satse hele den britiske union. Det er tarveligt.

Egentlig er det så banalt og logisk, at det burde være unødvendigt at skrive det. Men flere og flere statschefer og partiledere i både Danmark og resten af Europa synes at tro på, at David Cameron havde fundet løsningen på vælgerflugt og EU-skepsis. Intet kunne være mere forkert. Og det var i den grad til at forudse.

DET ER BÅDE rystende og forstemmende, at tænksomme mennesker i spidsen for de politiske partier tilsyneladende endnu ikke har set skriften på væggen. Deres kurs fører både deres land og dem selv som ledere lige lukt mod nationalismens åg og en politisk afgrund af usete dimensioner. Man kunne have håbet, at refleksionen over en tabt dansk folkeafstemning og en britisk ditto for EU-tilhængerne ville have lært en og anden den lektie. Men nej; det fortsætter med sweettalk af dem, som aldrig fortæller, hvad de vil, men kun kritiserer og taler om enten udmeldelse eller en anden usolidarisk national præmis at

deltage i fællesskabet på. Man omfavner dem, som pisser på fællesskabet og bagefter siger, at det lugter.

Betyder det så, at jeg mener, at intet i EU bør laves om? Naturligvis ikke. Jeg har fremlagt 52 forslag til ændringer af traktaten. Men pudsigt nok ønsker alle at reformere EU. De vil bare ikke åbne for en ny traktat, hvilket udstiller hykleriet i debatten om et EU, som i den grad har behov for at blive reformeret for at kunne levere den basale ydelse, som folket med rette forventer af et fællesskab; nemlig tryghed. At nationalstaten så heller ikke er garant for tryghed, åbenbares dog i disse dage. Jeg tillader mig at gentage, hvad jeg skrev i 2013: Det er en svanesang for såvel EU som de etablerede partier!

Det er, hvad der står tilbage efter briterne exit og Camerons ditto.

Og sådan fik jeg overholdt mit løfte til RÆSON, om end jeg erkender, at dette indlæg rummer om ikke vrede så i hvert fald en vis indignation. Det må du, kære læser, så tage med – jeg ønsker alt det bedste for både briterne og europæerne.

**Deres kurs fører både
deres land og dem selv
som ledere lige lukt
mod en politisk afgrund
af usete dimensioner**

Europæerne har glemt deres historie

Kommentar af Stanislav Stanchev

24.06.2016

I morges var det en kendsgerning. 51,9 pct. af briterne ønsker at melde deres land ud af den Europæiske Union, mens 48,1 pct. ønskede at blive. Reaktionerne er mange, og tiden foran bliver ufatteligt hård. Både det Forenede Kongeriges, EU's og hele Vestens fællesskab står på spil.

KOMMENTAR af Stanislav Stanchev, *stud.scient.pol*

JEG VAR PÅ FORRESTE RÆKKE, da det tyske rockband Scorpions i aftes gik på scenen under "Copenhell". I silende regn, akkompagneret af blændende lynslag og øredøvende tordenskrald. Nogenlunde samtidig med, at bandet havde takket af med "Rock You Like A Hurricane" begyndte vejrudsigterne til den britiske folkeafstemning at ændre sig brat. Den bredende optimisme for, at Storbritannien trods alt ville blive i EU, viste sig at være alt, alt for præmatur. Stormen varede ved – og stemmeboks for stemmeboks blev det klart, at briterne havde stemt for at forlade Unionen.

Den europæiske storm er først lige begyndt. Finansmarkederne er i chok. Pundet brasede ned til møntfodens laveste værdi i 30 år. Aktiemarkeder over hele kloden er allerede blevet ramt, og et velkendt syn materialiserer sig i markedet for statsgæld: statsobligationer i EU's periferi har allerede oplevet en skarp rentestigning. I en globaliseret verden er ingen kriser udelukkende 'nationale'.

De første konsekvenser i den politiske arena er allerede fundet sted – med lynets hast. Den britiske premierminister, som ledte – og tabte – kampen for 'Remain' har offentliggjort, at han træder af til oktober. Den prominente skikkelse i den modsatte lejr, Nigel Farage, opfordrer folket til at mindes den 23. juni som Storbritanniens "uafhængighedsdag". EU-modstandere på kontinentet stod også på spring ved Twitter-klavaturet med en velkendt – men forstærket – melodi: Frankrigs Marine Le Pen vil bruge Brexit som løftestang for sin kampagne til det kommende præsidentvalg i landet. Geert Wilders fra Holland spør allerede om et "Nexit". Skeptiske kræfter i Danmark, Sverige og Finland kræver ligeledes, at folket bliver hørt – for når briterne vil ud, så er det sandsynligt, at deres ligesindede i Norden har samme ønske. Der er præcedens. Døren er nu åben.

DENNE HISTORISKE BREXIT-AFSTEMNING har en række ligheder med Danmarks EU-folkeafstemning den 3. december 2015. Den "EU-positive" side førte i meningsmålingerne – men kun i starten. Den siddende "blok" har været dybt splittet i spørgsmålet – hhv. det konservative parti i UK og Venstre-regeringens parlamentariske grundlag i Danmark. Den socialdemokratiske opposition førte en lunken og uentusiastisk kampagne i begge lande. Og sidst men ikke mindst, så har begge lejre i høj grad spillet ud med skræmmescenarier frem for at tale positive budskaber frem. Remain-lejren talte sjældent om EU's fordele – de fokuserede på de økonomiske problemer ved udmeldelse. Leave-kampagnerne fokuserede i enorm grad på immigration, mens deres post-Brexit vision var både ukonkret og

modstridende.

Resultatet maler desuden et billede af et meget splittet britisk kongerige. London-boerne, de unge, skotterne, de veluddannede stemte for at blive. Provinsen, de ældre og arbejderklassens vælgere ville ud. Det er symptomatisk for hele EU. Samarbejdets fordele er langt mere synlige og tilgængelige for kosmopolitterne. Ulemperne træder i højere grad frem for dem, som savner jobsikkerhed og et genkendeligt England. Her har EU uden tvivl en kolossal udfordring, fordi så mange af det europæiske samarbejdes fordele er så diffuse. De lader sig let feje af gulvet af politikere med simple, skarpe budskaber. Nuancerne – og alternativerne – kommer kun frem, hvis man vil engagere sig i en dybdegående, oplyst debat. Og lad os være ærlige – det er langt fra alle borgere i Storbritannien, i Danmark eller i Europa som har tid, interesse og lyst til dette.

HVAD SKER DER SÅ NU? På kort sigt vil der herske kaos, men de politiske ledere på begge sider af kanalen vil være interesserede i hurtigt at udarbejde en plan for, hvordan Storbritanniens nye tilhørsforhold til Europa skal udformes – og eksekveres. Det bliver en ufatteligt svær proces, som på den ene side tid er kompleks og tidskrævende i både juridisk og politisk forstand, og som på den anden side skal ske hurtigt, fordi presset fra markederne vil vedblive. Europas skrøbelige opsving står på spil, og de europæiske ledere ved, at en ny recession kun vil være benzin på exit-partiernes bål.

Processen bliver ikke nemmere af det magtvakuum, som efterlades i Westminster. Hvem skal lede Storbritannien på deres vovede nye kurs? Hvem skal forhandle på vegne af hele landet? Hvordan skal man opnå bedst mulig adgang til det indre marked – for at minimere det økonomiske tab – og samtidig ikke gå på kompromis om det centrale løfte: at begrænse indvandringen fra EU? Hvordan skal UK rent juridisk trevle sig ud af det omfattende lovkompleks, som i over 40 år har inkorporeret europæisk lovgivning? Hvordan forhindres det Forende Kongeriges opløsning? Lederen af SNP, det skotske nationalistparti, har allerede anmodet om en ny uafhængighedsafstemning, fordi "Skotland bliver hevet ud af EU mod nationens vilje". Leave-siden har været splittet og vag i sine fremtidsvisioner. Ved de, hvad de skal gøre, nu hvor målet er opnået? Meget ligger i det uvisse, og usikkerheden vil i sig selv gøre den økonomiske situation utroligt svær for både UK og landets europæiske partnere.

STORBRITANNIEN SKAL FORHINDRE økonomisk kollaps og forfatningsmæssig opløsning. EU skal finde en god aftale med briterne men samtidig søge at inddæmme en uundgåelig dominoeffekt af nye folkeafstemninger. Europa er presset, og der er ingen tvivl om, at de europæiske lederes fremmeste prioritet må være at øge de synlige gevinster ved EU – i form af økonomisk vækst, øget sikkerhed og øget kontrol med de ydre grænser. Men de bliver også nødt til at lade "det der EU" tage æren for de gode ting, og ikke kun bruge Bruxelles som en syndebug. I modsat fald graves graven kun dybere. Man kan ikke overhale de nationalistiske partier højre om.

Europæerne har glemt deres historie, og de tror samtidig, at alt vil være "godt som i gamle dage", hvis vi nu bare ruller EU tilbage. Det passer ikke. Uden samarbejde, fælles regler og fælles institutioner ville globaliseringen ramme Europas bittesmå stater endnu hårdere end nu. Og hvor gode var "de gode gamle dage" egentlig? Hvad har Europa opnået ved splittelse, skuen indad og nationalisme? Lad den deprimerende kunst fra 1920'erne minde os om svarene på det spørgsmål.

En ny "forandringens storm" skyller hen over Europa. Den bliver ufatteligt svær at komme igennem, og fortidens fejl fremstår klarere end nogensinde i dette nye politiske landskab. Lad os håbe, at de ikke bliver gentaget. EU har brug for forandring, men vi må ikke slå revner i samarbejdets fundament. Intet land i Europa vil stå stærkere alene, end det gør i fællesskab med de andre.

Stanislav Stanchev (f. 1991) studerer statskundskab ved Københavns Universitet og er i gang med sit speciale om internationale økonomiske sanktioner. Uden for studiet arbejder han som studentermedhjælper i Dansk Industri. Stanislav har tidligere været formand for Europæisk Ungdom Danmark, og er meget engageret i den danske europapolitiske debat – ikke mindst på blogsiden Kandestøberiet.dk.

Jakob Terp: Brexit og ældrebyrden skriger på et europæisk ungdomsoprør

28.06.2016

Det er usmageligt at en majoritet af ældre, udtjente velfærdsborgere stemmer de unges fremtid i grus, som det netop er sket i Storbritannien. Det aktuelle, politiske lefleri for de ældre – som i den grad også foregår i Danmark – gør de yngre generationer til politiske gidsler. Ældrepopulismen og den demografiske udvikling i Europa bør mane til politisk eftertænksomhed – ikke mindst i forhold til fremtidige folkeafstemninger.

KOMMENTAR af Jakob Terp

Lad det være sagt med det samme: Jeg bøjer mig i støvet og erkender min synd, nemlig brugen af det meget forbudte ord *ældrebyrde*. Tidens førende fænomen indenfor kategorien "Stueren Politisk Korrekthed", den tenderende samfundsskadelige interesseorganisation, Ældresagen, har jo for længst opdraget alle os under 60 år, til aldrig at bruge ordet "byrde" om de ældre.

De ældres såkaldte "ressource" synes alt andet lige at være af politisk karakter: Der er nemlig politisk kapital i at lefle for ældre, uproduktive borgere, og som vi oplever det i disse år, holder politikerne sig ikke tilbage med at lade de unge betale regningen for denne i bund og grund usmagelige, politiske tendens

Næ, de ældre er en *ressource*! Med den uheldige bivirkning, at en stor, uhomogen gruppe af ældre medborgere, politisk set behandles som et råddent æg.

De ældres såkaldte "ressource" synes alt andet lige at være af politisk karakter: Der er nemlig politisk kapital i at lefle for ældre, uproduktive borgere, og som vi oplever det i

disse år, holder politikerne sig ikke tilbage med at lade de unge betale regningen for denne i bund og grund usmagelige, politiske tendens. Folketing og regeringer lader uden at blinke massive besparelser på uddannelses- og SU-systemet finansiere politisk opportune værdighedsmilliarder, fx et skattestop for boligejere, som ikke mindst kommer den velnærede del af pensionisterne til gode.

Vi er, opdraget af Ældresagen, blevet rigtig dygtige til altid at betragte de ældre i offerrollen. Hvem tør eksempelvis italesætte det åbenlyse behov for at skabe omfordeling *mellem* rige og fattige ældre? Nej, så er det politisk set lettere at tørre den af på resignerede unge, der ikke evner at mobilisere et politisk modsvar til ældretyranniet, og som måske heller ikke har de økonomiske ressourcer til at sætte sig op imod systemet – hvorfor de politisk set betragtes som ligegyldige.

Det chokerende resultat af EU-afstemningen i Storbritannien, bør være et utvetydigt wake-up call for de unge, erhvervsaktive europæere, der i de kommende år bliver en politisk minoritet, underlagt gruppen af ældre medborgere. En politisk tung og meget selvbevidst vælgergruppe, der for en stor dels vedkommende repræsenterer fortidens værdier og idealer, og som i mindre grad er i stand til at forholde sig til børnenes og de unges fremtidsperspektiv.

Det var som bekendt de ældre briter med fremtiden bag sig, der groft sagt gjorde sig til herrer over deres unge landsmænds skæbne. De unge, der indenfor rammerne af en nu usikker økonomisk og politisk fremtid, forventes at forsørge de selvsamme ældre. Det hænger mildest talt dårligt sammen!

Er tiden så løbet fra folkeafstemninger som den engelske? I lyset af den demografiske udvikling, må svaret umiddelbart være ja. Særligt i de tilfælde hvor en afstemning har afgørende og langtrækkende betydning for de yngre generationer, bør enhver kunne se det absurde i, at ældre medborgeres bedagede verdensbillede – og i det britiske tilfælde: nostalgi – skal afgøre børnenes og de unges fremtid.

Er tiden så løbet fra folkeafstemninger som den engelske? I lyset af den demografiske udvikling, må svaret umiddelbart være ja

Det britiske valgresultat en god lejlighed til, at yngre europæere vågner op af deres politiske Tornerosesøvn og sætter en fod i døren – også herhjemme. Den danske regerings planer om at lade en SU-massakre finansiere skattelettelser og sundhedstiltag på ældreområdet, er bare et enkeltstående, lokalt eksempel på, at massive besparelser på de unges fremtid, skal finansiere det politiske establishment's frygt for Ældresagen og dens mange europæiske pendent'er.

Processen skriger på en reaktion fra Europas ungdom, og det britiske eksempel

understreger, hvor stort behovet er for, at de unge kæmper for at styrke, ikke bare den økonomiske, men især den politiske og sociale union mellem EU-landene. Unge briter er ikke alene om at blive gjort til gidsler af deres ældre medborgere, udfordringen er mindst ligeså stor for Danmarks, Tysklands, Hollands og Frankrigs unge.

De tømmermænd som det engelske samfund, inklusiv 'Leave'-fløjen, nu er vågnet op til, er en seriøs kindhest til de politiske kræfter, der opportunt udnytter angsten for globaliseringen og deraf følgende behov for strukturforandringer i de gamle, europæiske velfærdsøkonomier. Men hvad UK-afstemningen i lige så høj grad bør afstedkomme, er en grundlæggende diskussion af de politiske og fordelingsmæssige konsekvenser af den demografiske udvikling i Europa – og et direkte opgør med den tendens til ældrepopulisme, som ikke mindst Dansk Folkeparti har gjort til sit politiske varemærke her i landet.

Den umiddelbare lære af Brexit må være, at der ved fremtidige folkeafstemninger indgår en grundlæggende diskussion af risikoen for, at ældre generationer underminerer de økonomiske rammer, som kommende generationer skal leve i. Men vi skal nok ikke regne med at fremtidens selvbevidste ældre har besindighed til at stoppe sig selv, ligesom en udløbsdato for ældres stemmeret næppe har gang på jorden, så længe Ældresagen har monopol på samfundets sociale samvittighed. EUROPA TRÆNGER I DEN GRAD TIL ET UNGDOMSOPRØR!

Hvis ikke EU dropper arrogancen er det slut

Kommentar af Merete Riisager

29.06.2016

Mens EU-eliten opfatter traktaten som eleveret og hellig, ser befolkningerne den som irrelevant og underordnet deres egne forfatninger. Vil borgerne blive hørt?

KOMMENTAR af Merete Riisager (MF, LA)

EFTER BREXIT er der udbrudt panik i elfenbenstårnet. Den samlede europæiske EU-elite udviser tegn på vrede, sorg og vantro. Der nedkaldes forbandelser over Cameron og den uvidende og uduelige britiske befolkning, men lige meget hjælper det. Brexit viser med al tydelighed, at det demokratiske DNA lever og har det godt i Europa. Det kedelige er, at EU ikke ser sig i stand til at nærme sig ved dette livstegn fra de europæiske værdier.

EU-ELITEN, bestående af politikere og embedsmænd, der kritikløst har vandret under de blå faner med gule stjerner, som ganske få borgere føler nogen særlig tilknytning til, har de sidste mange år brugt et bestemt udtryk om uønsket adfærd fra vrangvillige nationer i EU: "Cherry picking" – at udse sig de bedste kirsebær. Udtrykket skal forstås som en indforstået hån mod lande, der ønsker at fremme egne borgeres interesser i EU. Det gør man bare ikke! Lande, der har gjort indsigelser mod for høje regninger, for megen regulering eller et demokratisk underskud, er blevet mødt med udtrykt misbilligelse og kravet om ikke blot at plukke de kirsebær, de ønsker. Det er nemlig slet ikke formålet med EU. Hele forståelsen af EU har i disse luftlag været den, at nationerne og befolkningerne er til for EU – ikke omvendt. Man må ofre sig for sagen, symbolet, institutionerne, fællesskabet, Rom-traktaten eller hvad det nu er, man i disse kredse opfatter som essensen i samarbejdet. EU er "noget større" og skal som sådan ikke retfærdiggøre sig selv og sine gerninger overfor hverken nationer eller befolkninger. Det er præcis denne arrogante og virkelighedsfjerne opfattelse af EU, der udgør selve essensen i den krise, EU nu står i.

**Det er præcis denne
arrogante opfattelse af
EU, der udgør selve
essensen i den krise, EU
nu står i**

Mens den moderne europæiske adel opfatter EU som lig med Europa, ser befolkningerne EU som en institution – eller rettere: et netværk af sammenhængende institutioner med uigennemskuelig magtdeling. Mens EU-eliten opfatter traktaten som eleveret og hellig, ser befolkningerne den som irrelevant og underordnet deres egne forfatninger. Når Martin Schultz, formand for Europaparlamentet, udtaler at "It's not the EU philosophy that the crowd can decide its fate", svarer befolkningerne, at de betragter sig selv som værende mere kompetente til at afgøre deres egen fremtid, end politikere som Shultz, som mange af

dem ikke kender og ikke opfatter som nogen legitim repræsentant for deres interesser og fremtidsmuligheder.

I DANMARK HAR politikere som Morten Løkkegaard og Morten Helveg Petersen talt salvesesfuldt om, at EU har et image-problem, og at der skal skabes en ny fortælling om EU. Den manglende opbakning til EU i befolkningerne identificeres altså som et spørgsmål om marketing. Men Brexit, såvel som de voldsomme valg og protester i Sydeuropa har vist os, at det ikke er sandt:

De europæiske befolkninger har en berettiget forventning om, at de skal kunne påvirke deres egne nationer på afgørende områder gennem en politisk proces. Når euro-samarbejdet undergraver befolkningernes muligheder for at stemme sig til en bestemt økonomisk politik, breder vreden sig. Og borgerne gør oprør, når EU ikke kan kontrollere sine ydre grænser, fordi det jo var forudsætningen for at nedlægge de nationale grænser, sådan som gradvist har gjort.

EU'S PROBLEM ER BÅDE LIGE SÅ ALVORLIGT og lige så trivielt som de problemer, der er opstået i tidligere tiders føderationer og valutasamarbejder. Centralismen koster legitimitet og agilitet. Euroen kan ikke bringes til at fungere, med mindre nationerne afgiver betragtelige mængder suverænitet over deres finanspolitik, pengepolitik, arbejdsmarkeds- og socialpolitik.

MIGRANTPOLITIKKEN kan ikke fungere uden at sprænge rammen for den nationale selvforståelse af, at et nationalt parlament selv afgør, hvem og hvor mange, der har ret til at slå sig ned i et land og under hvilke vilkår. Da Angela Merkel sidste år opførte sig som det hun er: En national leder, der traf en beslutning om at byde 1 mio. migranter velkommen til Tyskland, fik hun samtidig de aftaler, EU har indgået om grænser og asyl, til at bryde sammen. Ironisk nok var det en national beslutning, der fik fundamentet til at ryste under de fælles regler. Merkels ageren som "skyggeleder" for EU, sparkede benene væk under mange europæeres tillid til EU. Og det efterfølgende krav om tvangsfordeling af asylansøgere har med al tydelighed vist, at der må tages et opgør med den elite, der svømmer i overnationale krav som "kirsebær i egen sovs". Hvor mange nye borgere, forestillede EU-ledelsen at landene skulle modtage? 1 million? 10 millioner? Eller lige så mange mennesker med et ønske om at forbedre deres egen tilværelse i Europa, som Afrika og Mellemøsten kan mønstre tilsammen? En lang række lande, ville ikke være med. Og vil ikke være med.

**Merkels ageren som
"skyggeleder" for
EU, sparkede
benene væk under
mange europæeres tillid
til EU**

HVIS IKKE DER TAGES ET ÅBENT OPGØR med tvangs-centraliseringen og det deraf følgende forbud mod "cherry picking", får EU mere end vanskeligt ved at overleve som sammenhængende institution. Dette vil være begrundeligt, for idéen om, at europæiske

nationer, der deler værdier og interesser, kan indgå handelsaftaler og mødes om at løse grænseoverskridende problemer kan vanskeligt overvurderes.

Den gode nyhed er, at der generelt ikke kan mønstres nogen grundlæggende modvilje mod denne tanke i de europæiske befolkninger. De færreste borgere vil modsætte sig frivillige aftaler, indgået direkte mellem landene, og med deraf følgende muligheder for at ændre og opsige disse aftaler. Men når det gælder kravet om at aflevere alle kirsebær i bunken, før man tildeles et slunkent antal, fordelt efter uigennemskuelige og bureaukratiske principper, så bør denne tanke uddø med Brexit. EU skal være til gavn og glæde for Europa og for de europæiske befolkninger. Ellers kan samarbejdet ikke bestå.

**De færreste borgere vil
modsætte sig frivillige
aftaler, indgået direkte
mellem landene, og med
deraf følgende
muligheder for at ændre
og opsige disse aftaler**

Hendricks, Vestergaard, Rendsvig og Pedersen: Brexit, Trump og det postfaktuelle demokrati

30.06.2016

KRONIK af Mads Vestergaard, Vincent F. Hendricks, Rasmus K. Rendsvig, David Budtz Pedersen, Center for Information og Boblestudier (CIBS) ved Københavns Universitet

DA SOLEN STOD OP om morgenen den 24. juni 2016, leverede lederen for det EU-skeptiske parti UKIP, Nigel Farage, en tale, der udråbte afstemningsresultatet som en “sejr for almindelige, mennesker og anstændige mennesker”. Sejren cementerede ifølge den politiske leder Leave-kampagnens løfter om at “vinde denne krig”: **“Vi vil få vores land tilbage, vi vil få vores selvstændighed tilbage og vi vil få vores grænser tilbage”**. Alligevel ved de fleste briter godt, at afstemningen ikke giver dem deres land, uafhængighed eller grænser tilbage. Der skal derimod hårde, komplicerede og – i manges optik – helt urealistiske og deciderede umulige forhandlinger med EU til at realisere Leave-fløjens løfter. For eksempel er det urealistisk at ville have adgang til EUs indre marked og samtidig ikke acceptere arbejdskraftens frie bevægelighed. Her kan man ret beset tale om at ville blæse og have mel i munden på samme tid.

Løfter om national selvstændighed og genrejsning må for tiden lyde velkendte i amerikanske vælgeres øre. Skulle det gå samme vej i USA, vil situationen ligne den, vi ser i Storbritannien: Der er lang vej fra løfter om genfødsel af national storslåethed til en kompleks global virkelighed af gensidigt bindende aftaler og forbindelser landene imellem. Det internationale samfund retter sig ikke bare efter nationale og nationalistiske dagsordener. At tvinge nationale dagsordener igennem ved at opsigte internationale aftaler vil have omfattende negative konsekvenser. De problemer, som løfterne ellers skulle kunne løse, risikerer let at blive endnu større. Når Trump lover at løse problemet med høj arbejdsløshed ved at lukke grænserne – udadtil i forhold til immigration og indadtil i forhold til international samhandel – ville den type løfter, hvis de indfries, let kunne lede til langt højere arbejdsløshed – fx som følge af et diplomatisk og handelsmæssigt sammenbrud i forholdet til Mexico.

ALLEREDE OMKRING en time efter, at Farage havde proklameret sejr, måtte han da også i et TV-interview indrømme, at helt centrale nøgletal, som havde drevet Leave-kampagnen, var ukorrekte. For eksempel havde Leave-kampagnen lovet at tilføje 350 millioner pund til det offentlige sundhedsvæsen om ugen, hvis et Brexit blev til en realitet. Et løfte som Farage, da han blev konfronteret med det, afviste som en “fejl”. Den sandsynlige Republikanske præsidentkandidat Donald J. Trump lavede også en fejl, da han ankom til Skotland den 24. juni 2016 for at spille golf – men i hans tilfælde var det i forhold til fakta, han fejlede, ikke – i denne omgang – et urealiserbart løfte:

Donald J. Trump ✓
@realDonaldTrump

24 Jun

Just arrived in Scotland. Place is going wild over the vote. They took their country back, just like we will take America back. No games!

Nate Gilbert
@NateGilbert

Follow

@realDonaldTrump the country literally voted almost unanimously to stay but hey what are facts to you, right?

11:22 AM - 24 Jun 2016

1,163 5,749

Twitter var venlig nok til i store mængder tweets og kommentarer at minde Trump om, at skotterne med stort flertal (62% – 38%) havde stemt for at blive i EU. Sådanne faktuelle detaljer stoppede ikke Trump i at give et interview fra golfbanen, hvor han udtrykte sin forståelse for de glade Leave-tilhængere bl.a. med begrundelsen: “De er vrede over grænser, de er vrede over, at folk kommer til deres land og overtager det, ingen ved engang, hvem de er. De er vrede over mange, mange ting.”

Udover de politiske aktører har pressen og nyhedsmediernes en væsentlig del af ansvaret for om det er fakta eller populistiske fortællinger, der cirkuleres i det offentlige rum

TRUMPS UDTALELSER til skotterne lyder umiskendeligt som en melodi, som de amerikanske vælgere er vant til for tiden: Narrativer om national genrejsning og uafhængighed, om “Making America Great Again” og om et politisk system og elite, der har forrådt folket. Denne typer af narrativer kendetegner traditionelt populistiske partier og strømninger (Christa Deiwick: Populism, Living Reviews in Democracy, Center for

Comparative International Studies, Zurich, 2009). Når sådanne narrativer kombineres med en selektiv anvendelse af fakta og et afslappet forhold til sandhed, eller ligefrem overtager deres rolle som grundlag for den offentlige debat, som op til Brexit, kan det problematiske politiske fænomen være resultatet, et postfaktuelt demokrati: *"Et demokrati er i en postfaktuel tilstand i det tilfælde, at sandhed, fakta og saglig konsekvensberegning erstattes af robuste narrativer, opportune politiske dagsordener og urealiserbare løfter, således at den demokratiske debat og mobilisering mister forbindelsen til realistiske politiske løsninger og ren vælgermaksimering bliver målet i sig selv."*

Udover de politiske aktører har pressen og nyhedsmedierne en væsentlig del af ansvaret for om det er fakta eller populistiske fortællinger, der cirkuleres i det offentlige rum og danner grundlag for politisk meningsdannelse. Men kigger vi på medieudviklingen, hvor det digitale offentlige rum, som internettet og sociale medier faciliterer, spiller en større og større rolle for den demokratiske debat, er der tegn på, at den digitale demokratisering af medierne ikke nødvendigvis er et gode for kvaliteten af den demokratiske samtale. Som professor i marketing Johan Berger, University of Pennsylvania, solidt har dokumenteret, har visse typer af historier en tendens til at skabe opmærksomhed og har højere sandsynlighed for at gå viralt end andre. Historier som vækker handlingsmobiliserende følelser som ærefrygt, vrede, indignation og frygt har ofte en højere grad af social transmission og får mere opmærksomhed – herunder af nyhedsmedierne og journalister med brede publikum – end historier, der indgiver passiverende følelser af tristhed eller tilfredshed. På samme måde har dementier og historier der retter, forklarer eller præciserer fakta, fiktioner og konsekvensberegninger svært ved at tiltrække opmærksomhed og spredning på de sociale medier. En histories sandhed er ikke en nødvendig betingelse for likes, upvotes, delinger og viralitet. Det, der går viralt, er ikke nødvendigvis sandt – og omvendt: sandheden i en given sag er ikke nødvendigvis det, der får opmærksomhed og går viralt.

Selvom man ikke kan få Mexico til at betale for en mur, der forhindrer indvandring, kan man vinde online og offline opmærksomhed og tilslutning gennem mobilisering af vrede og frygt

SELVOM STOBRRBRITANNIENS uafhængighed på betingelser, der er bare i nærheden af Leave-sidens løfter, ikke kan garanteres på baggrund af et Brexit-resultat, kan historien om at stemme sig ud skabe mobiliserende følelser af national ærefrygt. Og selvom man ikke kan få Mexico til at betale for en mur, der forhindrer indvandring, kan man vinde online og offline opmærksomhed og tilslutning gennem mobilisering af vrede og frygt. Dertil kommer, at det er let at holde øje med værdien af sociale aktiver som vrede eller frygt på en af børserne for sociale aktiver som Facebook, Twitter og Instagram. Man kan aflæse på antallet af likes, retweets, kommentarer og delinger, som forskelligt indhold får,

hvilke holdninger der får opmærksomhed og hvad folk tilsyneladende mener om en given politisk sag, beslutning eller person. Den sociale transmission i form af likes, upvotes og online debat kan være **skadelig for kvaliteten af den demokratiske offentlige debat**: Usandheder, symboler, skjult kommunikation og junk-evidens har gode vilkår for opmærksomhed og transmission – især hvis sandheden og realistiske vurderinger af (økonomiske, sociale og miljømæssige) konsekvenser bøjes eller ignoreres til fordel for historier, der rider afsted på vrede og indignation over den politiske elite “ovre i Washington” eller “nede i Bruxelles”.

At give vælgerne urealiserbare løfter om at overføre en fiktiv gevinst ved et Brexit til det offentlige sundhedsvæsen eller at udelukke en bestemt religiøs gruppe fra at komme ind i et land, hvor religionsfrihed er grundfæstet i forfatningen, er muligvis en succesfuld strategi for at vinde stemmer. Men det er ikke en strategi til rent faktisk at få løst de problemer, som genererer vreden og utilfredsheden. At løse virkelige problemer kræver man er forpligtet på virkeligheden – og ikke på en fiktiv strategisk kampanjelogik.

Det, at nogen tror på noget, gør det ikke sandt og at der er mange, der tror det samme, er nødvendigvis heller ikke en garanti for dets sandhed. Bare fordi en bestemt politisk holdning eller figur tilsyneladende er støttet af mange og den sociale evidens virker massiv, betyder det ikke mere, end at mange tilsyneladende støtter holdningen eller figuren (en mulighed er også, at en del af støtterne ikke er andet end robotter eller andre købte og kunstigt generede tilhængere, **se fx**).

Har flertallet – fordi det nu ER flertallet – altid ret i et demokrati? Ikke hvis vi mener, at et robust og sundt demokrati kræver, at vælgerne rent faktisk er informerede om det, der stemmes om og har mulighed for bare nogenlunde at kunne vurdere konsekvenserne af deres valg

STEMMEMAKSIMERING behøver ikke nødvendigvis at være i tråd med fakta og kendsgerninger. Men er ren stemmemaksimering nødvendigvis identisk med demokratisk legitimitet? Har flertallet – fordi det nu ER flertallet – altid ret i et demokrati? Ikke hvis vi mener, at et robust og sundt demokrati kræver, at vælgerne rent faktisk er informerede om det, der stemmes om og har mulighed for bare nogenlunde at kunne vurdere konsekvenserne af deres valg. Informerede vælgere og rationelt overvejede stemmer, som de fleste mener er basis for et legitimt demokrati, kræver en vis faktisk kvalitet af den

offentlige politiske debat, som ligger langt fra fakta-resistente, men mobiliserende følelsesbetingede narrativer.

World Economic Forum oplyste fornylig, hvad organisationen betragter som verdens **ti største udfordringer**: Fødevarerikkerhed, vækst for alle, beskæftigelse, klimaforandringer, den globale finansverden, internettet, lighed mellem kønnene, global handel, langsigtede investeringer og sundhed. Siden har organisationen også udråbt spredning af misinformation og digitale steppebrande på internettet som endnu en af vor tids store udfordringer: **“Den globale risiko for massiv digital misinformation er central for konstellationen af teknologiske og geopolitiske risici fra terrorisme og cyberangreb til fejlslagen global regeringsførelse”**.

Informationsteknologi og sociale medier kan forstærke irrationel gruppeadfærd til hidtil usete proportioner. Det kan resultere i alt fra finansielle bobler og sammenbrud, ubegrundede Twitterstorme og ekstreme meningsbobler til politisk, social og religiøs polarisering, digital mobning og cyberangreb, som kan destabilisere grupper, samfund, demokratier, lande og kontinenter. Jo mere udbredelse af – og offentlig opmærksomhed og politisk vægt gives til – sociale medier, onlineafstemninger, og andre digitale menings- og informationsbørser, des større er muligheden for at meningsdannelsen forurenes af let spredt misinformation og junk-evidens. Samtidig faciliterer udbredelsen af informationsteknologien, at spredningen af misinformation, ubegrundede rygter og falske overbevisninger og de negative konsekvenser, der følger, rammer langt bredere og får stor gennemslagskraft. Om det er så intenderet eller ej. Når information uden forbindelse til sandhed og kendsgerninger spredes viralt, resulterer det i et fænomen, som kan kaldes en *infostorm*. Spekulation i misinformation i følgeskab med massive politiske meningsbobler, der inkluderer ikke-realiserbare løfter og et uforpligtende forhold til evidens og kendsgerninger – hvis noget forhold overhovedet – er centrale byggesten i det post-faktuelle demokrati.

De globale udfordringer, som World Economic Forum oplister, kræver alle systematisk, solidt og langsigtet samarbejde og koordination mellem lande, kontinenter og nationale såvel som globale aktører. Alternativet er, at alle ellers ender i en form for 'fangernes dilemma', hvor hvert land kæmper for egen snævre egeninteresse og nyttemaksimering og netop derigennem generer et suboptimalt resultat hele vejen rundt.

**Skal du forsøge at løse
de store globale
udfordringer i et
postfaktuelt demokrati
kan du lige så vel
benægte, at de
overhovedet eksisterer**

På den modsatte side står det politiske spil i det post-faktuelle demokrati, hvor samarbejde og koordination er erstattet af ren stemmemaksimering, og hvor det at vinde flertallet er den eneste målestok for politisk succes – som et nul-sumsspil, hvor den enes sejr er

identisk med den andens nederlag.

Hvis politik i Storbritanniens og/eller USA afgøres af sidstnævnte, risikerer vi alle at tabe i forhold til førstnævnte behov for samarbejde og koordination. Så ender vi i problemer til halsen. Skal du forsøge at løse de store globale udfordringer i et postfaktuelt demokrati kan du lige så vel benægte, at de overhovedet eksisterer.

Andrew Moravcsik: Lige gyldigt hvad resultatet af afstemningen var blevet, kommer der ikke et Brexit. Punktum.

01.07.2016

”En ting vi kan sige sikkert er, at afstemningsresultaterne ikke skyldes overvejede, informerede og delibererede beslutninger af vælgerne over de forslag der var på stemmesedlen foran dem,” siger Andrew Moravcsik til RÆSON.

”Det ved vi, fordi exit polls ved fx den irske afstemning, viser *hvorfor* irerne stemte som de gjorde. De stemte ud fra hjemlige politiske årsager, de stemte som de gjorde fordi de helt misforstod forslaget, og de stemte som de gjorde fordi de fuldstændig misforstod hvad EU gør. Af den grund anser jeg ikke afstemningerne for demokratiske afvisninger af EU i nogen som helst meningsfuld forstand. Afstemningsresultaterne er også ofte blevet omstødt, og jeg regner også med at Brexit omstødes.”

Andrew Moravcsik (f. 1957) er professor i statskundskab og programleder ved Princeton University. Han er forfatter til flere bøger om international politik og europæisk integration. Han har arbejdet som handelsforhandler for den amerikanske regering, særlig assistent i den Sydkoreanske regering og presseassistent i EU-Kommissionen. Han er uddannet fra Stanford (BA), Johns Hopkins (MA) og Harvard (Ph.d.), samt tyske og franske universiteter.

INTERVIEW af Mathias Terp

RÆSON: De sidste par år har der været flere folkeafstemninger vedrørende EU. Danskerne har stemt for at bevare vores retsforbehold, Hollænderne har forkastet associationsaftalen med Ukraine og Briterne har stemt nej til EU-medlemskabet. Hvad skyldes al den her EU-skepsis?

MORAVCSIK: Det er svært at vide. De var jo ikke alle afstemninger om EU i sig selv, bortset fra den britiske og de tidligere indgangsafstemninger. Men en ting vi kan sige sikkert er, at afstemningsresultaterne ikke skyldes overvejede, informerede og delibererede beslutninger af vælgerne over de forslag der var på stemmesedlen foran dem. Det ved vi, fordi exit polls ved fx den irske afstemning, viser *hvorfor* irerne stemte som de gjorde. De stemte ud fra hjemlige politiske årsager, de stemte som de gjorde fordi de helt misforstod forslaget, og de stemte som de gjorde fordi de fuldstændig misforstod hvad EU gør. Af den grund anser jeg ikke afstemningerne for demokratiske afvisninger af EU i nogen som helst meningsfuld forstand. Afstemningsresultaterne er også ofte blevet omstødt, og jeg regner også med at Brexit omstødes.

Sandheden er, at det folk tror EU laver, er meget forskelligt fra hvad EU rent faktisk gør.

Det er også en demokratisk pointe her: Hvis du tilbyder folk en chance for at diskutere og stemme om emner, som de ikke forstår specielt godt, og som ofte er emner de ikke bekymrer sig meget om i situationer som ikke er struktureret af partiidentifikation eller vaner, så vil du ofte få kaos. Men der er nogle undtagelser til det. Jeg mener, at der er to emner i dag, som offentligheden har stærke holdninger til, og hvor EU til en vis grad er involveret: det er makroøkonomisk politik og migration. Hvad angår makroøkonomisk politik er euroen en katastrofe. Min holdning har altid været, at EU er demokratisk legitimt og dens politik er langt bedre end dens rygte, men jeg mener ikke at nogle af de to ting gælder for euroen. Hvad angår migration tror jeg, at EU har mindre at gøre med migration end folk tror. EU regulerer fx ikke tredjelandssimmigration specielt meget, og 2/3 af migranterne i Storbritannien er fra tredjelande. Men det er et alvorligt problem, og der er ikke nogen tvivl om, at EU er ved at begrænse den mængde migration det vil tolerere.

RÆSON: Når man kigger på de kriser EU har stået overfor de sidste år – flygtningekrisen, den økonomiske krise, Eurokrisen – kan man så ikke argumentere for, at EU ikke har haft et svar på dem? Grækenland er stadig plaget af gæld og ekstremisme, væksten er lav, og flygtningeproblemet er uløst. Er det simple svar på, hvad euroskepsissen skyldes ikke, at EU ikke har løst de problemer det blev skabt til at løse?

MORAVCSIK: Nej, det mener jeg ikke. For det første starter den demokratiske legitimitetskriser før de kriser. Men jeg mener, at der kan være en generel sammenhæng forstået på den måde, at der er én ført politik der har fejlet – og det har været euroen. Euroen har ført til lavere vækst og EU's ry er blevet blakket af det. Det er den eneste politik, der demonstrativt har reduceret offentlighedens tillid til EU. Offentlighedens tillid og støtte til EU var højere i næsten alle lande, inklusiv Storbritannien, end offentlighedens tillid til deres egne hjemlige institutioner indtil 2008. Ændringen skyldes dels en effekt af den økonomiske krise, men den var også i folks opfattelser kædet sammen med europolitikken – og ikke uden grund. Men med undtagelse af euroen mener jeg, at EU har gjort et godt stykke arbejde over hele linjen.

I Ukraine har EU's politik været bemærkelsesværdig succesfuld i forhold til, hvad man ville forvente. Med hensyn til migration er EU's politik under udvikling, men der har været et eksogent chok, og det eneste værre jeg kan forestille mig end at håndtere migrationskrisen igennem EU, er at håndtere den *uden* EU.

Som sagt forventer jeg at Brexit-resultatet omstødes. Det vi er i gang med at lære er, at det at være et medlem af EU på den ene eller anden måde – altså at skulle følge EU's politik – er uundgåeligt. Storbritannien kan *ikke* undgå EU's politik. Ikke fordi der er nogle onde bureaukrater i Bruxelles der tvinger dem, men fordi de er en gensidig afhængig nation og gensidig afhængige nationer bliver nødt til at koordinere politik. Som samfundsvidenskabelig forsker er det tilfredsstillende, og som politisk observator underholdende, at se Boris Johnson dagen efter afstemningen sige, at Storbritannien afgjort skal være en del af Det Indre Marked, og at de afgjort skal være en del af et forsvarssamarbejde, at de afgjort skal være en del af et efterretnings- og udenrigspolitisk samarbejde og at de også afgjort skal have migration til og fra EU. Det viser bare, at vi lever i en gensidig afhængig verden, hvor alternativet til EU ikke er suverænitet. Alternativet er en anden form for arrangement til at håndtere den gensidig afhængighed, som kommer til at være ligeså svær at håndtere og ligeså udfordrende for vores traditionelle, gammeldags opfattelse af demokrati. Hvis du er en brite på en pub i Leeds, der siger "Jeg kan ikke lide

EU, fordi at jeg kun vil have briter til at tage beslutninger om problemstillinger der berør Storbritannien”, så er din tid forbi.

RÆSON: Men så er vores traditionelle opfattelse af demokrati udfordret af EU

...

MORAVCSIK: Nej, nej, nej.

RÆSON: Hvis briterne ikke har et valg?

MORAVCSIK: Nej. Vores traditionelle opfattelse af demokrati er truet af den gensidige afhængighed mellem lande. Den helt basale problemstilling er, at du som land gerne vil påvirke den politik der påvirker dig. Men hvis du er et gensidig afhængigt land – fx Danmark – så er den politik du gerne vil påvirke ikke bare dansk, den er også tysk, svensk og polsk. Så du bliver altså nødt til at kunne påvirke Tyskland, Sverige og Polen. Men for at kunne påvirke Tyskland, Sverige og Polen, så bliver du nødt til at give dem indflydelse på dig. Du kan vælge hvordan du vil gøre det; du kan underskrive 5.000 forskellige aftaler – én for hvert politikområde med hvert land – men det vil være et rod, og man vil ikke få noget gjort. Derfor skaber man internationale institutioner til at regulere den slags interaktion. Det er ikke EU som skaber den her udveksling af demokratisk kontrol, den styrer den bare. Udvekslingen af demokratisk kontrol mindsker heller ikke det danske folks demokratiske kontrol, den styrker den, fordi danskerne bliver nødt til at kunne påvirke og levere input til de politiske beslutninger omkring dem, hvis de vil have en kontrol over deres eget liv. Det samme gælder for briterne. Briterne handler med resten af verden, rejser til resten af verden, får sygdomme der starter i resten verden, og medmindre de interagerer med resten af verden, så kan de ikke håndtere de her ting.

RÆSON: Så du siger, at EU er en demokratisk succes, men at Storbritannien – eller andre lande for den skyld – ikke ville være i stand til at forlade EU, selv efter at de har stemt om det?

MORAVCSIK: Korrekt. Jeg siger, at ligegyldigt hvad resultatet af afstemningen var blevet, kommer der ikke et Brexit. Punktum.

RÆSON: Men det strider da mod forestillingen om demokratisk kontrol. Hvis du har et valg og ...

MORAVCSIK: Nej, det strider ikke mod demokratisk kontrol. Briterne har suverænitet til at forlade EU. De har suveræniteten til at blive en tilbagestående nation, uden nogen interaktion med resten af verden. De har suveræniteten til at sige, at alle udlændinge skal ud, og at de er ligeglade med de britiske statsborgere der bor i EU – men det kommer de ikke til at vælge demokratisk. Grunden til at Boris Johnson dagen efter afstemningen er en helt anden person er, at han er en politisk opportunist, og politiske opportuniste gør det den demokratiske trafik tilsiger.

Hvis du har en afstemning, hvorefter ens BNI-væksttal halveres, ens gæld nedjusteres med 2 kategorier og Skotland truer med at gøre sig uafhængige fra den ene dag til den anden, så er dét et problem. Det er Boris' egen skyld, fordi han har løjet til offentligheden om hvad demokrati er, hvad briterne ville få, og hvad der er muligt.

RÆSON: Kommer vi til at se flere afstemninger i fremtiden om EU?

MORAVCSIK: Jeg tror, at europæiske politikere anstrenger sig for at gøre det så lidt attraktivt som muligt. Det er ikke noget de gør af trods, men fordi de ikke har noget andet

valg. Det er ikke fordi de gerne vil skabe præcedens for at ville torturere enhver der kunne finde på at søge Frexit, Nexit, Dexit eller noget andet. Det er fordi det Storbritannien vil have, grundlæggende er uretfærdigt. Storbritannien vil have en stærk position i EU, men de vil ikke have ulejligheden på deres egen politik. De vil gerne smide migranter ud, samtidig med at briterne skal have lov til at rejse og arbejde i EU. De vil have en ensidet aftale. Og opfattelsen af det multinationale demokrati indbefatter at man giver noget og får noget igen, og det lader ikke til at briterne forstår det. Regeringslederne der mødes i Bruxelles forstår det, og de vil ikke give Storbritannien en ensidet aftale – og det bør de ikke. *Det ville være udemokratisk.*

RÆSON: Du nævnte tidligere euroen. Mener du, at EU har integreret sig for meget på områder som euroen? Og er det muligt at trække integrationen tilbage?

MORAVCSIK: Jeg mener, at EU er ved, og bør være ved, at nå et naturligt plateau. EU gik igennem en vækstperiode, og i dag stammer 8-9 pct. af et medlemslands love og regler typisk fra EU.

RÆSON: Men det afhænger jo af området. Handel er reguleret mere.

MORAVCSIK: Handel er reguleret lidt mere. Men man glemmer altid, at i de fleste moderne økonomier står servicesektoren, den offentlige sektor og omfordeling for en overraskende stor andel af økonomien, og dét reguleres nærmest ikke af EU. EU bruger ikke nogen nævneværdige summer penge. EU har 25.000 bureaukrater og er altså virkelig ikke særlig stor. EU står for nogle meget vigtige ting, men det er mange områder den slet ikke behandler, som fx hvem der skal håndtere migrantstrømmene ved Middelhavet. Det håndteres i højere grad mellemstatsligt, og det er også okay.

Der er ikke nogen grund til at EU bliver nødt til at være mere centraliseret eller føderaliseret, og det tror jeg mere eller mindre er en god ting. Men der er noget politik, der har vist sig at være dårlig politik, fx Euroen. Mange europæere siger, at på trods af, at den fungerer dårligt, så skal vi ikke opgive den, fordi den er et symbol på EU og det øjeblik vi opgiver EU-politik, så forsvinder EU fordi det er så skrøbeligt. Min opfattelse er, at EU har eksisteret længere end de fleste etablerede demokratier, er utrolig effektiv i det meste af dens politik. Brexit-eksperimentet viser os, at man ikke kan komme af med de ting EU gør – det er altså en stabil organisation, der også vil være her for vores børn. Når man har et stabilt politisk system, som i Danmark eller i USA, så ændrer man fejlslået politik. Man siger ikke, at det ville true hele den danske stat, man siger ”lad os ændre politik”. Det er tegn på manglende tillid til EU, at folk er bange for at ændre dårlig politik. Og vi kan se den forfærdelige effekt på EU’s effektivitet og legitimitet i offentligheden. Min opfattelse er, at vi bør have mere tillid til EU, og hvis ens politik ikke fungerer, skal man finde en måde at ændre den på.

RÆSON: Kunne EU overleve uden euroen? Det ville ikke være for stort et chok mod legitimiteten i projektet, hvis hele den pengepolitiske integration faldt sammen?

MORAVCSIK: Det værste ved euroen er, at den underminerer legitimiteten ved EU. Det er slemt nok, at det er dårlig politik, og det er helt sikkert slemt at den mindsker den økonomiske vækst, men fra et euro-føderalistisk synspunkt, burde man virkelig ikke kunne lide, at den underminerer folks opbakning til EU – hvilket er forståeligt. Derfor skal man skille sig af med den.

RÆSON: For øjeblikket er der rygter om, at franskmændene og tyskerne presser på for en tættere union, mens lande som Storbritannien, Danmark og Holland forsøger at bremse og trække integrationen tilbage. Får vi et EU i to hastigheder?

MORAVCSIK: Det er muligt. Vi har basalt set haft et EU i flere hastigheder de sidste 25 år. Storbritannien er ikke i EU eller i Schengen. Forskellige lande er ikke med i dele af socialpolitikken, og andre lande har forskellige forbehold, fx Danmark. Det er der ikke noget problem med. Man vil ikke have forbehold for fundamentale markedsfunktioner, så man kan snyde systemet eller for sanktionerne mod Rusland, men de forbehold der er der nu, er okay. Så vi er gået i retning af et EU i forskellige hastigheder alligevel, men det er muligt at vi efter Brexit kommer til at få en smule mere af det. Men det er ikke er noget nyt, det er udviklingen af systemet. Ironien er, at de britiske euroskeptikere godt kan lide at sige, at "EU er et ufleksibelt system, der styres af bureaukrater". Alt i den sætning er forkert. Det er et ekstraordinært fleksibelt system, der er blevet mere fleksibelt med tiden – ikke mindst grundet Storbritanniens pres – og det styres af medlemsstaterne.

RÆSON: Så du tror ikke på idéen om en fælles eurozone finansminister og et fælles finanspolitisk budget?

MORAVCSIK: Nej, det kommer ikke til at ske.

RÆSON: Ville det ikke være en naturlig forlængelse af at forsøge at få euroen til at fungere?

MORAVCSIK: Jo, men der er ikke nogen opbakning til det. Hvis du gerne vil forsøge at splitte unionen, så er det et godt sted at starte. Derudover løser det ikke problemerne med moralrisikoen. Opfattelsen er altid, at man bør gøre hvad amerikanerne gør. USA har et samlet finanspolitisk system, og man tror, at hvis EU havde det, så ville vi kunne sende penge hen til de steder, hvor det går mindre godt, og på den måde ville alle have det lige godt. Men det er bare ikke sådan USA fungerer. Vi har fra tid til anden problemer i forskellige amerikanske stater og byer, men fx i forhold til Michigan, så har den amerikanske regering ikke forhøjet den kontracykliske stimulus i nettobeløb. Det den amerikanske regering siger til borgerne i Michigan er, at hvis de ikke kan lide det i Michigan, så kan de flytte til Arizona. Den tilsvarende løsning i EU ville altså være at bygge en by i Danmark, og lade den befolke af 3-4 millioner grækere. Det vil europæerne ikke, og det kan jeg godt forstå, at de ikke vil. Og hvis man rent faktisk flytter pengene ned til grækerne, hvad garanterer så, at de kommer til at reformere? Så kommer du til at have et behov for en centraliseret regering, der sørger for at alle gør, hvad de skal, og det kommer ikke til at ske i min livstid eller i nogen andens. Så enten skal man have et system med lande, der er mere ens til at starte med, fx de nordiske lande, eller så skal man helt af med euroen eller acceptere at man kommer til at være i et lavvækst miljø i lang tid.

RÆSON: Hvilken af de muligheder kommer EU til at vælge?

MORAVCSIK: Hvis jeg var Matteo Renzi (Italiens premierminister, red.) og gerne ville huskes som det 21. århundredes Garibaldi, så ville jeg trække mig ud af Euroen, selvom jeg vidste at det ville betyde, at jeg ville tabe næste valg, fordi jeg ville gå ned som en helt. Der ville være kaos i Italien i 18 måneder, og derfra ville det begynde at gå bedre. Men Renzi er, ligesom de fleste politikere, kortsigtede og stemmemaksimerende som gerne vil genvælges, så det kommer han ikke til at vælge. Jeg frygter, at der kommer til at ske det samme som i de sidste 6 år, hvilket er at de europæiske politikere vil være kortsigtede og så vil EU

humpe sig igennem – ligesom Japan har gjort – med lav vækst.

Hvis jeg var Matteo Renzi [...] så ville jeg trække mig ud af Euroen, selvom jeg vidste at det ville betyde, at jeg ville tabe næste valg, fordi jeg ville gå ned som en helt

RÆSON: Jeg er egentlig lidt overrasket over din analyse. De normale argumenter plejer enten at være, at EU ikke har lykkedes med at løse kriserne fordi vi ikke har integreret os tilstrækkeligt, eller at vi ikke har løst problemerne på grund af EU. Det virker som om, at du argumenterer for at EU rent faktisk er ved at løse kriserne. Argumenterer du virkelig for at EU er ved at løse euro-krisen, finanskrisen og migrationskrisen?

MORAVCSIK: Jeg synes, at det de har gjort i Ukraine er fantastisk. Givet at ingen havde lyst til at kæmpe mod russerne, og at man har at gøre med et stort land og et land der er vitalt for det store land – Ukraine er vitalt for Rusland. Det faktum at ukrainerne rejste sig mod russerne og europæerne var villige til at bruge omkring 10 milliarder euro om året på at støttet dem – hvilket har holdt Putin i stangen og sat ham mat i Østukraine – er meget imponerende. Sanktionerne, som er meget omkostningskrævende, er også meget imponerende, selvom de muligvis udvandes i fremtiden.

EU bliver nødt til at finde en kollektiv måde at gøre det sværere at komme ind i EU på. Det kommer til at blive grimt ...

Der har været en enorm recession og Det Indre Marked er stadig intakt. Der har været en migrationskrise, og EU kæmper stadig for at finde en løsning, men de håndterer den lidt efter lidt, og jeg tror at EU bevæger sig hen imod en løsning. EU-tilhængerne ("True Europeans") mener, at den gode løsning er den hvor alle er fuldstændig altruistiske over for hinanden, og hvor vi har et kvotebaseret system for hvor mange migranter hvert land skal tage. Det er latterligt. For det første kommer migranterne ikke til at blive, der hvor de placeres. Hvis man ender i Bulgarien, så er man der i én dag, og så tager man til Tyskland, så det system giver ikke mening. EU bliver nødt til at finde en kollektiv måde at gøre det sværere at komme ind i EU på. Det kommer til at blive grimt, og på visse punkter kommer det til at krænke værdier som europæerne helst ikke vil indskrænke. Det kommer ikke til at være let at fortælle kvinder og børn som flygter fra et dårligt sted, at de ikke kan komme til EU, men det er sådan det kommer til at være. Det synes jeg ikke bedre eller dårligere, end

hvad man ville forvente af enhver national regering.

RÆSON: Hvad er fremtidsudsigterne for EU og Europa?

MORAVCSIK: Europa kunne godt smide dét det har væk. Det er muligt, hvis europæiske borgere lader europæisk politik være tilpas kortsigtet. Hvis du tillader politikere at manipulere med offentligheden i et udfordrende miljø, hvor der skal træffes svære beslutninger, på en sådan måde, at de lover befolkningen ting, som ikke kan opnås og dermed køber sig plads til at regere uden at levere, så er det muligt at ødsle de bedrifter, den indflydelse og den stærke kraft for det gode som EU er, væk.

Vi kan lære fra historien, at det er svært – men ikke umuligt – at ødelægge gode ting. Som europæer ville jeg ikke opgive kampen for at forsøge at forbedre situationen, men jeg tror at det budskab som du behøver for at gøre det, er et budskab om håb. At det er muligt at opnå succes – og jeg mener at EU har opnået succes. Meget af problemet med den europæiske diskurs er, at alle dem der elsker EU, er dem der er mest kritiske over for det. De kan aldrig lide det EU gør, fordi de mener, at det skal være mere centraliseret og skal brede sig over flere områder. Resultatet er at EU aldrig rigtig har nogen venner eller beundrere. Måske er jeg den sidste europæer.

Brexit kan blive værst for Danmark

Kommentar af Niels Westy

04.07.2016

Udenfor EU kan Storbritannien satse massivt på den globale frihandel, EU har nedprioriteret. Men indenfor EU er magten flyttet sydpå – og det er dårligt nyt for dem, der tror mere på markedet end på staten.

INTERNATIONAL KOMMENTAR af *Niels Westy*

Sjældent har tilhængerne af den tabende side i en folkeafstemning opført sig så pinligt, som vi har set siden 23. juni. Kort fortalt syntes hovedargumentet – også herhjemme – at være: Dem, der har stemt for Brexit er dumme, selv er man klog. ”Remain”-tilhængere bruger anledningen til at beklage sig over brugen af folkeafstemninger og fremhæve det repræsentative demokrati, fordi det skulle sikre mere velovervejet og gennemtænkt lovgivning og ikke være underlagt skiftende ”folkestemninger”.

At anse den britiske EU-skepsis som kortvarig er i sig selv noget af et postulat. påstand. I få lande har man vel oplevet en så vedholdende og ophedet debat om medlemskab af EU, som i netop Storbritannien. Dog har jeg faktisk en ganske stor forståelse for, at mange, der gerne havde set Storbritannien forblive i EU, har reageret voldsomt. Både følelsesmæssigt og rationelt (bilder jeg mig selv ind), beklager jeg som dansker udfaldet af afstemningen. Hvad jeg så selv ville have stemt, hvis jeg var englænder, er jeg mere i tvivl om.

Hvorfor stemte briterne som de gjorde?

Både før og efter afstemningen har hovedhistorien været, at leave-vælgernes væsentligste motiv var indvandrerspørgsmålet. Selv om det var en væsentlig overvejelse for mange, var det dog ikke den vigtigste. Det ved vi fra en spørgeskemaundersøgelse (Lord Ashcroft Polls) udført i forbindelse med afstemningen, hvor man stillede mere end 12.000 vælgere en række spørgsmål. For næsten halvdelen af ”leave”-vælgerne angav, at den væsentligste årsag til at forlade EU var ”princippet om, at beslutninger om Storbritannien bør træffes i netop Storbritannien”. En tredjedel angav som hovedårsag at det at forlade EU ”det var den bedste chance for UK til at genvinde kontrol over indvandring og egne grænser”, mens 13 pct. angav manglende indflydelse på ”EUs udvidelse af medlemslande eller beføjelser i de kommende år”. Derimod var det kun lidt over 6 pct., der som den vigtigste årsag pegede på at de mente at ”Storbritannien ville være bedre stillet udenfor EU i forhold til handel og økonomi”.

Helt anderledes for dem, der stemte for at blive. Her var den hyppigst angivne begrundelse for fortsat medlemskab, at ”den økonomiske risiko ved at forlade EU er for stor (43 pct.). 31 pct. begrundede deres stemme med at den opnåede aftale med det resterende EU indebar, at man fik ”det bedste fra begge verdener”, mens 17 pct. angav faren for at Storbritannien ville ”blive mere isoleret fra sine venner og naboer”. Kun 9 pct. angav som den væsentligste begrundelse for at stemme for fortsat medlemskab, at der var ”en stærk tilknytning til EU, med fælles historie, kultur og traditioner”. Med andre ord handlede det

for leavesidens vælgere først og fremmest om at kunne bestemme selv, mens de økonomiske risici vejede tungest på "remain"-siden.

**For leavesidens vælgere
handlede det først og
fremmest om at kunne
bestemme selv, mens de
økonomiske risici
vejede tungest på
"remain"-siden**

Bannerfører for frihandel?

Lige nu og her er Storbritannien kastet ud i politisk kaos, pundet er svækket betydeligt og aktiekurserne er nede (om end de rettede sig betydeligt efter de første dages store fald). Mange efterlyser en plan, de ikke mener at leave-lejren har leveret. Hvis man med plan mener en drejebog for hvordan man afvikler sit medlemskab samt en præcis angivelse af hvad man går efter i stedet, er kritikken berettiget. Hvis man antyder, at ønsket om ikke længere at være medlem af EU alene er baseret på kritik af EU, og der ingen ideer og visioner er blandt "leave"-tilhængerne, er kritikken skudt helt forbi.

Lytter man til en af de mest velartikulerede og højtprofilerede af leave-kampagnens officielle talsmænd, Danial Hannen, er både vision og begrundelse faktisk meget klar. Ifølge Hannen har medlemskabet af EU været en hæmsko for UK, både politisk og økonomisk. Den genvundne frihed skal anvendes til at fremme UK's økonomiske samkvem med verden udenfor EU og Europa. Og det er der faktisk både økonomisk og ikke mindst historisk ræson i. For er man tilhænger af frihandel, som Hannan (og undertegnede) er, må man uvægerlig have et ambivalent forhold til EU's toldunion.

Mens det indre marked har fremmet frihandel internt i EU, har man udadtil været en af de væsentligste protektionistiske kræfter i verden. Da en række lande ført an af USA i 2005 således fremlagde forslag i WTO om fjernelse af handelsrestriktioner og subsidier på landbrugsområdet, var det EU, der var hovedansvarlig for at forhandlingerne brød sammen, til skade for ikke mindst en række udviklingslande. Desværre har et fransk, merkantilistisk verdenssyn fortsat al for stor indflydelse på EU's handelspolitik, og selv internt har flere lande svært ved at lade være med at fifle med tekniske handelshindringer.

**Mens det indre marked
har fremmet frihandel
internt i EU, har man
udadtil været en af de
væsentligste
protektionistiske
kræfter i verden**

Her overfor har vi et Storbritannien med en fornem frihandelsorienteret tradition. Det er ikke tilfældigt, at det var Adam Smith og senere David Ricardo, der påviste de positive effekter ved frihandel. Den første globaliseringsbølge blev da også skudt i gang med briternes 'Repeal of the Corn Laws', dvs. ophævelsen af toldbarrierer på landbrugsvarer fra 1846. Noget, Danmark fik stor glæde af. Det lægges der meget vægt på i Storbritannien, givet landets historie, både som foregangsland, når det kommer til frihandel, og i lyset af de historiske bånd til tidligere kolonier, som EU ikke har nogle aftaler med, og som derfor falder udenfor toldunionen.

Mens Europa stagnerer, oplever man betydelig højere vækst i en lang række af Storbritanniens gamle kolonier – ikke mindst Indien. Udmeldelsen af EU skal altså bruges til en (re)orientering ud mod verden. Med andre ord: en klar liberal dagsorden. Om det så er sådan, det går, er en helt anden sag. For dem, der stemte leave kan ikke just betegnes som tilhængere af globalisering eller præget af stort udsyn til resten af verden. Således opfatter ca. 2/3 af "leave"-vælgerne begrebet globalisering negativt, mens det kun gælder for 1/3 af "remain"-vælgerne. Daniel Hannen og andre frimarkedsorienterede tilhængere af at forlade EU, har på den økonomiske politik således måske mere til fælles med dem, der stemte for at man skulle blive i EU, end dem, der stemte for "Brexit". Gevinsterne ved denne reorientering skal naturligvis vejes op mod de negative konsekvenser ved ikke at være medlem af EU længere. Hvor store de bliver, vil i høj grad afhænge af den aftale, Storbritannien indgår med de tilbageblivende EU lande.

En ensidig britisk satsning på frihandel – eller en situation, hvor man når tæt på ikke at have handelsbarrierer overfor resten af verden som muligt, vil være stærkt gavnlig rent økonomisk. Det kunne også fungere som et udstillingsvindue for de tilbageværende EU-medlemslande.

Handels-liberaliseringer, en væsentlig nedsættelse af selskabsskatten mv., kan anvendes til at kompensere for de umiddelbart negative konsekvenser ved udtrædelsen af EU

Der er naturligvis mange hvis'er involveret i dette. Enhver handelsliberalisering bliver normalt modarbejdet af stærke særinteresser, og dem findes der så sandelig også en del af i Storbritannien. Men i den turbulente situation, der er opstået i kølvandet på Brexit, med et forventet fald i både investeringer og økonomisk vækst, kan det være at den slags særinteresser svækkes. Handelsliberaliseringer, en væsentlig nedsættelse af selskabsskatten [efter Westy sendte RÆSON denne artikel, kunne Financial Times bringe denne nyhed: "Brexit: George Osborne to slash corporate tax rate" (se artiklen hos FT, red.) mv., kan

således anvendes til at kompensere for de umiddelbart negative konsekvenser ved udtrædelsen af EU. De kan bidrage til at sikre et fremtidigt investeringsniveau, som kan generere den nødvendige vækst.

Brexit kan blive værst for Danmark

Denne kommentar er naturligvis lige som alt andet der skrives om fremtiden efter Brexit grundlæggende spekulativ. Vi ved jo ikke hvad der kommer til at ske, og ethvert bud på konsekvenserne er naturligt drevet af forventningerne til ikke kun den politiske respons i Storbritannien, men måske i højere grad i EU. Hvor meget vil EU's forhandlingsposition være drevet af behovet for at "statuere et eksempel", således at andre lande ikke får samme ide som briterne? Hvor meget er man parate til at ens egen økonomi skal lide? Til UK's fordel tegner at eksport til Storbritannien ikke er uvæsentlig for en række af de tilbageværende medlemslande – det gælder også Frankrig og Tyskland. På den anden side lyder spørgsmålet: Hvor vigtigt er det at statuere et eksempel? Her kan der være meget stærke politiske interesser i at gøre det så dyrt som muligt for Storbritannien at forlade EU. Det vil være politisk rationelt set fra EU's side, fordi et sådant svar ændrer de næste potentielle exit-landes cost-benefit-overvejelser ved at hæve prisen for at sige farvel.

Briternes exit efterlader til gengæld os, der er tilbage i unionen, med et helt fundamentalt problem. Som Cepas 'analysechef, Otto Brøns-Petersen og professor på Aarhus Universitet, Christian Bjørnskov, har gjort opmærksom på i bl.a. Børsen, indebærer briternes udtræden en markant svækkelse af den markedsliberale fløj i EU. Afstemningsreglerne er således indrettet, at et mindretal på mindst fire lande, repræsenterende mindst 35 pct. af befolkningen i EU, kan blokere beslutninger i Rådet (medmindre der som på skatteområdet kræves enstemmighed). Uden Storbritannien vil Danmark, Sverige, Finland, Irland, Holland, Tjekkiet og Tyskland ikke længere kunne udgøre et blokerende mindretal. Man kan populært sige, at briternes exit flytter magten i EU sydpå. De illiberaler lande i Sydeuropa samt Frankrig vil komme til at fylde mere. Sammenholdt med den meget bekymrende udvikling i flere lande i Østeuropa er der således bestemt grund til bekymring. Ikke mindst fra dansk side. Ja, jeg vil endda hævde, at der er langt større grund til bekymring for os der bliver tilbage i EU, end der måske er for briterne. Det gælder ikke mindst når det kommer til den fremtidige økonomiske udvikling.

Briternes exit flytter magten i EU sydpå

Det umulige er ikke længere umuligt – der er faktisk en risiko for, at EU bryder sammen i 2016: Europa efter EU

Bragt i RÆSON26

Af Mikkel Vedby Rasmussen

Forestil dig, at EU kolliderer. Det er ikke så svært. For nogle er det en drøm, for andre et mareridt, mens en overraskende stor del af europæerne synes at være mere eller mindre ligeglade.

Faktisk er der reelle muligheder for, at EU kan kollapse i 2016. Her følger først tre bud på, *hvordan* EU kan bryde sammen, der illustrerer de storpolitiske forhold, som vil komme i spil, hvis EU bryder sammen. Efter denne illustration vil artiklen behandle disse forhold mere dybtgående.

SCENARIO I. I foråret 2016 må Europa-Kommissionens præsident, Jean-Claude Juncker, erkende, at han ikke kan samle flertal for forslaget om en fælles politik om flygtninge og bevogtning af de ydre grænser. Det er særligt Kommissionens forslag om at kunne indsætte EU-personel til at bevogte de ydre grænser og tage sig af indkomne flygtninge mod et medlemslands vilje, der har gjort forslaget til en dødssejler. For Italien og Grækenland betød forslaget udsigten til kæmpe flygtningelejre i Syditalien og på de græske øer, som disse landes regeringer ikke havde kontrol over. I den britiske presse blev forslaget fremstillet, som om Juncker og Tysklands kansler, Angela Merkel, ville foretage den invasion over Kanalen, der var mislykkedes for både Napoleon og Hitler. I en tid, hvor medlemslandene – som Sverige og Danmark – lukker deres grænser for at få kontrol over antallet af flygtninge, er udsigten til, at EU skal kontrollere flygtningestrømmen, bestemt ikke velkommen. For selvom både den svenske og den danske regering har udtalt, at de vil foretrække en europæisk løsning, så kræver det tillid til, at resten af medlemslandene vil være med på en fælles løsning. Den tillid kan Kommissionen ikke etablere, og så falder medlemslandene tilbage på den næstbedste løsning – at de selv må kontrollere deres grænser. For de foretrækker de tiltag, som de selv kan kontrollere, i en situation, hvor flygtningene fortsat strømmer ind i Europa.

Merkel, der af mange bliver set som ophavskvinden for Kommissionens forslag, kan derfor ikke se passivt til, da Juncker må smide håndklædet i ringen, samtidig med at antallet af flygtninge, der er ankommet til Europa i 2016, runder 500.000 omkring maj. Merkel indkalder til et hastemøde i Bruxelles, hvor hendes budskab er klart: Hvis ikke Junckers forslag bliver accepteret, vil Tyskland træde ud af Schengen. Det gør selvfølgelig ondt værre, fordi forslaget nu for alvor virker som en tysk tvangsforanstaltning. Dette hverken kan eller vil en række af de andre medlemslande acceptere. Da stats- og regeringscheferne i de grå morgentimer forlader Ministerrådets bygning, er Schengen ikke længere en realitet. I Berlin taler man om at oprette et 'Schengen II' med en mindre gruppe lande, men det forslag når aldrig at blive en realitet. I ugerne efter bryder ikke blot Schengen, men også andre EU-regler om fri bevægelighed sammen.

SCENARIO II. I sommeren 2016 insisterer Frankrig på at genforhandle regler for, hvor stort et underskud på statsbudgettet eurolandene kan have. Efter terrorangrebet i

november 2015 har Frankrig meddelt, at hensynet til nationens sikkerhed gør, at den franske regering må overskride budgetterne. Tyskland og Den Europæiske Centralbank er ikke helt overbeviste om, at alle den franske præsidents udgifter strengt taget har noget med national sikkerhed at gøre. Kunne det være, at præsident Hollande vil have gaver at dele ud før præsidentvalget i 2017? Den franske regering vil selvfølgelig ikke nedværdige sig til at besvare det spørgsmål og behøver det heller ikke, for hvis man spørger i Rom eller Madrid, vil regeringerne hellere end gerne støtte Frankrig i at lempe budgetreglerne. I Berlin er parlamentet til gengæld i oprør. Tyskerne har ikke megen tolerance over for latinsk forvaltning af offentlige finanser, og den tolerance, som de havde tilbage, er helt og aldeles opbrugt af Grækenland. Den tyske regering nægter at give efter: Reglerne for euroen ligger fast. Frankrig vil egentlig ikke forlade euroen, og den italienske og den spanske regering tør heller ikke – takket være deres store gæld. Men spørgsmålet kan ikke manes i jorden. Finansmarkederne begynder derfor at spekulere i euroens sammenbrud, og hverken den tyske regering eller Den Europæiske Centralbank føler på baggrund af diskussionerne med Paris, at de kan forsvare euroen. For at forhindre et kollaps af de tyske og franske banker beslutter Merkel og Hollande, at euroen afskaffes, og man deler boet på en måde, som man håber giver en vis finansiell stabilitet. Euroen er ikke gangbar valuta fra 1. januar 2017.

SCENARIO III. I september 2016 stemmer 57 pct. af de britiske vælgere for, at Storbritannien skal forlade EU. Både den britiske debat op til folkeafstemningen og resultatet af samme mobiliserer modstanderne mod EU i både Danmark, Holland, Østrig og Polen. I de lande varierer kravene fra en grundlæggende genforhandling af EU's traktatgrundlag til egentlig udmeldelse. Blandt de lande og de personer, som støtter europæisk integration, er resultatet af denne massive modstand en lige så massiv mobilisering bag den europæiske idé. Integrationen skal forsvares mod dem, der vil ødelægge Unionen, lyder argumentet i Bruxelles. Den tyske regering søger desperat at finde et kompromisforslag, men begivenhederne udvikler sig for hurtigt, og synspunkterne er trukket for hårdt op til, at et kompromis er muligt. Muligheden for, at en række lande med Tyskland i spidsen vil træde ud af det eksisterende samarbejde og oprette et mindre og mere integreret samarbejde, virker mere og mere realistisk.

Disse tre begivenheder er slet ikke usandsynlige. Faktisk kan det ske på samme tid, at flygtningesituationen kører af sporet, euroen bryder sammen, og briterne forlader EU. Så spørgsmålet er ikke, hvor sandsynligt det er, at EU kommer under pres i 2016 og årene fremover; spørgsmålet er snarere, om Unionen vil kollapse under presset. På det spørgsmål gives svaret ikke i sandsynlighedsprocenter, men vil være styret af den politiske dynamik på en række afgørende møder. Begivenheder som dem, der er beskrevet ovenfor, vil bringe de europæiske stats- og regeringschefer derhen, hvor de må diskutere, om de virkelig ønsker at fortsætte samarbejdet, eller om alle skal gå hver til sit. Så hvis vi fortsætter vores scenarier, ender alle tre begivenhedsforløb samme sted: et møde i Bruxelles, hvor det er sidste chance for at finde ud af, om Unionen står til at redde, hvilke dele af den der i givet fald kan overleve, og – ikke mindst – *hvem* der skal redde samarbejdet.

Så vi kan fortsætte spekulationerne: Op til det afgørende møde i Bruxelles vil den amerikanske regering efter al sandsynlighed søge at mægle. USA har altid haft en stor aktie i europæisk integration og har ingen interesse i et sammenbrud. Den danske EU-repræsentation vil således kunne rapportere hjem om intens amerikansk diplomatisk aktivitet. Den danske ambassade i Moskva vil til gengæld fortælle, at den russiske regering

arbejder mindst lige så aktivt for at få opløst EU. Mange ser også Moskvas hånd bag offentliggørelsen af en telefonsamtale, hvor den polske udenrigsminister sviner både Cameron og Merkel til. Dét hjælper ikke på stemningen mellem de europæiske statsledere, som bliver stadig mere præget af mistro, efterhånden som flere og flere regeringer begynder at planlægge for konsekvenserne af EU's sammenbrud. Derfor er den danske udenrigsminister ikke helt overrasket, da den norske ambassadør henvender sig for at spørge, om den danske regering er villig til at deltage i et møde i Oslo med Sverige og Finland om oprettelsen af et nordisk frihandelsområde med fælles grænsekontrol. Den danske ambassadør i London modtager en lignende henvendelse fra det britiske udenrigsministerium med invitation til et møde i Edinburgh, der ikke alene vil omfatte de nordiske lande, Irland og Holland, men også en række asiatiske lande, herunder Australien og New Zealand. Frankrig er også inviteret, men Paris har svaret henholdende, kan den danske ambassade i Paris oplyse. Den danske ambassadør i London oplyser til Udenrigsministeriet, at den amerikanske chefforhandler for Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) vil deltage i mødet i Edinburgh.

Mens diplomaterne positionerer sig, erklærer Catalonien sig selvstændigt fra Spanien. Den regionale regering i Barcelona har indset, at den sidste chance for selvstændighed ligger i at erklære den, inden EU kolliderer, og catalonierne er alene hjemme med Madrid. Den spanske højesteret erklærer beslutningen ulovlig, og spansk politi forsøger at besætte regeringskontorer i Barcelona, men de er barrikaderede, og situationen i byen er spændt, da verdens opmærksomhed skifter til de baltiske lande, hvor der har været uroligheder i Narva i Estland. Både i Estland og i de andre baltiske lande er urolighederne taget til i løbet af foråret – efterhånden som de russiske mindretal er blevet mere og mere konfrontatoriske over for myndighederne. Myndighederne mener, at urolighederne er organiseret af den russiske regering. Rusland, derimod, ser begivenhederne som et udtryk for undertrykkelsen af det russiske mindretal, og efter en voldelig konfrontation mellem estisk politi og russere i Narva beordrer præsident Vladimir Putin i en TV-transmitteret tale fra Kreml mobiliseringen af Ruslands vestlige militærdistrikt. Præsident Obama meddeler dagen efter, at han har konsulteret med præsidentkandidaterne: De er enige om, at Ruslands mobilisering udgør en potentiel trussel mod USA's allierede. Obama har derfor beordret 82nd Airborne Division til de baltiske lande. Mens Obama holder pressekonference i Washington, mødes FN's generalsekretær med EU's høje repræsentant, Federica Mogherini, og præsenterer en plan for, at FN midlertidigt overtager EU's nødhjælpsforpligtelser – ”et skænderi i de rige landes klub skal ikke gå ud over verdens fattige”, udtaler FN's generalsekretær. I Bruxelles nedlægger medarbejderne i EU's institutioner arbejdet og går i demonstration ned ad Rue de la Loi mod Bruxelles' centrum. En belgisk politimand bemærker tørt til CNN, at han aldrig har set så mange jakkesæt i en demonstration.

Hvordan ender stats- og regeringschefernes møde? Kan – og vil – de redde stumperne af et Europa i opløsning, eller vil de vælge at gå andre veje? Det er umuligt at forudsige. Hvad denne lille eksercits i fantastisk politologi skal vise, er netop, hvor mange faktorer der er i spil. Hvordan europæisk politik vil udspille sig i det kommende år, er det ikke kun os, som står udenfor, der har et problem med at forudsige; for hverken i Bruxelles eller i de nationale hovedstæder kan man have det fulde overblik. Det kan i sig selv blive en faktor for, hvordan begivenhederne vil forme sig.

Tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen mener således, at 2016 bliver EU's skæbneår: ”Mens EU således er under indre pres, vokser det ydre pres fra Rusland, hvor Putin ikke lægger skjul på, at det er hans mål at svække de vestlige

institutioner, først og fremmest EU og NATO.”ⁱ Men der er også stærke økonomiske og politiske interesser bag at fortsætte EU. Dette stærke indre pres for sammenhold forstærkes af et ydre pres fra USA, som ligeledes er interesseret i, at EU holder sammen.

Hvilken skæbne skæbneåret bringer, er således langt fra givet. Der er ingen europæiske ledere, der har opløsningen af EU som deres nytårsforsæt. Men uanset hvordan 2016 udspiller sig, vil der ikke være meget plads til at træde ved siden af. Jo mindre forudsigelig en situation er, jo større er muligheden for fejlfortolkninger og fejl.

En nyttig krise?

Risikoen for en opløsning af EU er ikke ny. I 2004 bemærkede den legendariske kommissionspræsident Jacques Delors, der spillede en central rolle, da samarbejdet intensiveredes i 1980’erne, at EU’s overlevelschancer var 50-50. Oven på den franske befolknings afvisning af EU-forfatningen i en folkeafstemning i 2005 mente Delors, at den eneste løsning for Unionen var at give medlemslandene lov til at fravælge dele af samarbejdet. I oktober 2015 udtalte Kommissionens vicepræsident, Frans Timmermans, at ”det umulige er blevet muligt: disintegrationen af det europæiske projekt”. Som Delors mener Timmermans, at de europæiske politikere ikke længere føler sig forpligtet på det europæiske projekt – selvom befolkningerne efter hans vurdering ønsker europæisk integration.

Timmermans har ret, i den forstand at de fleste indbyggere i EU føler sig som EU-borgere. Unionens statistiske bureau, Eurostat, gennemfører to gange om året en undersøgelse af holdningerne til EU. Den seneste måling fra efteråret 2015 viser, at der i alle medlemslande er et flertal af folk, som føler sig som EU-borgere – det højeste svar er 64 pct., det laveste 47 pct.ⁱⁱ Om det er et udtryk for, at indbyggerne anerkender, at EU findes, og at de derfor er en del af det, eller om det er et udtryk for en positiv identifikation med Unionen og dens politik, er mindre klart. Imidlertid fremgår det af Eurostats undersøgelse, at 37 pct. af borgerne i EU har en *positiv* opfattelse af Unionen. Det er et fald fra 50 pct. i 2006. 23 pct. af de adspurgte har en *negativ* opfattelse af EU, hvilket er en stigning fra 15 pct. i 2006, men samtidig et fald fra 29 pct. med en *negativ* opfattelse af Unionen i 2012-13. Den gruppe, der er *neutral*, er steget fra 32 pct. i 2006 til 38 pct. i 2015. Kun i Kroatien, Polen, Irland og Rumænien har over 50 pct. af befolkningen et *positivt* syn på EU.

Muligheden for et sammenbrud bliver sat på dagsordenen på en positiv og en negativ måde på samme tid.

Nogle ser en opløsning som en glædelig begivenhed. I Frankrig glæder Front National-lederen Marine Le Pen sig over, at EU vil bryde sammen på samme måde som Sovjetunionen.ⁱⁱⁱ Referencen til Sovjetunionens sammenbrud bliver ofte brugt af dem, der ser sammenbruddet af EU som en positiv ting, der giver mulighed for at skabe nye muligheder i Europa. Ved at sætte EU lig med Sovjetunionen får man både associeret Unionen med en statsdannelse, som præsident Ronald Reagan kaldte ”ondskabens imperium”, og man får placeret Unionens mulige sammenbrud i en historie, hvor sammenbruddet er uundgåeligt, fordi imperier er dømt til at bryde sammen. Fra dette synspunkt afslører de nuværende kriser, at Unionen grundlæggende er dysfunktionel. ”Det er, når der opstår kriser, at sandheden viser sig,” konstaterede den danske europaparlamentariker Morten Messerschmidt (DF) således i Politiken i september 2015: ”Med finanskrisen så vi sandheden om det ideologiske projekt kaldet euroen, og nu med immigrationskrisen ser vi realiteterne bryde igennem i forhold til de åbne grænser og Schengen. Der vil komme flere og flere områder, hvor virkeligheden simpelthen vil vise, at EU-konstruktionen som vi har i dag, ikke holder og derfor bør laves fundamentalt om.”^{iv}

Hvor Messerschmidt ser krisen som et udtryk for overdreven integration, er der en rig tradition i EU for at se kriser som udtryk for, at integrationen stadig er utilstrækkelig – og derfor må styrkes. EU's sammenbrud er en fanden, tilhængerne gang på gang har malet på væggen. Kriser er produktive, fordi de ansporer til yderligere integration. Det er fristende at tænke: Jo mere man kan tale krisen op, jo større integrationsgevinst kan man høste. I november 2015 konstaterede kommissionspræsident Juncker, at Schengen er "delvist i koma", og fastslog, at euroen – og med den EU – vil bryde sammen, hvis den frie bevægelighed ikke genetableres. Det var først og fremmest en advarsel om, hvad der kan ske, hvis man ikke gør, som Juncker anbefaler. Det er et retorisk trick, der fjerner alternativer til den foreslåede kurs. Det eneste alternativ til Kommissionens plan for flygtninge og reetablering af Schengen er sammenbruddet af Schengen – og det vil føre til sammenbruddet af EU. På den måde sætter Kommissionens præsident modstanderne af planen under maksimalt pres. Men argumentet berører også Kommissionen og Tyskland manøvre muligheder, idet enhver indrømmelse vil være at berede grunden for EU's sammenbrud.

I EU's historie har denne form for *brinkmanship* tidligere virket. I mange år har forhandlingskulturen i EU været baseret på, at de vigtigste beslutninger skulle tages på den yderste dag, hvor konsekvenserne af et sammenbrud af forhandlingerne var så store, at det i sig selv tvang de europæiske ledere til at tage en beslutning. Denne beslutningskultur kan imidlertid vise sig problematisk, hvis man rent faktisk står i kriser, der *reelt* truer EU's fremtid. For så kan man risikere, at den krise, der skal til for at skabe kompromisvillighed, er så stor, at man reelt ikke kan bruge den som *afsæt* for en løsning. "Politisk realiserbare politikforslag fremstår ineffektive og illegitime," er analysen fra Fritz Scharpf, som er et hovednavn i studiet af europæisk integration, "mens radikale forslag til anderledes politikker virker politisk urealistiske."^v

Ingen teori for EU's sammenbrud

Ligesom truslen om sammenbrud spiller en stor rolle i den europæiske retorik, spiller disintegration en stor rolle i integrationsteorier – bare ikke den rolle, man umiddelbart ville forvente. I de fleste integrationsteorier er disintegration et udtryk for, at integrationsprocessen ikke længere lever op til idealet om en kontinuerlig udvikling af det europæiske samarbejde. Efter Philippe Schmitter's opfattelse er disintegration således en pause i integrationsprocessen, hvor modstand mod integrationstiltag forårsager et 'spill-back', som sætter integrationsprocessen i stå i kortere eller længere tid. For Dorte Sindbjerg Martinsen og Ayca Uygur Wessel er alternativet til integration 'differentiering', hvor de europæiske regler implementeres forskelligt og i forskelligt tempo.^{vi} Hans Vollaard konkluderer tilsvarende, at alternativerne til medlemskab er så usikre, at medlemslandene forbliver i Unionen, men vil gå efter undtagelser og lignende. Fra dette perspektiv er alternativet til integration et EU, hvor nogle medlemslande fortsætter integrationen i fuldt tempo, mens andre kun er delvist med i samarbejdet.^{vii}

For ingen af disse forfattere er disintegration noget så simpelt som sammenbrud, men snarere et udtryk for, at den europæiske integration foregår på en anden, langsommere og mere konfliktfyldt måde. Fra dette perspektiv bliver idéen om EU's sammenbrud en euroskeptisk karikatur, fordi den opstiller et falsk alternativ mellem en europæisk føderation og sammenbrud. I stedet er den europæiske virkelighed integration i flere hastigheder.

Denne analyse udelukker muligheden for, at EU kan bryde 'rigtigt' sammen. I virkeligheden er den pointe mere radikal end idéen om integration eller disintegration, fordi den forudsætter, at det politiske rum imellem staterne i Europa fundamentalt

forandrer karakter. Eksperimentet er lykkedes i en sådan grad, at de europæiske lande simpelthen ikke kan undgå at samarbejde, heller ikke selvom dette samarbejde kan være alt andet end harmonisk.

At kollaps slet ikke er på den integrationsteoretiske dagsorden, er et ekko af EU's selvopfattelse – men bestyrker også denne selvopfattelse. For EU er en af de få institutioner med en teori om sin egen udvikling^{viii}, og denne selvbevidsthed afspejler sig i den måde, EU's embedsmænd og politikere handler på. Måske er det på det område, at Le Pens sammenligning med Sovjetunionen gør mest ondt. For præcis som de sovjetiske embedsmænd var skolet i marxismen og leninismen, der fortalte dem, at Sovjetunionen var kulminationen på en historisk udvikling, som uafvendeligt gik mod det kommunistiske samfund, så har de europæiske embedsmænd en forståelse af, at de har historiens vinde i ryggen. At integrationen vil, kan og skal skabe den stadig tættere sammenslutning af de europæiske folk. Det er på den baggrund, at kommissionspræsidenten kan true med sammenbrud. For alt, hvad han og hans folk har lært, siger, at sammenbrud ikke er muligt. Men hvad nu, hvis de har læst Europas historie forkert?

Den europæiske integration – et gigantisk eksperiment

Troen på integrationens nødvendighed afspejler, at integration bliver studeret af økonomer, politologer og jurister – snarere end historikere. For som Brendan Simms og Timothy Less påpeger i 'The New Statesman' i november 2015, er der flere eksempler på disintegration end integration i Europas historie^{ix}, der har været defineret af konkurrence mellem en række konkurrerende nationalstater og imperier.

Den mest effektive måde at indrette sit samfund på blev ofte testet i krig. Efter Første Verdenskrig beskrev den tjekkiske politiker Tomáš Masaryk Europa som et laboratorium oven på en enorm kirkegård.^x Det var socialisme, liberalisme og fascisme, der konkurrerede både i den nationale og i den internationale politik om at finde svaret på den bedste indretning af det moderne samfund. Som historikeren Mark Mazower påpeger i sin bog 'Dark Continent: Europe's Twentieth Century', resulterede disse eksperimenter bl.a. i det fascistiske styre i Italien, nazisterne i Tyskland og kommunisterne i USSR – og eksperimenterne blev 'testet' først i Anden Verdenskrig og siden i Den Kolde Krig.

Men de forskellige socialistiske, liberale og endda fascistiske løsningsmodeller blev også prøvet mere fredeligt af – og kombineret på forskellige måder i Europa i løbet af det 20. århundrede.^{xi} Som den britiske historiker Tony Judt påpegede, er Kul- og Stålunionen, som blev grundlagt i 1951, aftageren af idéer til europæisk økonomisk samarbejde fra 1920'erne. Det britiske udenrigsministerium beskrev i 1929 den franske udenrigsminister Briands forslag om økonomisk samarbejde mellem Frankrig og Tyskland som "en omgruppering og konsolidering af europæiske banker og industri for at sikre Frankrig og resten af Europa mod den stadig stigende styrke fra ikkeeuropæisk, og særlig amerikansk, konkurrence". Det eksperiment slog fejl før Anden Verdenskrig, men efter krigen prøvede man så igen, for nu var det den eneste udvej for et Frankrig, der manglede både kul og aftagere af sin stålproduktion, og et Tyskland, der havde desperat brug for en vej ud af isolationen efter krigen. Den tyske kansler Adenauers første kommentar til Schumanplanen for Kul- og Stålunionen var således: "dette er vores gennembrud!"^{xii}

Europæisk integration er et gigantisk eksperiment. Det mest eksperimentelle ved det er, at Unionen udfordrer præmissen for alle hidtidige europæiske eksperimenter ved at blive gennemført af alle (eller næsten alle) de europæiske lande i fællesskab. Dermed udfordres idéen om, at forskellige idéer befinder sig i konkurrence med hinanden.

EU udfordrer også definitionen af Europa. Rusland og Tyrkiet var i århundreder en del af den europæiske historie og med i konkurrencen om samfundets

indretning, men hvis Europa er 'EU', er disse to lande hverken en del af konkurrencen eller eksperimentet.

EU redefinerer, hvad Europa er, og det er selvfølgelig også meningen. Da Winston Churchill i sin tale i Zürich i 1946 talte for 'Europas forenede stater', var det netop for at forhindre fortiden, herunder de to verdenskrige, i at gentage sig, og han omtalte det som "this act of oblivion against all crimes and follies of the past"^{xiii}. Tony Judt påpeger, hvordan de europæiske befolkninger – ofre såvel som bøddler – havde en fælles interesse i at fortrænge krigen: "Fortidens fokus på nationale og militære bedrifter virkede på en måde upassende og blev undertrykt, mens man i stedet fokuserede på sociale og økonomiske forhold."^{xiv}

At undgå fortidens fejltagelser har siden 1945 også været ledetråden for lederne af Tyskland. Derfor er Tysklands identifikation med det europæiske projekt så stærk. Konrad Adenauer grundlagde det moderne Tyskland på mottoet "Keine Experimente" (ingen eksperimenter). Det motto var i lige så høj grad en flugt fra 1920'erne og 1930'ernes ideologiske stridigheder og konkurrence mellem forskellige modeller for fremtidens Tyskland, som det var en flugt fra 1940'ernes nazistiske eksperiment med at tage magten i Europa. Det eneste eksperiment, der var plads til, var europæisk integration, fordi dette skulle forhindre andre former for eksperimenter. På den baggrund forstår man bedre, hvorfor kansler Merkel synes at være den eneste europæiske regeringsleder, som for alvor tror på EU – og samtidig den, som synes mindst i stand til at se på alternative løsninger for at undgå Unionens sammenbrud.

At afvise 'eksperimenter' med EU er farligt, fordi det låser én fast. Som Judt påpeger, kan myten om Europa stå i vejen for erkendelsen af Europas problemer. Enhver genforhandling af samarbejdet kommer til at fremstå som en Pandoras æske, som man ikke tør åbne, af frygt for at hvert land vil tage netop sit hadeobjekt ud af samarbejdet, og at der til sidst ikke er noget at samarbejde om.^{xv} Som Simms og Less påpeger, er det imidlertid netop denne afvisning af at løse problemer, der fører til opløsning af overnationale unioner. Sovjetunionen og Jugoslavien brød netop sammen, fordi centralregeringen blev en del af problemet snarere end en del af løsningen. For Unionen kunne løse flygtningeproblemet bedre end enkeltlande, men da Unionen er ude af stand til at levere den løsning, så kommer regeringerne under pres fra deres befolkninger for at gøre noget på egen hånd. Disse nationale løsninger nedbryder muligheden for fælles løsninger, efterhånden som grænsekontrollen genindføres, og flygtningene ikke fordeles solidarisk. Kommissionens forsøg på at genvinde kontrollen kan gøre ondt værre ved at tvinge landene til andre løsninger end dem, de selv ønsker.

Grundlaget for Europa efter EU er EU

At EU er brudt sammen, er ikke det samme, som at EU aldrig har været der. Selv hvis alle forsøg på at redde samarbejdet skulle slå fejl, og Unionen bliver opløst, vil EU's love bestå. Dagen efter at det blå flag med stjernerne bliver taget ned, vil mange, om ikke alle, retsakter stadig være gældende. De regler, som skaber det indre marked, og mange af de andre regler, der regulerer EU-hverdagen, er love, der er implementeret i de enkelte medlemslande. Selv hvis man måtte ønske det, vil det simpelthen ikke være muligt at ændre alle disse regler på én gang i alle landene. Over tid vil disse tusinder af love og regler formentlig blive ændret og dermed skabe flere og flere hindringer for handel og fri bevægelighed, men der vil være en lang periode, hvor overraskende mange ting vil være som før på grund af bureaukratisk inertie. Som romerretten overlevede Det Romerske Imperiums sammenbrud og kom til at forme vestlig ret i århundreder, efter at den blev praktiseret på Forum i Rom, kan EU-retten overleve EU.^{xvi} I den forbindelse skal man ikke

undervurdere den magt, som Unionens eksempel vil have over for de politikere og embedsmænd, der skal skabe en verden efter EU. De vil skabe mange af de nye karakteristika ved det nye Europa i det gamles forbillede, på samme måde som europæerne i Middelalderen søgte at skabe nye samfund i Det Romerske Imperiums billede.

Når det er sagt, så vil bruddet være kaotisk, og der vil være et langt efterspil om, hvilke retstilstande der gælder, og hvem der skal varetage arv og gæld på en række områder. Især vil forvaltningen af et sammenbrud af euroen være en gigantisk opgave med potentielt katastrofale konsekvenser for banksektoren. Der vil med andre ord være god beskæftigelse for advokater i EU's sammenbrud. Derfor skal man heller ikke have voldsomt ondt af eurokraterne og alle de andre, der lever af EU. Selvom man må forvente, at antallet af gode restauranter i Bruxelles vil falde, vil der efter EU's sammenbrud være et øget behov for folk, der kan formidle kontakter på tværs af grænser og navigere i det nye, mere komplicerede juridiske landskab. De tidligere ansatte i Kommissionen og Ministerrådet vil være gode i sådanne jobs.

Efterspillet vil således blive langt, og der kan meget vel gå en generation, før billedet af Europa efter EU står klart. Derfor giver det ikke meget mening at diskutere, hvorvidt Unionen opløses i konkurrerende handelsblokke, eller om samarbejdet bevares, men reduceres til en moderne udgave af Kul- og Stålunionen. Eller noget helt tredje. I stedet vil jeg pege på en række faktorer, der vil forme Europa efter EU.

Tyskland

Som Douglas Webber bemærker i 'European Journal of International Relations', står og falder EU med Tyskland.^{xvii} Det er i sig selv en årsag til Unionens ustabilitet. Det europæiske eksperiment var en aftale mellem Frankrig og Tyskland, som gav mening i Paris og Berlin, fordi partnernes styrker og svagheder supplerede hinanden. I dag behøver Tyskland ikke Frankrig for at køre Unionen, og når Merkel inviterer Hollande med til Minsk eller på andre måder inddrager ham i ledelsen af Europa, så er det som at invitere ekskonen med til sit bryllup med den nye, 20 år yngre blondine.

EU vil formentlig bestå, hvis Tyskland tør eksperimentere med nye samarbejdsformer og nye initiativer. Og EU vil falde sammen, hvis Tyskland vælger at smide håndklædet i ringen og sige: "Fint, hvis det skal være på den måde, så laver vi vores egen union på tyske præmisser." Hvad Tyskland i givet fald vil have givet op over for, er det store eksperiment med en union med 28 medlemmer. Tyskland kan ikke opgive selve idéen om europæisk integration uden at miste den identitet, der har formet Tyskland siden Adenauer. Tyskland vil derfor med al sandsynlighed prøve at lave et nyt samarbejde, som den græske regering nok ikke skal forvente at få en invitation til at deltage i.

Tysklands interesse vil bestå i dels at sikre sine eksportmarkeder og dels at sikre stabilitet i Central- og Østeuropa, hvilket formentlig vil blive set som to sider af samme sag i Berlin. Tysklands topfem-eksportmarkeder er Frankrig, USA, Storbritannien, Kina og Holland (med Danmark som nummer 18). Det er handlen med USA og Storbritannien, som Tyskland tjener flest penge på.^{xviii} Det forholder sig så heldigt, at EU er ved at forhandle en frihandelsaftale med USA (TTIP). Den aftale kunne meget vel danne udgangspunktet for en handelsaftale, som sikrer Tyskland markedsadgang og indtægter. Det er i det hele taget svært at forestille sig, at resten af de tidligere EU-medlemmer ikke skulle have lyst til at deltage i den transatlantiske handelsaftale, hvilket vil skabe et indre marked, som måske ikke er reguleret på samme måde, som EU var i stand til, men giver mulighed for at sælge varer og serviceydelser. TTIP kan derfor tjene som et sikkerhedsnet for EU-landene og erstatte det indre marked på en måde, der forhindrer, at de økonomiske

konsekvenser af sammenbruddet af EU bliver alt for ødelæggende. Hvis TTIP imidlertid også bryder sammen i 2016 – og den aftales odds er værre end oddsene for EU – så vil der for alvor være kaos. Imidlertid vil nøglen ud af det kaos ligge i Washington snarere end i Bruxelles. USA kan gennem en række bilaterale handelsaftaler sikre den transatlantiske økonomi, selvom EU må give op.

Men uanset hvilke samarbejder Berlin måtte kunne etablere efter EU, vil ingen af dem kunne levere på det udenrigspolitiske område på samme måde, som EU kunne. Strategien bag tysk udenrigspolitik har, som den britiske historiker Timothy Garton Ash påpegede, været at tale i Europas navn.^{xix} Når EU forsvinder, vil Tyskland stå mere alene, end Berlin er vant til eller nødvendigvis har lyst til. I Tyskland vil der formentlig følge en større debat om, hvordan landet skal forholde sig i den situation. Den debat er endnu en af disse faktorer, som det er umuligt at forudsige udfaldet af. Men en mulighed, der står åben for Tyskland, er at kaste sin kærlighed på FN. Sammenbruddet af EU kan således betyde opblomstring af FN – også fordi FN på mange områder kan varetage den funktion, EU længe har udfyldt som en ramme for tysk udenrigspolitik. Ville Tyskland kunne få en plads i Sikkerhedsrådet? Det kunne give Tyskland muligheder for at skabe en varig løsning på de problemer i forholdet til Rusland, der opstået efter den russiske intervention i Ukraine. I forbindelse med Ukraine-krisen har Tyskland tydeligt demonstreret, at man ønsker stabilitet i øst, og at konfrontation med Rusland skal undgås. Kreml vil formentlig betragte sammenbruddet af EU som den største udenrigspolitiske mulighed siden Potsdamkonferencen (17. juli-2. august 1945) og vil derfor være meget villig til at indgå en aftale med Berlin. En sådan aftale er ikke gode nyheder for baltere eller ukrainere, men vil tjene Tysklands interesser.

Tyskland er stadig Danmarks største handelspartner – med 16 pct. af Danmarks samlede import og 15 pct. af Danmarks samlede eksport. Men den økonomiske samhørighed med Tyskland er ikke af en størrelsesorden, hvor den alene kan diktere, hvordan Danmark vil forholde sig efter et sammenbrud af EU. Der er mange andre hensyn at tage. Danmark behøver således ikke nødvendigvis at gå med i eventuelle nye samarbejder, som man måtte foreslå i Berlin, selvom vi nok kan forvente at blive inviteret.

Hvis TTIP kommer til at danne grundlaget for den fremtidige handel med varer og serviceydelser, vil hverken Berlin eller København have et akut behov for at deltage i et fælles samarbejde for at sikre handelsforbindelser. Derfor er der grund til at tro, at de to landes meget forskellige holdninger til det europæiske samarbejde vil få mere betydning for udviklingen. Her vil Danmark formentlig føle sig bedre tilpas i et britiskdomineret samarbejde end i et tyskdomineret, også selvom den måde, vores økonomi er indrettet på, kan siges at passe bedre til samarbejdet indrettet efter den tyske vækstmodel.

Rusland

Europæisk integration, som den har udfoldet sig efter Den Kolde Krig, har defineret Rusland som et ikkeeuropæisk land. Man kan diskutere, hvorvidt dette er den russiske regerings egen skyld, eller om det skyldes, at Vestmagterne forvalter deres sejr i Den Kolde Krig på en arrogant facon. Men den diskussion vil være overladt til historikerne, hvis EU bryder sammen. Kreml vil med ét slag have fået et større spillerum, end nogen russisk regering har haft siden Den Kolde Krig, ja måske siden Anden Verdenskrig. Den russiske regering behøver formentlig ikke at gøre sig urimelige anstrengelser for at sørge for, at sanktionerne efter annekteringen af Krim forsvinder sammen med EU. Samtidig vil EU's forsøg på at lave en energipolitik, der begrænsede Ruslands indflydelse, være glemt. Mindre østeuropæiske lande vil ikke længere kunne regne med opbakning fra Bruxelles,

hvis Rusland begynder at lægge pres på. Tværtimod vil præsident Putins planer om en slavisk frihandelszone kunne tages op af mølposen og tilbydes til naboer som Finland, de baltiske lande og lande i Central- og Østeuropa, der nu står uden samarbejdet i EU.

Rusland vil være den klare vinder efter EU's sammenbrud. Og det kan betyde, at Danmark må revurdere sit forhold til Rusland. Rusland var Danmarks allierede i det 18. og 19. århundrede, fordi begge lande havde behov for allierede mod henholdsvis Sverige og Tyskland. Det er en tommelfingerregel i geopolitik, at man allierer sig med sin nabos nabo, og den regel holdt i tilfældet Rusland og Danmark. Den tommelfingerregel kan virke igen, hvis Danmark føler, at naboskabet til Tyskland bliver lidt for trykkende uden overbygningen i EU. Arktis snarere end Europa kunne blive første anledning til at knytte tættere bånd med Rusland. I den danske debat bliver mulighederne for konflikt med Rusland i Arktis ofte talt op, men hvis Danmark havde behov for at gøre sig gode venner med Kreml, ville Arktis give en lang række konkrete og symbolske muligheder for at styrke samarbejdet.

NATO

Det er ikke kun EU, som i øjeblikket er under pres. NATO står også svagere som institution i et Europa, hvor landene i stigende grad fravælger fælles beslutninger og finder løsninger på deres egne betingelser snarere end på institutionernes. Ikke desto mindre er der ingen udsigt til, at NATO bryder sammen, og et sammenbrud af EU vil tværtimod betyde, at de mange EU-lande, der også er NATO-medlemmer, vil have et *endnu* større behov for NATO-alliancen. For det er NATO, der skal fortælle Rusland, at nok er EU der ikke længere, men det betyder ikke, at man kan bosse rundt med de central- og østeuropæiske lande.

USA vil formentlig frygte, at NATO går samme vej som EU, og derfor er det sandsynligt, at USA vil stille NATO-medlemmerne stolen for døren og forlange, at de viser den solidaritet i NATO, som de ikke var i stand til at vise i EU. For de europæiske lande vil der formentlig også være stor trang til at kompensere for sammenbruddet af den ene europæiske organisation ved at investere mere i den anden. Det forhold, at Frankrig nu er fyldgyldigt medlem af NATO, gør denne operation mindre kompliceret, end den ville have været for blot få år siden. En konsekvens af EU's sammenbrud kan således være markant højere forsvarsbudgetter, fordi investeringer i militæret vil vise engagement i alliancen, afskrække Rusland og være et svar på den stemning af usikkerhed, der givet vil brede sig i Europa. I en række europæiske lande vil højere forsvarsbudgetter også kunne kompensere en smule for det væksttab, som EU's sammenbrud må forventes at medføre.

For Danmark vil kravet om et forsvarsbudget på 2 pct. af BNP næsten betyde en fordobling af budgettet – et krav, som man i den situation formentlig ikke kan sidde overhørig i København. Det vil selvfølgelig have konsekvenser for muligheden for at betale velfærdsydelse. Men bortset fra den regning vil en øget betydning af NATO formentlig blive mødt med tilfredshed af den danske regering, der pga. forbeholdet over for det fælles militære EU-samarbejde aldrig har engageret sig i EU's sikkerhedspolitiske dimension.

Regional integration

EU's sammenbrud kan meget vel betyde flere forskellige integrationsinitiativer. Hvis EU var et eksperiment på grund af ambitionen om at skabe et europæisk fællesskab, kan sammenbruddet betyde nye eksperimenter med forskellige former for fællesskab. Der vil formentlig være en række projekter, som må opgives, og de enkelte fejltagelser og succeser vil inspirere hinanden i et Europa, hvor én samarbejdsorganisation formentlig vil blive afløst af en række forskellige samarbejder på regionalt niveau eller omkring forskellige

emner. Som et eksempel på det ene kunne man forestille sig et nordisk samarbejde eller et Visegrad-samarbejde. Og som et eksempel på det andet: en traktat mellem de fleste tidligere EU-lande, der fortsætter udvekslingsprogrammerne på uddannelsesområdet.

Sammenbruddet af EU vil formentlig betyde enden på løsrivelsesambitionerne i bl.a. Skotland, Catalonien og Norditalien. Disse regioner kan ikke længere pege på, at EU skaber trygge rammer uden for nationalstaten. Det er nu ikke, fordi EU har været udpræget hjælpsom over for disse regioners ønske om at løsrive sig og blive selvstændige medlemmer af EU. Tidligere præsident for Europa-Kommissionen José Manuel Barroso udtalte således i forbindelse med den skotske folkeafstemning, at det ville være "ekstremt vanskeligt, om ikke umuligt" for et uafhængigt Skotland at blive medlem af EU.^{xx} Han refererede til spansk modstand (begrundet i spørgsmålet om Catalonien), hvilket demonstrerer, i hvilket omfang EU også fungerer som "en sammensværgelse af regeringer". Denne mulighed for at synkronisere holdninger på tværs bliver sværere efter sammenbruddet. Hvis Catalonien vil være uafhængigt, skal regeringen i Barcelona nå det, inden EU går i opløsning.

Europæer i verden

Europa vil ikke forsvinde med EU, men en måde at være europæer på vil forsvinde. Det gælder ikke kun for livet som eurokrat i Bruxelles. Det forhold, at flertallet af europæerne har identificeret sig med at være borgere i EU, vil gøre en forskel, når EU ikke længere er der. Mange europæere har tænkt på sig selv som indbyggere på et kontinent. Vel har de ikke haft fulde politiske rettigheder i alle lande, men de har haft muligheden for at leve et europæisk liv. Man kan være født i Italien, gift med en tysker, bosiddende i Malmø med arbejde i København. Der er samtidig sket en harmonisering af forbrugerrettigheder og andre rettigheder for de enkelte borgere. Den proces vil stoppe eller i hvert fald forløbe på helt andre præmisser. Det kan på den ene side betyde renationalisering af velfærdsydelser, men det vil måske snarere skabe et øget pres på de ydelser. For hvordan vil man få arbejdsmarkedet til at fungere uden fri bevægelighed af arbejdskraft? Hvordan skal huset i Allerød renoveres uden polske håndværkere? Kan en Starbucks i London fungere uden litauiske piger ved disken? Kan en tøjforretning i Rom fungere uden betjening fra Slovenien? Pendlere over Øresund har allerede fået en forsmag på denne nye virkelighed.

Hvis én identitet som europæer forsvinder, kan der til gengæld blive plads til andre. EU har defineret integration som europæisering. Kulturel heterogenitet var noget, som integrationen skulle overkomme, snarere end noget, som kunne blive brugt produktivt. Styrkelsen af båndene mellem de europæiske lande er således blevet privilegeret på bekostning af forholdene til andre dele af verden. Ikke mindst i betragtning af den stadig større immigration til EU-landene fra verden uden for Europa har denne opfattelse af 'integration som europæisering' stået i vejen for at se Europa som en del af et kosmopolitisk netværk, der gik til Tyrkiet og Pakistan såvel som til Ungarn og Irland. Sammenbruddet af EU vil genåbne diskussionen om, hvad det vil sige at være europæer. Det vil mange europæere have glæde af.

En ekstraordinær episode

Da økonomen John Maynard Keynes så tilbage på tiden fra begyndelsen af det 19. århundrede til udbruddet af Første Verdenskrig i august 1914, var han imponeret over, hvilken "ekstraordinær episode" i verdenshistorien denne periode havde været.^{xxi} Før den industrielle revolution havde økonomer været sikre på, at de gode tider ville få en ende. Man kunne ikke undslippe nød og elendighed for andet end en kort stund. Men frihandel og teknologisk udvikling skabte pludselig en fremtid med uendelige muligheder for vækst

og velstand. "Europa har aldrig oplevet et sådant omfang af orden, sikkerhed og ensartethed over et så stort og tætbeholdt område i så lang tid," skrev Keynes. Men med Første Verdenskrig blev djævelen sluppet løs igen. Keynes' pointe var, at ingen rationel regeringsleder – og slet ikke en økonom – ville arbejde for at nedbryde denne ekstraordinære velstandsperiode, men han erkendte samtidig, at det var sket.

Vil fremtidens historikere se tilbage på perioden fra 1951 til 2016 som en ekstraordinær episode i Europas historie, hvor den konkurrence, der havde karakteriseret forholdet mellem de europæiske stater, blev afløst af et stort integrationseksperiment, der skabte orden, sikkerhed og ensartethed i en periode for dog til sidst at slå fejl? Og vil disse historikere konkludere, at Unionen blev opløst på grund af den manglende evne blandt EU's regeringschefer (men først og fremmest hos Tysklands ledere) til at tilpasse EU til nye betingelser? Under alle omstændigheder vil EU fremstå som den organisation, der kunne sikre en velordnet afslutning på Den Kolde Krig og en genforening af Tyskland, der ikke destabiliserede kontinentet. Måske vil den bedrift fremstå som Unionens største, også selvom det blev den sidste.

Det spørgsmål, som vi i dag vil være mest ivrige efter at høre fremtidens historikere konkludere på, er imidlertid det samme, som Keynes rejste. Hvad sker der efter EU's sammenbrud? Er EU betingelsen for fred, vækst og velstand – så resultatet af EU's sammenbrud derfor bliver ustabilitet og sammenbruddet i den europæiske velstandsmodel? Eller venter der alternativer til EU, der kan genskabe dynamikken i både europæisk økonomi og de europæiske samfund?

Tak til Rebecca Adler-Nissen, Kristian Søby Kristensen, Martin Marcussen, Dorte Sindbjerg Martinsen, Jens Ladefoged Mortensen, Peter Nedergaard, Marlene Wind og Anders Wivel for gode kommentarer og henvisninger. Som den står, er artiklen selvfølgelig forfatterens eget ansvar.

Mikkel Vedby Rasmussen (f. 1973) er professor ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. I 2014-15 var han leder af Forsvarsministeriets Udviklingssekretariat. Han har bl.a. skrevet bogen 'The West, Civil Society and the Construction of Peace' (Palgrave Macmillan, 2003) om fredsprojekter i Europa i det 20. århundrede.

-
- ⁱ Uffe Ellemann-Jensen, '2016 bliver et skæbneår for Europa', *Berlingske*, 2. januar 2016.
- ⁱⁱ <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2098>.
- ⁱⁱⁱ Marine Le Pen: 'EU Will Collapse Like the Soviet Union', *Daily Telegraph*, 13. oktober 2013.
- ^{iv} 'Får flygtningekrisen EU til at kollapse – eller til at rykke tættere sammen?', *Politiken*, 20. september 2015.
- ^v Fritz W. Scharpf, 'After the Crash: A Perspective on Multilevel European Democracy', *European Law Journal*, 21:3, maj 2015, 397.
- ^{vi} Dorte Sindbjerg Martinsen og Ayca Uygur Wessel, 'On the Path to Differentiation: Upward Transfer, Logic of Variation and Sub-Optimality in EU Social Policy', *Journal of European Public Policy*, 21:9, 2014.
- ^{vii} Hans Vollaard, 'Explaining European Disintegration', *Journal of Common Market Studies*, 2014, 12-13.
- ^{viii} Rebecca Adler-Nissen og Kristoffer Kropp, 'A Sociology of Knowledge Approach to European Integration: Four Analytical Principles', *Journal of European Integration*, 37:2, 2015.
- ^{ix} Brendan Simms og Timothy Less, 'The Disintegration of the European Project', *The New Statesman*, 9. november 2015.
- ^x Citeret i Mark Mazower, *Dark Continent: Europe's Twentieth Century* (London: Penguin, 1998).
- ^{xi} Mark Mazower, *Dark Continent. Europe's Twentieth Century* (London: Penguin, 1998).
- ^{xii} Tony Judt, *A Grand Illusion?: An Essay on Europe* (New York: NYU Press, 2011).
- ^{xiii} www.coe.int/t/dgal/dit/ilcd/Archives/selection/Churchill/ZurichSpeech_en.asp.
- ^{xiv} Judt, *A Grand Illusion?*, 27.
- ^{xv} Simms og Less, 'The Disintegration of the European Project'.
- ^{xvi} Marlene Wind, 'The European Union as a Polycentric Polity: Returning to a Neo-Medieval Europe?', i J.H.H. Wieler og M. Wind, *European Constitutionalism Beyond the State* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), 126.
- ^{xvii} Webber, 359.
- ^{xviii} https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/NationalEconomyEnvironment/ForeignTrade/TradingPartners/Tables/OrderRankGermanyTradingPartners.pdf?__blob=publicationFile.
- ^{xix} Timothy Garton Ash, *In Europe's Name. Germany and the Divided Continent* (London: Vintage, 1994).
- ^{xx} 'It would be "extremely difficult" for independent Scotland to join EU, says European Commission chief Jose Manuel Barroso', *The Independent*, 16. februar 2014.
- ^{xxi} *The Economic Consequences of the Peace*, 1920.